GN 491
M. King

Fortalitium Lamiarum cum Dra-
mm. lib. 2. fol. 180.
Virgunna lamiarum. lib. 2.
fol. 219.

DE PRAESTIGIIS DAEMONVM; ET INcantationibus, ac ueneficijs, Libri V.

Sommatora.
fol. 222.
Incubis & Succ.
lib. 224

Authore IOANNE VVIERO Medico.

Totius Operis Argumentum in Præfatione comperies.

Suum Danielis Lappi Tridentini.

Nolite uos consortes esse dæmoniorum.
1. Corinth. 10.
Resistite diabolo, & fugiet à uobis.
Iacobi 4.

Cum Cæsareæ Maiest. gratia & priuilegio.

BASILEAE, PER IOANnem Oporinum. 1563.

Ioh. Bgr.

Rstio ꝯsois d Lamijs seu strigibꝫ.
In qñ̃ā, stre, solde e-ꝑsꝛc, d
Arte Magꝛ, ptte, itmꝫ poenā ꝺscpt.ꝛ
Autore Uoā Crastō: Mdcō: Lxqō:
Ulgō sñ̃ō: Sd clonnō: Ubllꝫ, cñ̃
alijs ōnibꝫ, cñ̃ made ad gbrnclā
Arm-ꝑbl car.m e-ꝛdc.a sdntib.9
ñtlis e-xcfor.9 tmbrga, iz.o
ꝫ Mdlm forstrm. 1606. 7 1/6 Rqꝛ
1/2 ꝑ— Ubtq; in Ubll m. q
Coltcq illgtq; in iz. o q. 7. mō
M. Rq 76r. t. 43. 7. iff. q.
Rgnc m. nis e- Mrtis, nlma
S. m cñ̃ aiale m Ublc. m
Rmbn. m se ꝯsntret, o.
sñ̃is ꝑsligijs e- illsnbg
Ublis, o. tvle, ꝑ.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISsimo Principi ac domino, D. Guilielmo, Cliuiæ, Iuliæ & Mont. Duci, Comiti Marchiæ ac Rauesburgi, Domino in Raueſtein, &c. ſuo Domino Clementiſſimo perpetuam in Chriſto IESV felicitatem.

IN tam pernicioſa uarietate fanaticarum & peſtilentium opinionum, quibus æuo hodierno miſerè orbem concutit Chriſtianum ſatan, non minimum pondus eam habere ſentio, Princeps illuſtriſsime, quam idẽ ille uelut perditiſsimum ſeminarium, mẽtibus hominum inſeuit incantamentorum nomine. Etſi enim multifariam in religionis noſtræ cõtroueꝛſijs, uel ob ceremoniarum ritus, uel non æquè intellecta Scripturæ loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; a 2 uarient,

uarient, faces subdẽte antiquo serpente: non tamẽ perinde deploranda hinc subsequitur calamitas, quàm ex semel imbibita, ipsius instinctu, persuasione de eo mali genere, quod hominibus & bestijs citra ueneni uel propinationem uel applicationẽ, inferre creduntur quædã dementatæ anus, quas Lamias uel sagas nuncupant. Vt enim ex prioribus quidem disceptationes hinc inde oriuntur diuersæ pro hominum uel affectu, uel prout quilibet in suo abundare sensu uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tãtum eæ sæpius non habebũt, ut uel animæ salutem aliquo attingant modo, uel etiam amicitias omnino turbent aut dirimant. Quàm uerò execrabilẽ à Deo alienationem, coniunctissimamq; cum dæmone necessitudinem, quanta inter proximos odia, quàm rixosas uiciniarum factiones, quas rusticorum simultates, quæ urbium dissidia, quàm frequentes insontium cædes, parente tragœdo diabolo, gignat fœcundissima illa calamitatum

tatum mater, opinio nimirum concepta de Lamiarũ maleficij (non inquam ueneficij) prodigiosa potestate, quotidiana docet experientia. Et quum pauci sint morbi, quorũ causas ad Lamiarum opus non referat, peruersé in religione Christiana institutũ uulgus: uix alij comperiuntur, quibus universum hoc impietatis negociũ penitius innotuit, & justior de hoc actionẽ instituendi occasio incumbat, quàm medici, quorum ab eo incredulitatis genere ita turbantur animi & aures raduntur, ut nihil in ijs ęquè concrepet apud ægrotos, quàm mordax illa falsaq; innocentium mulierculariũ ob inflictum eiuscemodi malum criminatio. Quam Camarinam aliquandiù non tam uirulentum expirantẽ fœtorem, cum paulatim sana ex Dei uerbo institutione prorsum interiturã spes esset, eam denuò gratuitér motam, ut contagionis uirus longè lateq; cum plurimorũ pernicie, procellarum spiritu horribiliter afflante, exhalet, indies magis ac magis experior. Tanta uigilantia quamcunq;

cunq; obseruat occasionem ueterator ille, somnolenter illius artes permittentibus ijs, quorũ intererat die noctuq; doctrinę Euangelicæ machinis, ipsius propugnacula concutere, funditusq; euertere. Propterea operæpreciũ facere uisus sum, dum ad grauem hanc impietatem silentio conniuent Theologi plericq; omnes: opinionum falsitatem in morborum causis, eorumq; impijs curationibus tolerant Medici: sententiasq; ex persuasione, longâ annorum serie & præscriptione non ita discussa, quàm uelut præiudicio citra cõtradictionẽ cõfirmata, hic pronunciãt Iurisconsulti: nec ullum hominem exitiali medendo uulneri, aut Labyrinthi huius explicationi manum admoliri, ad multorum interitũ, audiatur: si ego uelut λοιλοιὸς γὺ τοῖς μύσαις, garritu saltem alijs ueternũ excussero: & arduam hanc rem, qua nostræ religioni Christianæ summa fit cõtumelia, altius perscrutandi, discutiendiq; qualemcunq; ansam fusiori deductione & qualicunque demonstratione subministrauero.

Quan-

Quanquam non ignorem, prauæ opinionis sine ratione pertinaciam, inexpiabilem esse tinctură, & quæ eluí nequeat, scitè à Galeno nostro cẽseri his uerbis: ὅτι δὲ δυσμάθεια βαφὴ δυσσπόιος οὕτως, ὡς τὸ τῶν ἀνδρῶν λογισμὸς πρὸς τὰ μοχθηρὰ δόγματα πάθος· ὁ γὰρ ὅτι μετα πεῖσαι σῶν αὐτοῖς γυναφέντας. Sic enim educatos, ad resipiscentiam aut ueritatis frugẽ non posse reduci arbitratur. Tam non facile esse, nouam rem ad communem hominum mentẽ & assensum accommodare, haud inficior.

Praua opinio, inexpiabilis tinctura.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffenus, minusq; tenuitatis meæ conscius, quicquã præ alijs intelligere aut posse, mihi temerè præsumam. Quàm sit mihi curta supellex, probè noui, & me certius nemo: atq; hoc scio, quod nescio. Nemini hic præiudicatur. Accedunt quotidianę medicationes, & profectiones assiduæ, quę certè ferias eiusmodi lucubrationibus sedulò donandas præcîdunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Hambachi institu

tis, dum tuæ Celſ. atq; eiuſdem illuſtri generoſæq; ſoboli ex officio inſeruirē, huic potiſsimùm ſtudio uacauerim.

Innumeros itaq; alios infinitis partibus longè meam hanc infantiam exuperare potuiſſe ueritatis inquiſitione penitiori, oratione lucidiore doctioreq;, & demonſtratione euidentiore, magisq; neruoſa, ob ingenij acumē, doctrinæ excellentiam, & ocij acceſsionem, libēter fateor: at ieiuno meo ſcripto fœlicia illa ingenia prouocatum iri ſperare uolo, ut dicēdo, me rectius erudiant, qui eiuſmodi collationum ſolet eſſe fructus: uel, ut tacēdo, mea hęc ſentētia ab inolita religioſo illo ſeculo opinione ἀλὶς διὰ πασῶν diſsiliens, cōprobari uideatur. Hac ratione reportaſſe ex laboribus uſuram ſatis uberem confidam: nec me pręſtitæ pœnitebit operæ, ſi ſaniore doctrina in ueritatis cognitionē reuocor, uel in rara paucisq; audita opinione confirmor.

Veritas in profundo abſtruſa.

Naturam in profundo ueritatē penitùs abſtruſiſſe, rectiſsimè docuit Democritus: hanc uigilantius inquirere, inueſti-

inuestigare & rimari decet. Id siquidē cum maiori æquitate coniunctum est, quàm sententiam, quam temerè quis amplexus sit, pertinaciter defendere.

Argumentum est partim Theologicum, quo diaboli & studia, sacrarum literarum testimonijs prodūtur: & quo ijs modo tutissimè obuiam iri possit, docetur. Partim etiā Philosophicum, dum naturalibus conuincuntur rationibus satanæ ludibriorum uanitas, & sagarum corrupta imaginatio. Partim item Medicum, ubi secundum naturę legem, morbos, eorum causas & symptomata Lamijs perperam imputata, oriri demonstratur. Partim id etiam Iuridicum. Argumentū operis Theologicum. Philosophicum. Medicum. Iuridicum.

Iuridicum. risprudentiæ placita spectat, quum de magorum infamium, lamiarum & ueneficorum punitione, pro delicti qualitate & magnitudine, alio quàm hactenus usurpatum est modo, agatur.

Ne autem hic mei ingenij metas & professionis limites temerè prefracta-que opinione, nimis proprio fisus cerebro, transilijsse censerer, hæc mea παρέργα pleriſque doctissimis, etiam ex

tuæ Celſ. familia uiris, Theologis, legũ peritis, & collegis excellentiſsimis, eo animo legenda excutiendaq; propoſui, ut horũ cenſura, illa uel caſtigarentur, mutarentur, ſtarent: uel caderent, repulſamq; paterentur.

Si Maleficarum malleum hoc abſoluiſſe pẽſum quis obiiciat, is amabò illius libri congeſtas à Theologis Henrico Inſtitoris & Iacobo Sprẽger ineptias abſurdas, ſæpe etiã impias, legat: & cum hoc noſtro ſcripto, affectu omni ſeiuncto, conferat, iudicetq;: & ſententiam omnino aliam, imò contrariam me ſuſtinere ac defendere intelliget. Penelopes enim telam retexere, actũq; agere, profectò lubet minimè. Pauca quidem in hanc rem dixit Vlricus Molitor, Sigiſmundi Bohemiæ regis conſiliarius, in Dialogis de Lamiis & Pythonicis: nõ nihil quoq; de Strigibus ſcripſit Ioannes Franciſcus Picus, abbas itẽ Spanheimenſis Ioãnes Tritemius quęſtiones quinq; Maximiliano Cæſari propoſuit: quo autem iudicio, operis noſtri collatione innoteſcet.

Cæterùm

Cæterùm præter multiplicem ratio-
nem, quæ ut tuę Celſ. hanc meam qua-
lemcũq; fœturã conſecrarem, me im-
pulit, hæc quoq; iuuit potiſſimũ: quòd
quum iam decimũtertium annum tuæ
Celſ. à medicinis ſim, ac uariã ſæpenu-
mero in tuæ Celſ. aula audierim de La-
miarum iam denuò in ampliſſimis di-
tionibus tuis renatarũ, potentia & in-
cantamentis ſententiam: uix à nemine
tamen certiorem, meæ conſonam & è
ueritatis fontibus erutam penitius,
unquam hic cognoſcere licuit: quàm
aliquoties à tuæ Celſ. ore his me hauſiſ
ſe auribus, uelim nolim fateri cogor:
nimirum Lamias nemini ulla uolunta-
te maligna, quacunq; dira imprecatio-
ne, aut intuitu malitioſo nocere poſſe;
at uitiata dæmonis conatu occulto
phantaſia, eas tanquam melancholia
agitatas, in mentẽ ſibi inducere, quæ-
cunq; mala ab ipſo ſatana illata, uel na-
turali occaſione ex abſtruſo Dei conſi
lio prognata, abſe perpetrari. Vbi e-
nim actionum modus ad trutinam uo
catur, & earum organa indagine circũ-

ſpectio-

ſpectiore obſeruãtur, luce clarius mox omnium oculis patet rei ἀδυνατίας & falſitas. Venefícium ſolũmodo à φαρμακοτρείας uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illito, noxiè fieri in hominum & animãtium internecionem, doctè, prudenter & piè concedit tua Celſ. Hinc fit, quòd nõ multorũ more, pœnam deluſis aniculis ſtatim ſeuerè infligi iubeas: ſed matura deliberatione prius de uenenatione exactè inquiri, ac ſi de ea indubitanter conſtet, legũ præſcripto ſatisfieri, à Deo ad hoc conſtituta tua Celſ. uelit. Hoc profectò accedit meritò ad reliquas præclariſsimas & innumeras animi ingenijq; dotes, quibus mirè quam nactus es Spartam adornas, illuſtrasq;. Nihil hic præter inſtitutum dicã de non uulgari tuæ pietatis ſtudio: cuius plurima, & quidẽ memorabilia, ac imitatione digniſsima poſſem adducere exempla: ni hinc potius inclementiam expectandam, quàm fauorem, uererer. Sit autem hoc unum, quòd ſolẽ exorientẽ nunquam uideas, necueſperi te lecto componas, quin

Rom. 13.

quin ardenter prius fusis ad Deũ prẽcibus, à sacra lectione te totũ, tuẽq; Celsſ. commissam Spartã, ipsius patrocinio fideliter cõmiseris. Nihil addã de temperantia in potu, quo unico nomine nõ modò tuis subditis omnibus numerosissimis exẽplar existis admirabile: sed & tui ordinis illustrissimis, eisdẽq; potentissimis heroibus optimo prælucens iure: ut ebriã tuã Celsſ. uidisse neminem, non minima laus sit: imò ratã esse uelis Assueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerè cauetur. Longum itẽ esset recensere, tuẽ Celsſ. omnes esse exosos, qui assiduis suis deierationib. tremendũ Dei nomẽ prophanare non erubescunt: qua blasphemia omnes propemodum horribiliter concrepare aulas, est quòd Christianæ religionis homines meritò doleant, lugeantq;, plagas hinc enatas palàm conspicientes. Taceo continuos in quorumcunq; libellorũ supplicum, & aliorum scriptorũ quotidie affluentium lectione, maturaq; respõsione labores: quo uel unico incõparabili exẽplo,

plo, uerè paternũ affectum erga commissum tuæ tutelæ subditorũ gregem, quis nõ demiretur? quibus ut nec contemptum hic Carlorũ nomen in aliorũ ore innatans assiduè, unquã à tua Celſ. usurpatum fuiſſe, quis audiuit, ita sæpe numero eos blandiſsimo filiorum nomine dignaris: nec quicquam usqueadeò tuę Celſ. studio curęq; esse norunt omnes, quàm tuã rempubl. in summa tranquillitate perpetuò conseruare: id quod cum rara, imò diuina prudentia proximis aliquot annis turbulentiſsimis, undequaq; bellico strepitu circũ maximas tuæ Celſ. ditiones sæuiente, nec eas concutiente, teſtatus es. » Nec » poſtremam meretur laudem, quinimò apud omnem posteritatem propagandam, quòd uelut unicus doctorum uirorũ Mecœnas, singularẽ facias ingeniorũ delectũ in ijs, quos ad exteras regiones & præclaras in quacũq; facultate Academias tuę Celſ. impẽſis ablegari, ali, ſtudiorumq; curriculum feliciter perficere, ut tuæ Celſ. & reip. decori usuiq; esse quandoq; queant, prouidè admo-

admodum uolueris: ut eā ratione insignibus doctrina, prudentia, existimatione, & rerum cognitione usuq; uiris, illustrem illam tuæ Cels. familiam esse ornatam, ad reliqua celeberrima tuæ aulæ ornamenta, non immeritò referri debeat. Nec id tamen mirũ est, quum ipse doctus, eruditos semper eo prosequutus sis studio, ut quibuscũq; honorarijs & stipẽdijs honestis eos in tuam amplissimam pellicere accireq; familiam, à regni primordijs non intermiseris. Sic prouidentia non uulgari factũ est, quòd hic in uenerãdo ordinis Senatorij cõsessu, primo sit dignata loco tua Cels. uirũ doctrina multijuga, nec uulgari prudẽtia, rerũq; uariarũ usu & eximijs animi corporisq; dotib. clarissimum, D. HENRICVM BARZIVM, Olisle gerũ nuncupatũ, Ll. doctorẽ & Cancellariũ Cliuensem uigilãtissimũ, patriæq; amãtissimũ: sit is certè πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. At prorsus calamo hic imperasse præstat, quàm leuiter oratione ieiuna uerè heroicas tuæ Cels. uirtutes, omnem omnium laudem post se relinquen-

D. Henricus Barzius Cancellarius Cliuensis.

linquentes attigisse: quas non aliorum relatu cognoui, sed hisce oculis in tua Celsi. uelut in lucidissimo speculo quotidie contueor. Tali itaque ac tanto Principe patrocinium nō denegante, mordaces vitilitigatorum insolescentium dētes haud difficulter uicturum me confido: præsertim cum à meis partibus in procinctu stare inuictam ueritatem non dubitem. Precor Deum opt. max. patrem Domini nostri IESV CHRISTI, ut quod pro sua bonitate immensa in tua Celsi. feliciter cœpit, maiore sui Spiritus accessione uberius augeat, ad nominis sui gloriam, Celsi. tuæ salutem, & florentissimarum ditionum tuarum fœlicitatem.

Tuæ Celsitudinis
obsequentissimus,
Ioan. Vuierus
Medicus.

AVTHOR AD Lectorem.

Omnigenas uafri præpono dæmonis artes,
Quid potis est, & quæ iure negata sient.
Quid magus infamis monstratur, sagáq; mente
Turbata, hinc meritò quæq; uenefica erit.
Ordine succedunt uarijs cruciatibus acti
Astu dæmonij, nec renuente Deo:
Hi quibus auxilijs licitæ sanarier artis
Ritè queant sine ui carminis, inde uides.
Pòst, quæ pœna Magis statuenda est, quæ Lamijsúe,
Quæúe ueneficijs, ultima claßis habet.

IOANNES EVVICH Doctor Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, uiresq; dolosq;,
Qui uelut in media luce uidere cupis:
Qui quæ carminibus sit uis, & quanta nocendi,
Si desint sacris philtra parata modis:
Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos
Nosse cupis, quáq; hos arte leuare queas:
Tandem quæ pœna infandæ legittima sectæ,
Insonti ut parcas, constituenda siet:
Hunc lege quem Ianus Vueierus condidit arte,
Iudicio & magna sedulitate, librum.
Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum,
Victa est Circeæ turba prophana scholæ:
Viue etiam æternos, author, fœliciter annos,
Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIVS LL. Licentiatus, ad Lectorem.

Cum Deus immensi spacioſa uolumina cœli
Conderet, & medio ſuſpenderet æthere terras,
Ornaretq; polum ſtellis, atq; æthera nimbis:
Ille ſibi pariter famulos, diuina creauit
Corpora, qui tenues ferrent ſua iuſſa per auras,
Quiq; procul curis agerent terreſtribus æuum.
Horum de numero genitor iuſtiſſimus unum,
Sic meritum, Stygias cœlo detruſit ad undas:
Illic & manicis & dura compede uinctus,
Ad ſcelerum pœnas ſedet, æternumq; ſedebit,
Triſtia commiſſæ perſoluens crimina culpæ.
Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes
Nocte dieq; ſtruat miſeris, quæ retia tendat:
Quidue potis, ſi forte tibi cognoſcere curæ eſt,
Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta Vuieri:
Hinc optata feres, hinc te tua uota docebis.
Inſuper & magicis quæ ſit fiducia rebus
Attribuenda, modò crudelia pharmaca deſint:
Quaue ueneficijs preſſo medicaberis arte,
Quamue ſatis dignam pendet ſub iudice pœnam
Sagarum furiale genus, miro ordine narrat.
Sed tibi cur tantos memorande Vuiere labores
Sumpſeris, haud equidē ſat adhuc diſcernere poſſum.
Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
Publica nunc curat, præclaraq; pectora uulgò
Suſpicit, & meritos rebus perſoluit honores?
Tu tamen hoc feſſam nimium ſolabere mentem,
Quòd tua non ullo moritura eſt tempore fama.

PRAEFATIO AD LE-
ctorem, de totius Operis argumento.

REm profectò arduam, & longè tenuitatis meæ uires exuperãtem aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, lartis & mundi dominis in theatrum prodire, luctariq; audeam: quum tot illi habeant modos fallendi incõprehensibiles, & cuniculos, occultosq; elabẽdi recessus, quibus ob essentiæ subtilitatem, motus celeritatem, uitæ longissimæ usum, & peruersitatem uoluntatis, longè lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscũque eos adoriaris rationibus, defraudatum te esse palàm uideas. Quanquam uera hæc esse non inficiar: in alia tamẽ enutritus schola, atque ab alijs institutus præceptoribus, quàm Plato ethnicus apud superstitiosos suos Aegyptios & uates Memphiticos, uel Proclus apud suum Marcũ, dæmonum clientem, ex D. Pauli, uasis electionis & pugilis aduersus spirituales astutias in cœlestibus inuicti consilio, manibus indubitatæ fidei firmissimis arripui doctrinam Conditoris

Philip.2. cœli & terræ, omniumq; quæ in eis sunt, & uerbũ Christi (in cuius nomine horum
Ephes.6. spirituum genua flectuntur, ipsiq; dicto citius fugantur) gladiũ quippe spiritus anci pitem, tentaturus quid cum diuini luminis radio & rationũ machinis, in luce cum rectoribus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimùm fraudiũ genere, quo illi hactenus tam densas hominum oculis offuderunt nebulas: ut quò se conuertere securè debuerint, tanquam in ipsa caligine palpitantes, ignorarint quamplurimi. Id autem existit ille incantamentorum labyrinthus: ex quo ut, uelut inuento qualicunque filo, se explicãdi commonstrarem uiam multo aliam, quàm hactenus obseruatam uidere licuit, hoc instituit Opus. Ne uerò obscuritatem gigneret orationis perpetuitas, in quinque illud distribui libros, ut eius ordo tamen, quasi rectè instituta rerum œconomia, suis conuenienter cohæreret partibus.

Occasio operis.

ARGVM *libri primi.*

Cæterùm quũ uniuersum id negocium sit dæmonum præstigijs ac dolo implicatum, ut ad eorum quæ in reliquis dicẽtur libris intelligẽtiam sternatur uia: in Primo libro, diabolus quid sit, quæ eius origo, qui primi dolosi eius conatus, perniciosiq; progres-

progressus ab Eua in rerũ primordijs, usq; in hæc tempora: quæ item ipsius potẽtia, quid etiam prorsus non potest, & quòd limites illi à Deo præfigũtur, ultra quos ferri nequit, describitur. Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostẽsurus: ad magos infames, dæmonum operâ quascunque præstigias oculis nostris destinato studio multifariam obijcientes, diuinationumq; uarijs laruis deludentes alios, & medicinę sacra suis imposturis satanicis fœdè cõspurcantes, progredior: quos etiam à Lamijs se grego, ut quæ sexu inconstãtes, fideiq; lubricæ, & ætate non satis mẽtis compotes, diaboli ludibrijs magis sint obnoxiæ, qui in illarum uim imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuãs, quascunque formas ipsis inducit: ea dexteritate concitatis in hunc dolum humoribus & spiritibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut fateri cogantur, quàm rerum à dęmone ex Dei abstrusa uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarũ hominibus bestijsúe inuectarum, siue designatorũ flagitiorum, aut malorum pronatorum naturæ ductu, se effectrices esse: quemadmodum mẽtem quoque lædi, multifarijsq; imbui imaginibus: sæpe in ijs, quorum cerebrum atra bi-

Secundi.

lis uel eius uapor uitiarit, ſpectamus. Nullos quoque libros eæ habẽt, nullos exorciſmos, characteres, aut ſimilia monſtra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læſam à dæmone mẽtem, aut corruptam imaginationem. Hinc à Magis illis infamibus nõ parum eas differre, omnibus erit perſpicuum. Illi namque uiri ſunt ſæpe docti & cordati, ſed curioſi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant dæmoniacã, qua ſaltem præſtigias & rerũ ludibria præter naturalem morem oſtentant: hæ uerò utplurimùm fœminæ, eædẽq; uetulę, & mẽte titubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum conuenientium, phantaſiam propè torpidam, uelut ſedem ſuis ſtudijs accommodatam, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema deſperatione, ut ſpiritus eſt, illabitur, nec ita præſtigijs deludẽs, quàm quæcunque hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea ſint, ſe perpetraſſe, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæ tam fuêre alienæ, inſontesque, quàm quiuis alius. Has itidem à ueneficis, quos φαρμακεύς Græci dicũt, ſeparo: qui ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi habitu feriat,

su feriat, collocatio, homines uel bestias lę dunt. Sic plurimùm interesse inter propha nos magos, Lamias & ueneficos intelligetur: de quibus tamen, uelut ijsdem, hactenus confuse actum est, disputatum, & pronunciata sententia. Vt autem hæc innotescerent clarius, Tertio libro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonstrãs eos omnes à dæmonibus exerceri, uel obsessos esse, ex occulta Dei permissione, citra ullam ullius Lamiæ aut hominis alterius cooperationem. Hinc iusto ordine, libro Quarto, ad eorum qui eiusmodi maleficio collisi creduntur, curationem, infinitis partibus aliã quàm hucusque obseruatum sit, me confero: ubi, quæcunque curationes illicitæ à dæmonijs in sui regni confirmationem effictæ, per ueritas coniurationes, characteres, ligaturas, periapta uel appensa, annulos, sigilla, imagines, & similes umbrarũ furias, sacrosanctæ Scripturæ authoritate & rationum pondere conuincuntur, explodunturque: ut ab ijs fæcibus, uelut expurgato Augię stabulo, liberatæ mẽtes, in quacunque afflictione ad ordinata à Deo media posthac confugiant, puris manibus in cœlum sublatis, ac medicinæ sacra in hoc ne

TERTIO.

QVARTO.

gocio incorruptius conſcientia ſyncerio-
re tractentur. Qui præcipuus fuit huius
inſtituti mei laboris ſcopus.

In hac tamen graui meditatione aliquã-
diu ſuprà quàm dici poteſt occupatus, do-
loribus q; immẽſis excruciatus (nouit ille
quẽ nihil latet) quòd uetulas illas demen-
tatas, à dæmone illuſas, Lamias uulgo di-
ctas, quæ nihil flagitij ſingularis commi-
ſiſſent (non autem loquor de ueneficis)
tam atrociter, ſine ulla cõmiſeratione mul
tis in locis in caliginoſos ſqualidosque car
ceres, horrida umbrarum hoſpitia & dæ-
moniorum domicilia incõſideratius præ-
cipitari, inde in carnificinam truculentius
rapi, ac demum flammis deuorandas teme
rè obijci uiderem: propriæque amentium
anicularum confeſsioni ſtari, nec ſatis in-
ter Lamias & ueneficas diſcerni: & Ma-
gos ſacrilegos, in lege ueteri mulctatos gra
uiter, iam impunitius, imò cũ laude apud
pleroſque uerſari: non potui non inquam
argumenti ratione, conſcientiæ impulſu
actus, meam hac de re ſententiam qualem
QVINTI. cunque, quatuor ijs libris adiũgere: Quin
toque libro uelut appẽdice declarare, quid
& quibus rationibus nixus, ſentiã de pu-
nitione Magorum infamium, à CHRISTI
ueritate

ueritate rempublicã cum Simone & Elima auertentium, eamque sedatam turbantium: quid itẽ de modo puniendi Lamias à diabolo seductas, uelut melancholia agitatas, uix autem hæreticas: (eę enim mente illæsa, sed præfracta constant) postremò etiam, quid de ueneficorum supplicio statuam, subiunxi: ubi locum habet promulgatum ex Dei uoluntate Mosis edictum, Græcè à Septuaginta senioribus redditũ, & uelut explicatum in uaria illa Hebraicarum uocum significatione, φαρμάκους ὐ περιβιώσετε, Veneficos (uel, ut Hebræi habent, ueneficas) non sinetis superuiuere. Act. 13.

Contra ueneficas edictũ Mosis.

Nec sibi hic leges à me arrogãtius præscribi criminentur magistratus, aut legum periti: hoc enim meum fuisse institutum minimè, testor Deum: sed ex commiseratione meditationem meam solummodò alijs cordatioribus & pijs, ueritatis inquirendæ potius, quàm opinionis inconsideratius multis seculis imbibitæ, affectu defendendæ studiosis excutiendam sereno mentis oculo, summissè offero. Qui operæprecium me præstitisse agnoscent, ingenuam hanc libertatẽ benè interpretentur: qui secús censebunt, ignoscant benè uolenti. Interim mea qualiacunque argu-

menta, quibus toto hoc Opere nitor, conferri posito affectu cupio, dū in consilium uocantur Speculator & Iohan. And. titulo de Sortilegijs: aut Summistæ, Hostiens. Gotfridus Reinerius in Summ. de sortilegijs, Canon in c.1 & 2. ubi Alb. post Ioh. And. de sortil. in antiquis, Alb. cons. 55.1. uolum. incip. Casus talis per Olbrad. consilio illo 210. incip. Regularis: uel etiam recentiores post gl. in c. accusatus. § de hæretic. initijs, Alber. de Rosatis in Dictionario super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de Vitalin. in tit. de sortilegiis, in tractatu criminalium, aut Matth. de Afflict. in constitution. Neapolit. de malis & noxijs medicamentis parte tertia: ité auditor eius Grillandus, aut etiam 2. lib. Sylueſtri Prieratis de Strigomagis: seu Bonauent. super 3. Sent. Quibus autem firmamentis sua scripta munierit quilibet author, horum librorum collatione manifestius intelliget æquus Lector.

Porrò de re ipsa & materia quoniam ad ueritatis doctrinam, & Ecclesiæ CHRISTI quietem, ac proximi utilitatē spectat, non est quòd multis agam: quum ea sit huiusmodi, ut quantūlibet inelegantem sit sortita artificem, satis tamen ipsa per se, omnium

nium oculis sese queat & debeat commendare: præsertim ob res nõ paucas in lucem magis erutas, quę hactenus uel ut incognitæ, uel ut obscurę latuere. Solitum uerò esse apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum scitè in re præclara uersantibus obijci. Proba quidem materia, si probum nacta fuerit artificem, non ignoro: at cuilibet liberum permitto de artificis opere statuere, quod illi libitum erit. Quod enim ad me attinet, ut nullius uel nasuti Momi aut perspicacis Aristarchi reprehensionem, siue seueri Catonis censuram deprecor, si merear: ita nec auram popularem aliamúe laudem magnopere uenor, bona fretus conscientia, qua hanc aggressus sum telam. Dies erit, quando unicuique à Domino laus sua accedet: dũmodo illius accrescat gloria, & satanæ tyrannis imminuatur, abunde satis erit factum meis uotis.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STVDIO ET POtentia, Liber I.

DAemonum præstigias & incantamenta explicaturus, à primario eorum authore diabolo, huius artibus, studijs & potestate exordiar: ut eo cognito, illiusq; authoritate ac existimatione perspecta, euidentius de omni ipsius opere censeatur: atq; cunctas eius actiones unusquisq; dilucido mentis oculo introspicere, & posthac minus impeditè penitiusq; peruidere queat.

Religionis autem Christianæ sacram amplexus doctrinam, fideiq; indubitatæ confessionem, quemadmodum Aristotelis Peripateticorumq;, nõ esse dæmones in rerum natura contendentium, placita prorsus reijcio: sic & Platonis commenticiam distinctionem omni no approbare, aut etiam Porphyrij, Pselli, Procli, Plotini, Iamblichi, copiosè quidem de dæmonibus, uerùm multa quæ non uidere, tanquam rei natæ historiam conscribentium, opinionibus subscribere nequeo.

Non esse dæmones, putauit Aristoteles.

De dæmonibus finxerunt multa Platonici.

Omnipotentem itaq; uniuersi architectum Deum, ante aspectabilis huius mũdi opificium, incorporeum illum admirandis spirituum ordinibus in ministerium pulchrè ornatum condidisse, ex Mosis, diuinæ Maiestatis legati,

Genes. 1. Hebr. 1. *Angeli quã & creati.*

statis legati, atq; fidelissimi scribæ (cum quo facie ad faciem quasi cum amico loquutũ esse Deum, perhibet sacrarum literarum ueritas) historia sancta, firmiter credo. Boni uerò hi spiritus erãt omnes, quemadmodum omnia à summo bono creata: naturæ nimirum intelligentes, absq; corporibus: essentia diuinæ naturæ quadantenus conformi, sed finita: à quibus agnosceretur & coleretur Deus eo: quo ipse uellet & præscriberet, modo: quibus & suam uicißim bonitatem in omni æternitate communicaret. quare illis excellentem intelligentiam, eximiam perspicaciam, notionesq; æternæ & immotæ iusticiæ suæ illustres, tanquã radios de æterna sapientiæ suæ luce accenso, indidit. Exodi 33. Angeli quid.

Sed ubi quidã, ob dotes quibus condecorati erant, præstantißimas, proprio efferrentur arbitrio, & insolescerent, seq; Deo aßimilarent, non seruantes suam originem, relinquentes suum domicilium, ac peccantes: hos honoribus nudatos, ministrorum suorum numero excluſit iratus Deus, repulit ac præcipites egit, uinculisq; perpetuis sub caligine ad magni illius diei iudicium seruauit. Huc Esaiæ prophetiam de Babylonis regis (quem Luciferum uates nuncupat) fastu & altißimo lapsu contorquent quamplurimi. Hic draco ille magnus, in terram proiectus cum suis angelis, serpens antiquus, qui uocatur Diabolus & Satanas, ut Ioannes ait, tortuosus serpens Esaiæ. Hunc cãsum, non solum nostri & Hebræorum Theologi docent: uerumetiam Aßyrij, Arabes, Aegyptij & Græci suis dogmati- Dæmonum origo. 2. Petr. 2. Iud. epist. Iob. 4. Lu. 10. Esaiæ 14. Apoc. 12. Esaiæ 27.

dogmatibus confirmant. Pherecydes dæmonum lapsum describit: & Ophim, hoc est serpentem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignanum fuisse tradit. Eandem ruinã & Trismegistus in Pimandro depingit: & uetustissimũ Empedoclem, dæmones σὺρανοπετεῖς, cœlo ruentes uocantem, eorum casum nouisse, significat Plutarchus in sermone de Fœnore.

Hebr. 1. Psal. 103. & 104.

Hi ergo spiritus antea diuini, cœlestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruãtes, in ministerium emittẽdi propter eos qui hæredes futuri essent salutis, angelicam essentiam non omnino perdiderunt: sed perditissimè, lumine gratiæ priuati, uitiarunt, denigraruntq; ut iam aerei, mundani, obscuri, tenebricosi, & (uno uerbo) immundi maliq; dicantur & sint: ac licet lumen intellectus naturalis etiamnum obtineant, lapsus tamen pœnam infinitis partibus duriorem, obscurata offuscataq; diuinæ sapientiæ luce sustinẽt, & grauiorem expectant, quàm ex transgressione genus humanum. Quãquam si hoc quoq; supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum animis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinuisset, plurima acumine mentis perspicacissimo intueretur clarius, penitius intelligeret, certiusq; dijudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, ceu solis faciem, per densas nubes aut atras in aere nebulas conspicit.

Ephes. 2. 6. 1 Corinth. 2. Zahcar. 13. Matth. 8. 12. Marc. 1. 3. 5. Luc. 8. 9. 11. Act. 19. Iudic. 9.

Porrò ex hac sui exclusione, repulsa, ac ignominiosa ex

tiosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens & immedicabile erga Deum odium conceperunt hi spiritus, ut quæ eum offendere, uel eius gloriam labefactare, aut quod admiranda prouidentia fabricatus fuerat mundi opificium, deformare, uitiare & corrumpere posse uiderentur, acerrima indagine inuestigare, et studio indefesso conari cœperint. Ac primum nobilissimam inter creaturas, clarissimo sapientiæ cœlestis lumine illustratam, absq; labe Deo fœdere consociatam, primam parentem nostram Euam adoriuntur: quam à Deo alienare, suiq; exitij sociam reddere satagunt, deluduntq; astu quàm blandissimo, ubi nullus uidebatur subesse fucus, submota mortis minarũ opinione his quippe uerbis, Nequaquam moriemini. Deinde fraudulenter elusis & abiectis præceptionibus à Deo impositis, Euam erigunt falsis pollicitationibus in spem longè maiorum ornamentorum, excellentiorisq; potentiæ, hoc modo scilicet: Deus nouit, quòd ipso die quando comederitis ex ipsa arbore, aperiẽtur oculi uestri, eritisq; sicut dij, scientes bonum & malũ. Sic perfecerunt tandem, ut hæc à mandato desciscere, sequereturq; consilia in ipsius internecionem contra Deum instituta atq; ordinata. Nam satan iam malus, malumq; transgressione edoctus, & causæ sui lapsus probè conscius, quòd nimirum præscriptas sui ministrij metas fastu transilire cogitasset, in idem studium Euam pertrahere conatus est gratæ persuasionis illecebris, quòd ab esu uetito oculis Euæ

Diaboli erga Deum odium immedicabile.

Genes. 3.

Euæ transgressio.

& Adæ

& Adæ reseratis, dijs adæquarentur, scientes bonum antea solummodo cognitum, & malum nondum notum. Nec illi, subsequuturæ ex inobedientia calamitatis præscio, labor fuit inanis: licet illa se à serpente fallam, serò agnosceret: confitereturq; violata siquidem obedientia factus est hostis Dei homo, in pœnas illapsus transgressioni diuinitùs constitutas, condemnationem nempe, & diaboli tyrannidem, ac mortem æternam: atq; exutus honoribus, dignitate & dominatu, quibus maxima cum authoritate ipsum ornarat Deus. Scitè admodum hinc Augustinus scribit ad Iulianum Comitẽ: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit: & doctor mendacij, quia ab ipso primùm inuentum est mendacium. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbiæ institutor, radix maliciæ, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cum illum primum hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrûm intueretur, uideretq; hominem ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circundatum, immortalitate uestitum: æmulus atq; inuidus tanta beatitudinem hominẽ accepisse, quam ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscitur amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, primumq; parentem nostrum tantis & talibus bonis expoliauit, & nos interemit.

Hostis dei factus homo ex inobedientia.

Diabolus quid

Hoc

Hoc auſpicato primi conatus ſucceſſu effrenatius inſoleſcentes hi maligni ſpiritus, potiſſimùm recepto à Deo rurſus in gratiam homine, mulcta impoſita, ac promiſſione facta de CHRISTO, mulieris ſemine caput ſerpentis cõtrituro, λύτρῳ & mediatore apud Deum, pro genere humano aduerſus eorũ uiolẽtiam: deinceps porrò furere, uariiſq; modis ferociùs inſidiari occipiunt, & machinari omni arte doloq; ea quæ ad promiſſionis huius deprauationem abolitionemq; in Dei contumeliam, & hominũ perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflammant in Abelis iuſti, numero quarti, crudelem cædem, homicidæ ab initio: ſic deinde uniuerſum generis humani figmentum paulatim ea maliciæ exuperantia & enormitate deprauarunt, ut Deum feciſſe hominem pœnituerit: eumq; prorſus, exceptis octo in arca conſeruatis, aquarum inundatione abſorpſerit. Hic deleto propemodum homine ob proſperas horum ſpirituum machinationes, triumphum ſe acturos ipſi ſperabant. Quapropter ſiccata aquarum diluuie, ſtatim in alterius huius mundi renaſcentis quaſi infantia, in Nohe patris inebriati irriſionem, uerendis eius denudatis, Chamum filium minorem, ut inde patris execrationem audierit, extimulãt: cuius filium Miſraim, ab his ſpiritibus haudubiè inſtitutum, magiæ infamis blaſphemam impietatem primùm comperiſſe, atq; hinc Aegyptiorum, Babyloniorum & Perſarum duci originem, poſtea intelligetur. Ad Nohe

Cain Abelem fratrem occidit. Geneſ. 4. Ioann. 8.

Diluuio mũdus interit. Geneſ 6.

Execratio Chami. Geneſ. 9.

Magia infamis quando cœperit. Clem. lib. 4. Recog.

Iouis Hãmonis oraculũ à Chamo deductum.

item sobolẽ, Iouis Hammonis oraculũ, tanquã à Chamo (quod nomen Hebræi aspiratione paulò duriore pronunciant) refertur alicubi: quẽadmodũ Dodoneũ ad Dodanim, Nohe nepotẽ, qui Epirum, Dodonam prius uocatũ, occupauit, excoluit, suoq; insigniuit nõmine: ut sanctas patrum Ecclesiæ sedes in prostibula dæmonũ, impẽdiò flagitiosa, degenerasse sit ueri simile. Horrẽdas uerò idololatrias cõfestim à diluuio, Noha adhuc superstite, indefesso dæmonũ studio in Ecclesiã Dei irrupisse, quas in sua posteritate non sine ingenti animi dolore miserũ senem cõtueri & tolerare oportuit, cum prohibere nõ posset, testatur sacra Historia. Inde tã mauditis turpißimæ libidinis furijs, populosißimas Sodomorũ et Gomorræ ciuitates exagitat ille spirituũ cœtus, ut ne decẽ quidẽ in tanto numero inuenti sint iusti: et mißis à Domino de cœlis sulphure & igne, subuersæ sint ciuitates illæ, & in cinerẽ redactæ, cũ tota illa planicie, omnibus quoq; habitatoribus illarũ urbiũ, simulq; germine terræ. Hinc euestigiò Loth egressum, ebrietate & incestu cũ filiabus nefario grauiter uulnerat. Nónne & Esau de innocẽtis fratris Iacobi nece inferẽda, strenuè sollicitatẽ Pòst et in iustũ Iosephũ æmulatione fratres excitauit, propemodũ fratricidas factos: illũ etiam, obiecta adulterij occasione captiosa, tãdẽ perdere uoluit. Nónne quò Israelẽ numeraret, Dauidem excitauit Satanas: ut pestilentia inde ceciderint uirorũ septuaginta millia.

Sodomæ & Gomorræ exitium. Genes. 19. Esaiæ 13. 2. Petr. 2.

Loth ebrij incestus cũ filiabus. Genes. 27. Genes. 37. Genes. 39. 2. Regũ. 24. 1. Paralip. 21.

Eiusmodi denuò felicibus auspicijs audaciores reddiri dæ-

diti dæmones, in huius mundi principatũ exules proteruius graßati sunt, cultusq; simul multifarios & oracula inde diuersa diuinis contraria effinxerunt, ac ad ea inuitarunt pellexerũtq; animas uacillãtes, ita ut uniuersum propè orbẽ pedetentim quasi obsidione quadã subiugarint, obstrepuerintq; diuinæ legi, cõtumacem, idololatriarũ & contẽptus eorũ quibus morẽ gerere decuit, ac cuiuscunq; uicios itatis plenũ reddiderint. Eò demũ audaciæ & petulantis fastus excreuit horũ insolentia et ars, ut pro dijs haberi apud peritos imperitosq; uoluerint, et præsidere regionibus, populis, insulis, mõtibus, locis, urbibus, uicis, familijs, tanquã dij proprij, tutelares & patrij: quorũ nomenclaturas partim Historia sacra, partim Origenes, Tertullianus, Apuleius, Diodorus, partim alij recẽsent historiographi et scriptores eximij. Eorũ uerò nominũ explicatione, ut plurimũ studia dæmonũ prodi obseruamus. Sic Bel, uetustum, nihil confusum sonans, Babyloniorum habebatur deus: Esaiæ 46. Daniel. 14.

Beelzebub, dominus muscæ: qui omnibus retia tendens, muscã saltem, id est infirmum capit. Spurcissimũ Accaronitarũ idolũ, qui sunt quidẽ in regione Iudææ, sed impij: 4. Reg. 1. Ab hoc, principẽ dæmoniorũ Beelzebub nũcuparũt Hebræi: Matth. 12. Luc. 11. Plutonẽ Græci Δαιμονάρχην dixerunt: à gentibus Priapus appellabatur. Serapin & Proserpinam malignorum dæmonum primarios uocat Porphyrius.

Baal, idolum aut dominãs uel subijciens, aut possidens,

Tertull. in Apolog. ad uersus gentes ca. 23.

De dijs gentium ingens opus exiat Lilij Greg. Gyraldi: itẽ tres libri de Cognomini bus deorum, Iuliani Aurelij Leff.

Dæmões pro dijs habiti, et eorum nomina.

Beelzebub. Lactant. li. 2. cap. 15. de orig. err. Trismegistus.

sidens, nomen idoli à Sidonijs ad Iudæos profecti, Samariæ & Moabitarum numinis: Martem Græci putant. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon destruxit, Iudic. 6.

Baal.

Beelphegor, dominus hians, aperiens, nudus, aut dominus hiatus siue nuditatis, Moabitarum deus: Oseæ 9. 22. Num. 25. Deuter. 4. Sic & Phegor: Num. 25. Deut. 3. 4. Iosue 22.

Adramelech, pallium regis, siue magnitudo uel potentia regis uel cõsilij, idolũ Sepharuaim: 4. Reg. 17.

4 Reg. 17.

Anamelech, afflictio siue responsio regis, deus Sepharuaim. Succot Benoth, tabernacula filiarum, Babyloniorum numen.

Nergal, explorans, aut lucerna tumuli, idolum Cuthæorum.

Asima, delictum, idolum uirorum Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius loquens uisionem, aut fructus uisionis, deus Heueorum.

Thartac, cõcatenatus, Heueorũ numẽ: 4. Reg. 17. Nisroch, tentatio delicata, idolum adoratum à Sennacherib: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palpans, aut quasi recedens, uel auferens, Moabitarum numen: Num. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Ierem. 48.

Melchom, rex uel cõsiliator eorum, idolum quod colebant filij Ammon: 4. Reg. 23. 1. Paral. 20. Ier. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel denique piscis eorum, Philistinorum idolum: Iudic. 16. 1. Machab. 10.

Astarte, quod à caula sine grege dici uidetur, nomen deæ

men deæ Sidoniorum, à Salomone cultæ:3.Reg. 11. 4. Reg. 23.

¶ Sumpſiſſe præterea quandoque nomina hos ſpiritus à peßimis hominibus,aut peßimorum hominum habitationibus, in literis Sacris comperimus: ſicut Aſtaroth,Palæſtinorum fuit deus,Ioſepho teſte: quem ſuſtulerunt Iudæi Solomonis iuſſu,1.Reg.7.Item deus à Solomone adoratus,4.Reg.23.Et quanquam ſignificet greges,aut etiam diuitias,faciens explorationem ſiue tineam legis:fuit tamen olim nomen ciuitatis Og regis Baſan,in qua habitarunt Gigantes: item urbis Amorrhæorum.

Aſtaroth. Li. 6.ca.14. antiq.Iudai.

Leguntur & aliæ in Biblijs,horum numinum nomenclaturæ.ut Baalim, plurali numero: 1.Reg. 7. 2. Paral.28. Ierem. 2.

Baal'm, c.

Baalberith,dominus fœderis:Iud.9.Rĕpha:Act.7.

Remmon,id eſt altitudo:4.reg.5.

Adonis,in Hebræo Thamuz, hoc eſt conſumptus, ſeu incendium,Syrum eſt:Ezech.8.

Narrat Philo, fuiſſe Amorræis ſeptĕ ſimulachra aurea, quas uocabãt nymphas ſanctas, quæ inuocatæ oſtenderũt Amorrhæis per ſingulas horas opera eorum,& nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores ſeptem uirorum peccatorum,qui eas cõſecrauerunt poſt diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath,Nembroth,Abirion,Elath,Deſuat.

N'ĩ gæ c.

Adorabantur & uituli aurei: 3. Reg. 12. Militia cœli:4.Reg.17.Regina cœli:Hierem.44.

Prouinciarum dij.

Coluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: Aegyptij, Osirim & Isidem: Aethiopes, Meroen incolētes, Iouem & Bacchum: Arabes, cum Baccho Venerem, & Diasarem: Bœoti Amphiaraum, Aphri Mopsum, Scythæ Mineruā, Naucratitæ Serapim, Syri Astarten, Norici Tibilænum, Mauri Iubam, Macedones Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum. In Diomedia insula, Diomedem: in cuius templo, mirabili obsequio aues aquam rostris adferunt, aduenas exteros infestè persequuntur & pellunt: Græcos homines non solùm admittunt, sed ipsis etiam adulantur, idq; dæmonum instinctu: quorum interest persuasisse deum factum esse Diomedē. Sic Delphi colunt Apollinem: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,

Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hyspylæa colit:
Iunonem Spartæ, Pelopeiadesq; Mycenæ:
Pinnigerum Fauni Mænalis ora caput.

Græcorum idololatria.

Græci adhæc, quorum post Aegyptios uanitas præcipua & superstitio celebratur, cœlo Iouē, mari Neptunū, intimis terræ cauernis & receßibus Plutonem præfecerūt. ac horū singulis aliōs infinito numero adiunxerunt. Saturnum & Cybelē Ioui, item Mercurium, Apollinē, Martem, Iunonē, Mineruam, Venerem, Dianam Ephesiorū deā, Act. 19. Neptuno Nereū, quem ἁλιμάνα & πόρτιον nominarunt, Latini Portumnum, et cohortes Nympharū. Imò singulis in natura

natura corporibus adesse peculiare numẽ, ut credere tur, persuasit diabolus: eamq; opinionẽ, numinũ illorum sese specie ostentans, auxit & confirmauit.

Romanorũ dij.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerũt, inter quos numerantur ab antiquoribus. pro euocãdis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorũ gentiũ, Iuno, Vesta Troianorũ dea, quã profugus Aeneas in Italiã transtulit: item Minerua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo: Penates, Iuno & Minerua: dij cõmunes, Mars Latio uenerãdus erat, quia præsidet armis: itẽ Bellona Victoria: dij geniales, Terra, aqua, aer, ignis, sol & luna, quibus natali die quisq; sacrum faciebat, quòd rerũ gignendarũ & producẽdarum uim obtinere existimarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarũ rerũ, triuiarũ uiarumq; et urbis curã agere opinio erat. Vnde & appellabantur inferiores ac minorũ gẽtiũ dij, & Præstites Ouidio 5. Fast. dicti,

Statores.
Tonantes.
Feretrij.
Dij maiorũ gentium.
Vesta.
Penates.
Dij geniales.
Genij.
Lares.
Præstites.

Quòd præsent oculis omnia tuta suis:

id est, quòd res omnes conseruent & tueãtur in ædibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Affinxerant & deos indigetes: qui ex hominib. ob eximias belli & pacis artes et bene merita, inter deos crãt relati. His accedebãt dij patrij & tutelares, et reliqua familia Faunorũ, Syluanorũ, Satyrorũ, Lemurum. Potẽtißimũ suũ numẽ Thor appellarũt Gothi, alterũ Odhen, tertiũ Frigga. Varro, qui Ethnica nu-

Indigetes.
Dij patri & tutelares.
Olaus Mag. li. 3. cap. 3. histor. Septẽt.

Commenticiorum deorum numerus.

Sacrificiorũ numerus apud Aegyptios.

mina singulari cõquisiuit diligẽtia, supra triginta millia cõmenticiorum deorũ reperisse se, literarum monumentis tradidit. Hinc etiam rituũ & sacrificiorum excreuit numerus, quorum sexcenta sexagintasex genera Aegyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis non multo pauciora. & quanquã hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim superati putantur, factam tamen temporis successu multã uicissitudinem, Romanosq; superstitiõis uictoria potitos esse, dolẽs uereor.

Dij gentium dæmonia.

Psal. 95.

Prolixior uerò in recitando gẽtiliciorum deorum catalogo fui, ut in suis exorcismis & preculis sub barbarorum & ignotarũ uocũ pallio sæpe dæmonia tegi meminerint, qui illas usurpant liberius. Deos gentium dæmonia esse, affirmat regius ille uates Dauid: quæ dicuntur etiam in Sacris literis dij gẽtium, terrarum, & dij populorum terræ: 2. Paral. 32. dij populorum, 1. Paral. 16. Dij terræ, Iud. 3. Idola nationum, Sapient. 15. dij mõtium, 3. Reg. 20. dij filiorum Seir, 2. Paral. 25. dij Damasci, 2. Paral. 28. Dij autem alieni frequenter nuncupantur, quales ex æde Domini abstulit Manasses, 2. Paral. 33. item Iosias, 4. Reg. 23.

Idololatria in pop. Dei.

Genes. 31.

Genes. 35.

Nec solum abominanda hæc idololatriæ portenta inualuerunt, peruagataq; sunt omnes gentes: uerùm etiam in populum Dei, molimine diaboli peruaserũt, uiruscq; seminarium sparserunt. Nam deos Laban patris sui, & soceri Iacobi, furabatur Rachel fugiens. At Iacobus tandem domui suæ & omnibus qui secum erant, præcepit inquiens: Abijcite deos alienos qui sunt

sunt inter uos, mundamini, & immutate uestimenta uestra. Itaq; eos illi cum inauribus quæ in illorum auribus erant, dederũt Iacobo: quos subter quercũ, quæ erat iuxta Sichem, ille defodit. Vituli item simulachrum adorat, eiq; sacrificat populus Israel in deserto, dicens: Isti sunt dij tui ô Israel, qui fecerunt te ascendere de terra Aegypti. Ac tria millia uirorum è populo ob hanc impietatem interficiũtur à Leuitis, uno die. Et Iudic. 10. filij Israel rursus fecerunt malum in oculis Domini, coluerunt q; Baalim & Astaroth, & deos Aram & Syriæ, deos Zidon, & deos Moabitarum, & deos filiorum Ammon, deos deniq; Palæstinorum: deseruerunt q; Dominum, & non seruierunt ei. Item, particeps idolorum Effraim, Oseæ 4. & Ezech. 8.18. & multis alijs locis. Imò sub hoc fraudulento blasphemiarũ, sacrificiorum & uaticiniorum prætextu (quod magis deplorandum) teterrima flagitia & horribiles cædes fabricatus est milleartifex ille, in cœtu Israelis sancto: ut is abiectis contumaciß mè legibus cœlestibus & oraculis, sanguine humano litauerit, filios q; & filias per ignem duxerit, in gratiam & cultum Moloch idoli Ammonitarum, in ualle Gehennon, crudelitate plus quàm ferina.

Exod 32.

Humani sanguinis uelima. 2. Paral. 33. Hierem. 32. Psal. 106.

Quum etiam Græcis & Romanis, in nefanda ac multiplici idololatria, multa sint communia, & ut alia plura, ita quoque ritus certorum sacrorum Romani à Græcis sint mutuati: eò demum insaniæ & in humanitatis utroq; redegit diabolus, ut ad sua ipsius

Sapient. 14.

iussa humano quoq; sacrificarēt sanguine. Hoc enim authore, uaticinia Tiresiæ & Calchātis iubebāt mactare humanas uictimas: sanciebantq; præsentē εἰδώλομανίαν, atq; prodigiosam illā de plurium deorum numero opinionem. Tiresias pollicetur Thebanis uictoriam, sed ea lege, ut Creontis filius mactatus sit uictima pro patria. Calchas uaticinatur de Troiæ excidio, & successus spōdet: at simul Agamēnonis filiam Iphigeniam immolari iubet. Ionibus remedium desiderantibus ab oraculo Delphico, aduersus sæuissimā luem in tota uicinia horribiliter grassantem: respondet Delphicum numen, non remittendam pestem, nisi offeratur Dianæ Triclariæ Menalippus cum Comethone, quam in Dianæ templo ipse stuprauerat: & nisi annuatim eodem tempore pro Menalippo elegantissimus iuuenis, pro Comethone puella uenustissima ad Dianæ aram mactetur. Idem in Messenijs, in longo illo & diuturno bello quod cum Lacedæmonijs gesserunt, consulentibus de exitu, prædicit uictoriam: uerùm ea conditione, si uirginem incorruptam de Aepytidarum familia Deo sacrificarent. Ibi cum Aristodemus, unus ex præcipuis familiæ Aepytidarum, gratificaturus patriæ, filiam quam habebat unicam, destinasset immolationi: alius quispiam amore puellæ adactus, quò miseram seruaret, ex se grauidam esse, & idcirco Deo litari nō posse, fingit. Quo audito, pater effreni exardescens iracundia, eue stigiò interemptam filiam dissecat: paulo pòst noctu secundùm quie-

Immolo Regnæ

dum quietem fœda specie sauciatæ & conciſæ filiæ à ſathana repræſentata, grauiter animo deiectus, ad tumulum eius ſemetipſum iugulat.

Nationem eſſe omnium Gallorum admodum dedi tam religionibus, ſcribit Cæſar. atq; ob eam cauſam, qui ſunt affecti grauioribus morbis, quiq; in prælijs periculisq; uerſantur, aut pro uictimis homines immolant, aut ſe immolaturos uouent, adminiſtrisq; ad ea ſacrificia Druidibus utuntur: quòd pro uita hominis niſi uita hominis reddatur, non poſſe deorum immortaliũ numen placari arbitrãtur, publicaq; eiuſdẽ generis habent inſtituta ſacrificia. Alij immani magnitudine ſimulachra habent, quorũ contexta uiminibus mẽbra uiuis hominibus cõplent: quibus ſuccenſis, circũuenti flãma exanimantur homines. Supplicia eorũ qui in furto aut latrocinio, aut aliqua noxia ſint cõprehenſi, gratiora dijs immortalibus eſſe arbitrãtur. Sed cum eius generis copia deficit, etiam ad innocentium ſupplicia deſcendunt. Gothi quoq; ſuũ maiorem deum Odhen, id eſt fortiorem, armis præſidentẽ, ſemper crudeliſſimo placauere cultu, morte ſcilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præſidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi induſtriam tam abſolutè didiciſſent, ut deuictis Europæ & Aſiæ potentiſſimis imperijs, ſummum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpſalenſis deorum ſatrapa, deus ſanguinis poſtea habitus, humanorum corporum hoſtias mactauit.

Li. 6. de bello Gall.

Olaus Mag. de gentibus Sept. li. 3. ca. 3.4.

Talia

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam conseruatrice quàm conditrice: sed procul dubio ab authoribus dæmonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominum quauis occasione immanissimè sæuierunt, & multiplici eorum cæde plurimùm delectati sunt. Hinc philosophi tradunt, *dæmones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerunq; sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrabantur, præfuisse. At ô miseræ deceptionis errorem, tale numen colere, quod hominum morte placatur: ut Cassiodorus in Epist. ait.*

Diuinatio ex uisceribus mactatorum hominum.

Atqui ἀνθρωπομαντείαν, id est diuinatione ex mactatorum hominum uisceribus, primum solumq; diaboli instigatione usum Heliogabalum Imperatorem, *turpissimum & flagitiosissimum monstrum, accepimus: qui paulò pòst huius immanitatis plusquã belui næ pœnas dedit, quando crudeliter interfectus, & in latrinam abiectus, inter excrementa computruit.*

Enthusiastæ.

Vt uerò Empusæ *tragœdia idoneis deinceps honestetur organis, & suis undiquaq; communita membris constet, enthusiastas & uatidicos ministros quoq; finxit dæmon: æmulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cũ patribus loquutus est: ne cedere* Deo *uideretur scilicet, & in grauiorem hominum ruinam.*

Pythiæ uates.

Adhibuit insuper eiusdem artis fœminas, uates Pythias, quæ penè apud singulas fuere gentes: atq; adeò

Dei po-

Dei populum etiam conſpurcarũt, ut Moſes lege lata ſtrictiſsimè cauerit, ne conſulerentur, easq; lapidibus obrui iuſſerit. Eiuſmodi conſultationis diras luit pœnas Saul rex. Huc pertinent pleræq; famoſæ Sibyllæ, à dæmone uelut cõductæ, ad ipſius regni quod in genere humano inſtaurarat, conſeruationem & confirmationem: ex quarum libris ad uarias inſanias compellebantur Romani, ut apud alios pleroſque tum apud Zozimum uidere eſt, à quo multa citantur carmina Gentilium ſuperſtitione plena: licet Sibyllæ uel Erythreæ uel Cumanæ opus heroico ſcriptũ carmine, CHRISTI præconia declararit. Ex prophetarũ enim uaticinijs, potiſsimùm Eſaiæ & Dauidis, non obſcurè ea colligere potuit diabolus. Manſit tamen eiuſmodi uatum præcipua authoritas & obſeruãtia uſq; ad CHRISTVM, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteq;, ut legationis ſuæ miniſterio, ex patris cœleſtis uoluntate perfungeretur, ceſſarunt paſſim in orbe terrarũ oracula, & quæcunq; impiarum diuinationum genera: teſtibus Auguſtino, Euſebio, Lactantio, Plutarcho, Plinio: conticueruntq; demones ubiq;, & tanquam ranæ Scriphiæ obmutuerunt: ac deſertis quibuſcunq; enormis ſuæ nequitiæ latebris, ceſſerunt, non quidem ultrò, uerùm compulſi, partim quidem horrendo metu omnipotentiæ uindicis CHRISTI, partim uerò condemnationis ſui, quam præ foribus iam eſſe cernebant. Quandoquidem eò CHRISTVM miſſum probè norant, ut ſatanæ

Leuit. 19. 20.

1. Reg. 28.

Sibylla.

Christo nato ceſſarunt oracula, conticuerunt dæmones.

Aug. de ciuitate Dei.

Euſeb. li. 7. ca. 6. & li. 5. ca. 1. 8.

Plutarch. de abol. Orac.

Plin. lib. 30. cap. 1.

satanæ opera pessundaret, demoliretur q̃, & genus humanum in integrum restitutum uindicaret aduersus diaboli technas, rabiem q̃, ex his Zachariæ uatici nijs diuina uoce longè antea traditis: Erit q̃ die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra, ne ultrà eorum fiat mentio: & pseudoprophetam & immundum spiritũ de terra auferam. Si postea tamẽ adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nullo haberi loco debeant.

Zachar. 13.

Tandem & hoc non sine singulari studio & ratione machinatus est diabolus (quanquam peculiares quasdam cæremonias coluisse plerosq; non diffitear) ut non solùm in longißimè dißitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorum Druidas, & remotißimos Indorum Gymnosophistas, unus idemq; eius cultus obseruaretur: sed & (quod multo magis mirandum, uel potius dolendũ) in Christiana nostra Europa apud diuersißimas regiones, in cuiuscunq; materiæ uel nominis idolis, non dißimili ritu honor sibi haberetur. Hanc cæcitatem apud commoda suis præstigijs organa auxit, uoce, cantu, capitis nutu, auersione, inflexione ad latera, manuum gesticulationibus, aut alijs motibus: eo q̃ modo indicia propitiæ uel auersantis atq; abhorrentis uolũtatis edidit ex statuis: prophanauitq; loca, quæ certè erant domicilia & sedes doctrinæ cœlestis, sanctißimæ scholæ patrum & ναοὶ ἅγιοι, καὶ διατριβαὶ τοῦ θεοῦ, in quæ uelut conuersa

In cuiuscũq; materiæ uel nominis idolis colitur diabolus.

Sapiẽt. 14. 15.

conuersa suæ impietatis & superstitionis latibula, suas blasphemias in Deum contumelioſas, & hominum generi exitiales eructare atq; euomere conatus est. Imò in hac mundi senecta nutantibus technis illis manifestis, se in uero Dei templo collocat, & hominum mentibus dominatur, in lucis angelum transformatus. Hac ratione, se grauiori diuinæ maiestatis contemptu, atq; hominum exitio magis ulciscitur. Ita hominum credulitatem (ait scitè admodum Lactantius) mentita diuinitate deludunt dæmones: quòd illis uerum aperire non expedit. Hi sunt, qui imagines & simulachra fingere docuerunt: qui ut & hominũ mentes à cultu ueri Dei auerterent, & fictos mortuorum regum uultus & ornatus, exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerunt, & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgus appellat, cum artes suas execrabiles exercent, ueris suis nominibus cient, illis cœlestibus quæ in sacris literis leguntur. Hi porrò incesti ac uagi spiritus, ut turbent omnia, & errores humanis pectoribus infundant, serunt ac miscent falsa cum ueris. Ipsi enim cœlestes multos finxerunt esse, sed ueritatem mentitis nominibus inuolutam ex oculis abstulerunt. Et paulò pòst: Illi autem qui desciuerunt à Dei ministerio, quia sunt ueritatis inimici & præuaricatores, Dei nomen sibi & cultum deorum uendicare conantur: nõ quòd ullum desiderent (quis enim honor perditis est?) nèc ut Deo noceant, cui noceri non

In uero Dei templo se collocat diabolus. 1. Cor. 3. 6. 2. Cor. 11.

Lib. 2. ca. 17. de orig. err.

Magi. Malefici.

ceri non potest: sed ut hominibus, quos nituntur à cultu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipisci possint, quam ipsi sua nequitia perdiderunt. Offundunt itaq; tenebras, & ueritatem caligine obducũt, ne Dominum, ne Patrem suum norint. & ut illiciant facile, in templis se occulunt, & sacrificijs omnibus præsto adsunt. Eduntq; sæpe prodigia, quibus obstupefacti homines, fidem commodent simulachris diuinitatis, ac numinis. Et pòst: Itaq; sibi apud homines qui eos nesciunt, authoritatem ac timorem pariunt. Hac uersutia, & his artibus, noticiam ueri & singularis Dei apud omnes gentes inueterauerũt. Suis enim uitijs perditi sæuiũt, & grassantur ut perdant. Idcirco etiam humanas hostias excogitauerunt, ipsi hostes humani generis, ut quàm multas deuorarent animas. Plura ibidem. Nec mirum, ait Saxo Grammaticus de Rugianis, si illorum numinum, potentiam formidabant, à quibus stupra sua sæpenumero punita meminerãt. Siquidem mares in ea urbe Karentinâ, cum fœminis in concubitum accitis, canum exemplo cohærere solebant: nec ab ipsis morando diuelli poterant. Interdum utriq; porticis ediuersò appensi, inusitato nexu ridiculum populo spectaculum præbuêre. Ea miraculi fœditate solennis ignobilibus statuis cultus accesit: creditumq; est, eorum uiribus effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbratum: qui statuis demolitis, Rugianorum templa & urbes destituerunt.

Obscœnũ diabolibriũ. li. 14. de reg. Daniæ.

Sic dæ-

Sic dæmonem, eiusq; studia depingit Tertullianus: Tertull.
Agnoscimus unde talia suggerantur, quis totum hoc agitet: & quomodo nunc astutia suadendi, nunc duritia sæuiendi, ad constantiam nostram deijciendam operetur. Ille scilicet spiritus dæmoniacæ & angelicæ paraturæ, qui noster ob diuortiũ æmulus, & ob Dei gratiã inuidus, de mentibus uestris aduersus nos præliatur, occulta inspiratione modulatis & subornatis ad omnem, quam in primordio exorsi sumus, & iudicandi peruersitatem, & sæuiẽdi iniquitatem. Nam licet subiecta sit nobis tota uis dæmonum, & eiusmodi spiritus: ut nequã tamen serui, metui nonnunquam contumaciam miscent, & lædere gestiunt, quos aliàs ucrentur. odium enim etiã timor spirat: præterquam & desperata conditio eorum ex prædamnatione, solatium reputat fruendæ interim malignitatis de pœnæ mora: & tamen apprehensi subiguntur, & conditioni suæ succidũt: & quos de longinquo oppugnãt, de proximo obsecrant. Hos Augustinus describit spiritus esse nocendi cupidissimos, à iusticia penitus alienos, superbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos: qui in hoc quidem aere habitent, quia de cœli superioris sublimitate deiecti, meritò irregressibilis transgressionis in hoc sibi cõgruo uelut carcere prædamnati sunt. Proinde eos potissimùm infestant, quibus beatitudinem, quam ipsi amiserunt, promissam cognoscunt. Item in Sermonibus communibus: Quid prauius, quid malignius, quidúe aduersario nostro ne-

Tertulliano, C.

A Christo uult adorari diabolus. Serm. 4.

stro nequius? qui posuit in cœlo bellum, in paradiso fraudem, odium inter primos fratres, & in omni nostro opere zizania seminauit. Nam in comestione posuit gulam, in generatione luxuriã, in exercitatione ignauiam, in conuersatione inuidiã, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in præsulatu siue dominatione superbiã. In corde posuit cogitationes malas, in ore posuit locutiones falsas, in membris operationes iniquas, in uigilãdo mouet ad praua opera, in dormiendo ad somnia turpia. Lætos mouet ad dissolutionẽ, tristes autẽ ad desperationẽ. Sed, ut breuius lo quar, omnia mũdi mala sunt ipsius prauitate cõmissa.

Simile quiddã apud Gregorium legitur lib. 29. Moralium, super illud Iob: Diuiditur æstus super terram. itẽ apud Leonẽ Pont. ser. 8. Natiuitat.

Ne quid uerò incredibili dæmonis audaciæ & fastui incõparabili decederet, atq; ut adoratione, peculiari dei prærogatiua honoraretur, uel CHRISTVM certius cognosceret, ipsum etiã Dei filiũ in solitudine tẽtat: illiq; in prealtũ montẽ adducto, omnia mũdi regna, ac eorũ gloriã ostẽsam, se daturũ, si se prostratus adorauerit, ausu plusquàm sacrilego pollicetur: quũ diuinã maiestatẽ in hominũ regnis atq; imperijs, solã dominari, eáq; cui libet tradere cõstet. Porrò CHRISTVM iam certò cognitũ, perditum etiã uoluit. quare ut tũ proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit: in quem, post offũlam à CHRISTO porrectam, ingressus est. Tantũ enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanũ est odium, ut quicquid machinetur, sit in Dei contẽptũ, & hominũ detrimentum perniciemq;, fraude & extremo dolo cautè tectum.

Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4.

Daniel. 4.

Ioann. 13.

Quum

¶ Quum autē hi ſpiritus aereæ aut qualiſcunq; alterius tenuis ſint ſubſtantiæ, ſua tenuitate, ſubtilitate, celeritate incredibili, ſenſuum acrimonia, & lumine naturæ lucidiore, quibus omnibus terrenorū corporum inhabilitatem & ſenſuū tarditatem longè lateq; præcellunt, eos multa Dei permiſſu, partim uere, partim præſtigioſe intelligere & poſſe, fatendū eſt. Quibus acceſſit, teſte Auguſtino, diuturnioris temporis beneficio, quo eorum uita à primo æuo protenditur, comparata inſignis rerum longè maiorum experientia, quàm hominibus ob breuitatem uitæ momentaneam poteſt euenire. Idcirco quædam admiranda faciunt: & quædam, potiſſimum ob Scripturæ ſanctæ & uaticiniorū cognitionē, prædicunt, uel etiā probabili coniectura cōſequuntur: nōnunquam etiam quæ ipſi facturi ſunt, prænunciant, quibus homines alliciunt, ineſcant, ſeducunt & defraudant: quo nomine illis mirabilem prudentiam, acutum ingenium & tenacem memoriam tribuit Plato in Epinomide. Quapropter tradit Clemens, iſtos, cum ſint dæmoniaci ſpiritus, & multo citius ſcire aliqua, & multo perfectius: non enim tarditate corporis degrauantur. Et ideo quæ medici longo tempore & labore plurimo aſſequuntur, hæc illi, tanquam ſpiritus, abſque mora ulla, & ſine difficultate cognoſcunt. Non ergo mirum eſt, ſi plus etiam aliquid quàm homines, ſciunt: ſed hoc metuendum eſt, quòd ea quæ ſciunt, non ad ſalutem, uerùm ad deceptionem

Vnde tam admirāda poſſint dæmones.

De ſpiritu & ani. ca. 28.

Lib. 4. recog.

proferunt animarum, ut per hæc eas cultum falsæ religionis edoceant. Hic Tertullianus sic disserit: Omnis spiritus ales est, hoc angeli & dæmones, igitur momento ubiq; sunt. Totus orbis illis locus unus est: quid ubiq; geratur, tam facilè sciunt, quàm cnũciant. uelocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur. Sic & authores interdum uideri uolunt eorum quæ annunciãt, & sunt planè malorũ nonnunquam, bonorum tamen nunquam. Dispositiones etiam Dei & nunc prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumẽtes quasdam temporũ sortes, diuinitatem æmulantur, dum furantur diuinationem. In oraculis autem quo ingenio ambiguitates temperent in euentus, sciunt Crœsi, sciunt Pyrrhi. Sic præsciuit diabolus ex Esaiæ & Danielis oraculis (quorum uterq; adolescentem Alexãdrum expressè delineat) eum ipsum Alexandrum, superato Dario, potiturum Asia uniuersa, & translaturum imperium à Babylonijs ad Græcos. Propterea Delphicam uatem consulenti, & ab inuita responsum extorquenti, tandem ipsa in hæc uerba prorumpens respondit: Inuictus eris Alexander. Postea ad Persas exercitum traducenti, prodigia offudit multa. In aditu Asiæ, simulachrum Orphei sudore maduit. Hinc Alexandro ad extremum cũ Dario confligente, aquila è sublimi supra eius uerticem sese librare, & in aduersos hostes traijcere uisa est. Ludibria haud dubiè dæmonij hæc erãt, adornata ad prodigio-

In apologet. aduersus gẽtes ca. 22.

Diuinationes dæmonũ unde.

Daniel. 8.

prodigiorum & auguriorum, quibus tũc fidebatur, obseruationes confirmandas. Darium ediuerso, ancipitibus somnijs in falsam uictoriæ spem erexit. Prænouit ex Esaiæ prophetijs, fore ut Tyrus destruatur à Macedonibus. Ita enim ille ait: Vlulate naues maris, quia uastata est domus, unde uenire consueuerant. De terra Cethim reuelatum est eis. Terram uerò Cethim Macedoniam esse asserũt plerique, & ab Homero κυτέϊτις Macedones uocatos. Quidã tamen per terram Cethim, Cyprios intelligũt. Inde quum, fuso fugatoq; Dario, copias ad Tyrum admouisset Alexãder, prænouit quendam, qui ciuibus prænunciaret, Apollinem ciuitatem deserturum esse: ut quum euentus respõderet, idolorũ existimationẽ stabiliret. Ex ijsdem Esaiæ & Danielis uaticinijs præsciuit, fore ut Assyriorum monarchia pessum iret, & in potestatem redigeretur Medorum ac Persarum: & quidem à Cyro, cuius nominatim Esaias meminit. Vnde coniectatus est, Crœsum etiã de regno Lydiæ periclitaturum esse. Quare & aliquãto antè τὸν πεμπτὸν ἀπόγονον Gygis, quòd in Cyri tempora incidere eum prospicie bat, amissurum regnum Lydiæ prædixit, cõsultus ex oraculi Delphici sede: & postea cũ regnum adeptus esset Crœsus, ut opum suarum fiducia insolescentem, superbientem & regnum Persicum affectantem euerteret, χρησμῷ πιβδήλῳ, uictoriam in speciem ipsi annuente, ad bellum Cyro inferendum perduxit: quo modo uictus, captus & regno exutus, uitam in Persia

Esaiæ 23.

Vide Ioseph. lib. 1. antiq. Iud. ca. 6.

Esaiæ 44.

finiuit. Infinita eiuscemodi in historijs obseruantur exempla: sed ad posteriora, nec obscura, cõuertamur.

Christum, & ad quid missus esset, prius norunt dæmones, quàm Apostoli.

Perhibet sacræ Scripturæ authoritas, diabolũ prius CHRISTVM penitius nouisse, quàm ipsi quibus cum ille loqueretur & familiariter degeret, Apostoli: ut etiam ante CHRISTI mortẽ resurrectionemq; sciuerit, testatusq; fuerit inuitus, ad quid uenisset CHRISTVS: nimirũ, quò cognitũ faceret satanã eiusq; fraudes: illius actiones demoliretur, atq; regnũ euerteret. Quapropter metu iudicij diuini æternarumq; pœnarum contremiscens, & penè deficiens, in obsesso ante CHRISTVM procidente, magna exclamauit uoce: Ah, quid rei nobis tecum est IESV Nazarene? ueniſti ad perdendum nos. Noui te qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et increpauit illum IESVS, dicens: Obmutesce, & exi ab homine. & cum proiecisset illum dæmon in medium, exijt ab illo, nihilq; illi nocuit. Et pòst: Exibant & dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Tu es CHRISTVS ille filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quòd scie bant ipsum esse CHRISTVM. Hic Anastasius: Dæmonis, inquit, sermonem compescebat CHRISTVS, ne simul cum ueritate etiam suam iniquitatem promulget: ut nos etiam assuefaciat, ne talia curemus, etiamsi uera loqui uideantur. Illud alias etiam pios postea latuisse, Sacrarum literarum testimonio docetur: ut alij eum Heliam, alij Ioannem baptistam, alij Hieremiam, alij unum de prophetarum numero esse di-

Marc. 1. Luc. 4.

Matth. 16. Marc. 8. Luc. 9. Ioann. 6.

esse dicerent. Petro autẽ pronuncianti, Tu es CHRISTVS *ille filius Dei uiuentis: respondit* CHRISTVS, *Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Id quod Petro à patre cœlesti hic reuelatum asserit* CHRISTVS, *hoc ipsum & satan nouit, & palàm testatus est, non rogatus. Hinc ipsius ingenij acumen liquet, cuius ope res etiam abstrusissimas, nostrisque sensibus apprimè alienas, nouisse potest.*

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de Paulo & Barnaba clamitantis testimoniũ: Isti homines serui Dei excelsissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. Act. 16. *Atq; id genus testimonia ab Astaroth & Berith idolis, & à dæmonio obsessis, de Bartholomæo apostolo, Thoma, & alijs data legimus. Veritatem uerò hic confitentur, non ut populum ad audiendam amplectendámque eorum doctrinam permouerent: & exhorrescentes & reformidantes ministerij Euangelici uirtutem, & sui condemnationem ac expulsionem ex obsessis: quæ hospitia si obtinuissent, statim Apostolorum ministeria seditione potuissent conturbare, aut inchoata pòst opprimere, nouis rumoribus disseminatis per Pythiam uatẽ, obsessos & idola quæ apud stultũ uulgus magno habebantur loco. Addatur & illud mali spiritus responsum: Iesum noui, & Paulũ scio, uos autẽ qui estis?* Act. 19. *Itẽ: Quid rei nobis tecũ est* IESV, *fili Dei altissimi? Venisti huc ad crucian-* Matth. 8. Marc. 5.

Luc. 8. dum nos ante tempus. Obsecro ne me torqueas.

Genes. 3. Micheæ 5. Matth. 1. 2. Luc. 1. 2. Esaiæ 7. Eninuerò semen mulieris contriturum caput serpentis, prophetarum de CHRISTO nasciturq; etiam in Bethlehem Iudææ uaticinia, præfinitũ huic tempus, IESVM in Diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute altißimi obumbrante conceptum ex angeli Gabrielis annunciatione, admirandam eius natiuitatem, longinquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorarent, sciuerat dæmon. quapropter inter spem & metum, Herodis animum diris contra IESVM inflammauit facibus, ut inter infantium Bethleemiticorum bimulorum ætateq; iuniorum deplorandam cladem, IESVS simul internecione absumeretur: atqui salutifero magis Dei consilio suos collabescere conatus, infringiq;, reipsa experitur diabolus.

¶ Cæterũ ut instituti mei ratio certius citiusq; innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædam ex dæmonis actionibus & potentia colligam. Quum angelica eius essentia non interierit, sed malè propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritq; tam diutino tempore eximia rerũ obseruatio & usus insignis, magnæ illum esse constat uirtutis, calliditatis incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutißimæ, uigilantiæ summæ, artificij technas struendi pernicioßißimas fuco speciosißimo incomparabilis, malitiæ infinitæ, odij erga genus humanũ ἀπεράντου καὶ ἀνιαρέστου: atq; hoc nomine cum sæpenumero

Diaboli studia & potentia.

(permit-

(permittente, uel saltem conniuente Deo) admiranda facere res, & se in bestias, statuas, specus, latebras, cauernas ingerere, in quercus Dodonæ Molossidis in Epiro, unde Dodonæum oraculum frequentatum est, insinuare: apud Aegyptum ex Hercule, Apolline, Minerua, Diana, Marte, Ioue, Api boue, Latona in urbe Buti, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colophone, Thebis in Bœotia, & in Lœbadia ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Heliopoli, ex crocodilis in Arsinoe, ex Amphiarao uate in Attica, responsa dare: humana uoce, nutu, alioue gestu, afflictis subinde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliàs trementium, aut ridiculè gesticulantium: quandoq; somnijs, amphibolijs interdum, plerunque & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quò usq; toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit. Potuit & ad Iouis Hammonis oraculum inquirendum in extimo sinu Libyæ, apud Garamantes ultra Cyrenen in solitudinibus uastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambysen Cyri & Alexandrum instigare: item Pythium Delphis præ cæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiam cogitatus & sensa peruidisse quandoque credatur: quanquam interim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscuret, atq; etiam mētiatur. Nam rogatus dæmõ, Porphyrio testr, etiam quæ non

Diabolus quomodo uaticinetur.

nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falsò refert. Potest quoq; plerisque locis in simulachris sua exercere ludibria, ut ea uenerentur incauti, adorent, eorum opem implorent in rerum angustijs, in ualetudine aduersa, & quacunque afflictione: quo à ueri Dei cultu & inuocatione ad suas imposturas in interitum eos auocet. Nec illi difficile est, animarum corporis mole exutarum figuram mentiri, circa monumenta uersari, in cœmiterijs oberrare, spectris perterrefacere hæredes aut alios, ut ad illicitos cultus, uetitam religionis ergò peregrinationem, iustorum & parentalium præscripta forma persolutionem damnosam, imperitos minusq; Deo fidentes cogat. Conatur itidem imbecilles fide præcipites agere, fortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spem felicium successuum illectos perimere, aut tristium euentuum metu iniecto cruciare. Nouit adhæc uarias ostẽtare formas, inania idola arte mira conformare, uisus organũ turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscãtur proponere: quæ uerè sunt, ut non appareant, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse appareãt exhibere: se in mille species transformare, Proteũq; agere: & ut canit Poeta,

Tum uariæ illudunt species atq; ora ferarum:
Fiet enim subitò sus horridus, atráq; tygris,

Squammo-

Clem. lib. 4. Recog.

Mich. Psellus.

Virg. 4. Georg.

Squammoſus q; draco, & fulua ceruice leæna,
Aut acrem flammis ſonitum dabit:
Omnia transformans ſeſe in miracula rerum,
Ignem, horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem.

Conſueuit & hominum mentes multifarijs phantaſmatum ludibrijs uitiare, uigilãtes perturbare, dormientes inſomnijs terrere, peregrinantes à recto itinere ſeducere, errantes atq; etiã alios quandoq; ridere, aliàs terrore concutere, multa labyrinthis opinionũ inextricabilibus implicare & innectere, tetriora mala plerũq; boni ſpecie ſerere, & ueritatis cõfeſſione in ſuã illicere naſſam, grauiusq; fallere. Solet quoq; lac uaccarum cohibere, & ne in butyrum coaleſcat impedire: uinum aliunde adferre, clauſtra reſerare: præterea ocyſsimè res uarias, uelut pãni lacinias, oſſa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; globulos, intortum capillitium, ligna, idq; genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitius, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorum uentriculum & partes alias præſtigijs aptas, & poſt mortem ſectas, ligna, cultros, & quæcunque uis alia, fallaciter arte doloſa inter ſecandum inſerere: ex parte poſtica implicatos crines, arenæ copiam, & ſimilia præſtigijs mouere, offuſcata interim oculorum acie: inſecta auribus furtiuè immittere, quæ poſtea uel prodeant, uel euolent. Hæc à me uiſa ſunt alata, ex auribus cuiuſdam puellæ miſerè à dæmonio exagitatæ deſumpta. Procliuè illi quoque eſt, ulcere corpus deſœdare, pu-

re, pudenda melicride uel ulcere sanioso inficere, euirationis persuasionem falso inducere, corpora tota obsidere, eaq; sursum ac deorsum distrahere, quando & quamdiu à Deo permittitur. Illam uirginis prædictæ uiolentam sublationem in arce Caldenbroce apud Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepidè reluctando impedire ualui: à morsus tamen interim inflictu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili illa subuectione, anxiè cauendum erat. Cur enim non tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus? Assueuit præterea uariè corpora transferre, eorũq; humores commouere, originem neruorum in cerebro turbare, quò atrocissimis rarissimisq; conuulsionis speciebus, iactu tractuq; incredibili, & quasi crepitantibus sonitu horrifico iuncturarum compagibus, in admirationem, diffidentiam, sinistram de alijs opinionem, ad mendacia, uetita auxilia & cædes, homines compellat. Ad hunc modum neruos & musculos præter uoluntatem inordinatè crudeliterq; conuellere potest: plerunq; τέτανον ciere, ut ceruix unà cum corpore immobilis maneat, & in neutram inflectatur partem, sed iuxtà in utramq; partem intendatur: subinde ἐμπροσθότονον uel tensionem ad anteriora excitare ualet, ut caput, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mirum in modum circum collum distentis, contrahatur: quandoque ὀπισθότονον uel tensionem ad posteriora citare tam uehementem solet,

solet, ut caput in dorsum & scapulas grauiter conuel latur, cruribus interim contractis: item diuersas horribilium conuulsionum facies, multifariã & inæqualiter in membris producere: nonnullis totum corpus, ceu articulis tormento luxatis diuulsisq; eneruare, aut palpitantium, trepidantiumue musculorum speciem inferre: quibusdam os & oculos truculenter intorquere, septum transuersum in homine ita constringere ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantibus leuiculum inferens impedimẽtum, sed uentriculum singultibus frequentibus conuellens: quas omnes & id genus plures crudelium conuulsionum species, nuper in nobilium uirginũ occluso cœnobio Cẽtorpio, iuxta Hammonem urbem, in tribus & decem uirginibus dæmoniacis obseruarunt uiri doctissimi, & artis medicæ usu dexterrimi, D. RENERVS Solenander, collega coniunctissimus, & D. THEODORVS Bircmannus. qui etiam hoc addiderunt, eas fœdissimum ore halitum spirasse in ipso, & paulo post ipsum paroxysmum: qui aliàs semel interdiu, aliquando sæpius inuadebat, aliquoties in horas aliquot multas protrahebatur. In accessione mali conuulsæ intelligentes erant, audiebant, astantes etiam internoscere se pleræq; postea affirmabãt: nam in accessione, propter spiritalium partium & linguæ conuulsiones, loqui minus poterant. Istæ non æquè ferociter torquebantur, neq; uno modo, sed aliæ alijs mitius. Sed hoc cõmune propè omnibus erat, ut cum ex ijs

Virginum in cœnobio Centorpio cõuulsiones graues.

Renerus Solenander medicus.

Theodorus Bircmannus medicus.

ex ijs una agitaretur, cæteræ quoq; in seiunctis etiam cubiculis correptæ solũ tumultuantis strepitũ audientes, simili miserrimo modo uexarentur. Nec ita pridem dißimiles conuulsiones Busciducis, in collegio iuxta ædẽ D. Ioanni Baptistæ dicatã, in uirgine uestali uidi: cuius et fauces ne cibũ admitterent, cõprimere satanam, & linguã inhibere quandoq;, ne proloqui posset, uocesq; etiam excitare & ridiculas & horrendas animaduerti. Interim hic præstantißimos sæpe medicos ludificat, qui eiuscemodi morborum dirã cõtuiti symptomata, imò laruas, ad naturales ea referentes causas, frustrã curationẽ medicamentis tẽtant.

Ioseph. li. 8. antiq. Iudai. ca. 2.

At aquam etiam coniurationibus sacratam se formidare impense, gestibus & uoce in corporibus quæ obsidione coercet regitq;, simulat: quemadmodum se naribus extrahi, uirtute radicis inclusæ annulo ex Solomonis doctrina, naribus admoto. Deinde multa obseruare assolet, artificioseq; imitari, seu uerè seu fasò: plurima eorum quæ acta aut prodita sunt, incredibili solertia ratiocinari & colligere: uaria ex notis naturalibus argutißimè elicere, penitißimeq; eruere: diuersa in imperiorum & hominũ priuatorum negocijs moliri, mira astutia contexere telam longam, uariam, nobisq; inextricabilem, qua inopinatò insperatoq; implicantur & irretiũtur certè plurimi: tandem homines, bestias, aerem conturbare, prodigia meteoris similia in cœlo effingere, figuras confligentium exercituum exprimere, clangores tubarũ, armorum

strepitus,

strepitus, ferientium se mutuò & ictibus collabentium sonitus: uoces ejulantium: aut exultantium imitari, scelerate abuti natura rerum ad generis humani perniciem, callidè exitiosas præstigias physicis effectibus conformare, & multa in ordine causarum suo tenore progressuq; agentium confundere, mala quanta potest calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras cogere & contorquere, bona abigere atque excludere, imò cœlum terræ miscere & inuoluere.

Proinde in Apologetico scitè testatũ reliquit Tertullianus, inquiens: Dæmonum operatio est hominis euersio. Sic spiritalis malitia à primordio auspicata est in hominis exitium. Itaq; corporibus quidem & ualetudines infligunt, & aliquos casus acerbos, animæ uerò repentinos & extraordinarios per uim excessus. Suppetit illis ad utramq; substantiam hominis lædẽdam subtilitas & tenuitas sua multum spiritalibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectu potius quàm in actu appareant. Si poma, si fruges nescio quòd auræ latens uitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate conuulnerat: si cæca ratione tẽtatus aer, pestilẽtes haustus suos effundit: eadem igitur obscuritate contagionis, aspiratio dæmonum & angelorum mentis quoq; corruptelas agit furoribus & amẽtijs, fœdis ac sæuis libidinibus, cũ erroribus uarijs: quorũ iste potissimus, quòd eos ipsos captis & circũscriptis hominũ mẽtib. comedat, ut et sibi pabula propria nidoris et sanguinis procuret, simula

Aduersus gẽtes ca. 22.

chris

chris imaginibus oblata, & quæ illi accuratior pascua est, qua hominẽ è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs, quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba suprà recitantur.

Psellus de dæmonibus.

At fusiorem, ea quæ diximus, aliáq; similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, dæmonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitam solitariam degens. Dæmones (ait) licet sexu & propria lingua careãt: corpus tamen illud aereum sibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contrahuntq; atq; extendunt, quemadmodum lumbricis uidetur accidere ob substantiam meliorem, ductuq; facilimam: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerùm etiam figuras coloresq; uariãt multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrũq; est naturâ paratum. qua enim ratione est natura facile cedens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua uerò aereum est, diuersos aeris instar colores subit. Sed aer quidem extrinsecus coloratur, corpus uerò dæmonis iuxta animi sui affectus species colorũ mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemq;. Sic tanquam uir apparet, & mox occurrit ut fœmina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; formam se aliquando transfert.

Lubet

Libet non inelegantem hoc loco historiam aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quòd Henrico archiepiscopo æstate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidã inter cæteros aperto & hiante ore post prandium dormiret, è cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus quædam albã bestiola mustelæ similis exijsse, atq; ad uicinum ibi riuulum procurrisse. Cumq; sursum deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec trãseundi uiam inueniret, quidã ex astantibus accedens, euaginatum gladium riuulo angusto ueluti pontem faciens imponit. Bestiola ilicò riuulum super gladium transgrediens, longius procurrit, & sese subduxit. Paulò post redire uisa, cum iterum notũ pontem quæreret, atq; eo iam sublato discurrens transire non ualeret, idem ille qui antea, rursum riuuli ripas impositio gladio coniungit, atq; abscedit. Tum transit bestiola, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, uidentibus omnibus ingreditur: ac ilicò qui dormierat expergiscitur. rogatusq; num quid in somno passus esset? respondit, se fessum esse, & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere, in quo bis super pontem ferreum flumen transiuisset. Vnde socij collegerunt, eum (quæ ipsi uiderant) uere somniasse. Mihi uerò diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse,

Libro Chronicorum 13.

Mustelæ similis bestiola uidetur ex militis dormientis ore egredi, rursusq; ingredi.

ideoq; interituram cum corpore ipsis ostẽderet persuaderetq;, idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit.

Simile quiddam de Guntiano rege legitur. neque id mirum est: nam ut idem Marcus loco paulo antè citato deinde refert, spiritui qui nobis inest, phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem, pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. At quónam pacto inquam (respondet Psellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore eget: factus uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audienti illaberetur. Et paulo pòst: Sicut aer præsente lumine colores & formas accipiens, traducit in illa, quæ naturaliter accipere possunt, sicut appareret in speculis, rebusq; quasi speculiaribus: sic & dæmoniaca corpora, suscipientia ab ea quæ intus est essentia phantastica, figuras atque colores, & quascunque ipsi uoluerunt formas, in ipsum animalem nostrumq; spiritũ transmittunt, multa nobis negocia præbent, uoluntates & consilia suggerentes, formas

subindi-

ſubindicantes, ſuſcitantes memorias uoluptatũ, ſimulachra paſſionũ frequenter concitantes uigilantibus atq; dormientibus: nonnunquã uerò femina nobis & inguina titillãtibus incitãtes, inſanos & iniquos amores ſubijciũt & ſubacuũt: præcipuè autẽ, ſi humores calidos humidosq; ad id cõducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeam ſubinducẽtes, perturbant animas arte quadam & ſophiſtica fraude. Hactenus Marcus. Lib. 8. epiſt. ad Suram.

¶ *Memorabilia uariæ formæ laruarum & actionum dæmoniacarum exempla deſcribit* C. Plinius iunior *in hæc uerba, primùm de* Curtio Rufo: *Tenuis adhuc & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. Inclinato die ſpaciabatur in porticum: offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriorq;: perterrito, Africam ſe futurorum prænunciã dixit. iturum enim Romam, honoresq; geſturum, atque etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciam reuerſurum, ibiq; moraturum. Facta ſunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nauem, eadem figura in littore occurriſſe narratur. Ipſe certè implicitus morbo, futura præteritis, aduerſa ſecundis auguratus, ſpem ſalutis, nullo ſuorum deſperãte, proiecit.* *Dæmon mulieris formã Curio Rufo apparet.*

Iam illud non ne & magis terribile, & nõ minus mirum eſt, quod exponam ut accepi? Erat Athenis ſpacioſa & capax domus, ſed infamis & peſtilens: per ſilentium noctis ſonus ferri, & ſi attenderes acrius, ſtrepitus uinculorum longius primò, deinde proximè reddebatur. mox apparebat ſenex Sabellic. lib. 10. Exempl. cap. 3. *Dæmonis idolo infamis domus Athenis.*

idolon, macie & squalore confectus, promissa barba, horrenti capillo: cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq; inde inhabitantibus tristes diræq; noctes per metum uigilabantur: uigiliam morbus, & crescente formidine mors sequebatur. Nam interdiu quoq;, quanquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inhærebat, longioris causa timoris timor erat. Deserta inde & damnata solitudine domus, totaq; illi monstro relicta: præscribebatur tamen seu quis emere, seu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulum. auditoq; precio, quia suspecta uilitas, percunctatus, omnia docetur: ac nihilominus, imò tanto magis, conducit. Vbi cœpit aduesperascere; iubet sterni sibi in prima domus parte: poscit pugillares, stylum, lumen, suos omnes in interiora dimittit: ipse ad scribendum, animum, oculos, manum intendit, ne uacua mens audita simulachra & inanes sibi metus fingeret. Initio, quale ubiq;, silentium nocti: deinde concuti ferrum, uincula moueri. ille non tollere oculos, non remittere stylum: sed obfirmare animum, auribusq; prætendere. tum crebrescere fragor, aduentare etiam, ac iam ut in limine, iam ut intra limen audiri. respicit, uidet, agnoscitq; narratam sibi effigiem. stabat, innuebatq; digito, similis uocanti. hic contrà, ut paululũ expectaret, manu significat, rursusq; ceris & stylo incumbit. illa scribentis capiti catenis insonabat, respicit rursus idem quod prius innuentem:

Athenodori philosophi obfirmatus contra dæmonis terriculamenta animus.

quẽtem: nec moratus, tollit lumen, & sequitur. ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis: postquàm desiluit in aream domus, repentè dilapsa deserit comitem: desertus, herbas & folia concerpta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniuntur ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus æuo terraq; putrefactum, nuda & exesa reliquerat uinculis: collecta publicè sepeliuntur, domus postea reconditis manibus caruit.

Nota.

Item, apud Actium M. Antonij fractis copijs, Cassius Parmensis, qui partes eius secutus fuerat, Athenas confugit. Vbi concubia nocte cum sollicitudinibus & curis mente sopita, in lectulo iaceret, existimauit ad se uenire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, squallidum barba, & capillo demisso: interrogatumq; quisnam esset, respondisse, δαιμονα. Perterritus deinde tam tetro uisu, & nomine horrendo, seruos inclamauit: sciscitatusq; est, si quem talis habitus aut intrantem cubiculum aut exeuntem uidissent? quibus affirmantibus, neminem illuc accessisse: iterum quieti & somno se dedit: atq; eadem animo eius obuersata est species. Itaq; fugato somno, lumen intrò ferri iussit, puerosq; à se discedere uetuit. Inter hanc noctem & supplicium capitis, quo eũ Cæsar affecit, paruulum admodum tempus accessit. Facile huius mortem poterat diabolus prænouisse, ex Cæsaris in hanc rem apparatu & uerbis. Describit quoque idem Valerius, Iulij simulachrum, quo

Valer. Max. li. 1. ca. 5. 5. δαιμονιον apparet M. Antonio.

Lib. 1. ca. 6. 9.

post mortem C. Cassio suo interfectori apparuerit.

Dionysiũ Syracusanũ exterruit spectrum.

Dionysius Syracusanus breui antea quàm interimeretur, conscdit in sua domo, cogitationibus molestis grauatus: tum illi apparuit imago illa deformis, habitus satanici, scopis domum uerrens & expurgans. unde ille usqueadeò extimuit, ut noctu solus in ædibus manere noluerit: sed quosdam amicos rogarit, qui cum ipso pernoctarent.

Plutarch. in uita Cæsaris paulo aliter.

M. Brutus, quũ ex Asia contra Octauianũ & Antonium aliquid graue moliretur, cõtigit ut in suo cubiculo apud lumẽ consideret, ardua meditatus & animo uolutãs: interim animaduertit aliquẽ ad se in cubiculũ ingredi. Apertis oculis circũspiciebat, nũ aliquis ex familia uel ministris aliquid uellet: inopinatò uidet imaginẽ formidabilẽ & admirandã, corporis tyrãnici & agrestis. Hic Brutus multo animosior liberiorq; Dionysio, scisitabatur, Nũ spiritus esset, uel aliquis deorũ, & quid uellet? Cũ occulto murmure respõdet spiritus: Diabolus sum, et spiritus malus: in Philippis denuò me uidebis. Inquit Brutus ingenuè, ut uir Romanus, magnanimus: Imò sine metu te iterũ uidebo. Quum autẽ ex famulis studiosè inquireret, nũ ingredi aut egredi aliquẽ obseruassent? respõdebant, Non. Hinc perterritus Brutus, infœlicem instituti sui prælij successum uerebatur: quemadmodum euenit.

Contra diabolũ magnanimitas M. Bruti.

Lib. 4. Hist.

Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis horrenda forma, tanquam bono & optato omine, supernè in uertice montis uiso dæmone, fuisse interẽptos: quia eo mon-

eo mõstro ueluti diuinitus dati ducis aduẽtu firmati, sumptis uictoriæ auspicijs, ex improuiso Saxones eosdem prorsus occiderũt. Quum bellũ inter se Romani Albãniq; gererẽt, & utraq; in procinctu iã staret acies, extitit repẽtè quidã mõstrosa specie, pelle amictus furua, uociferãs: Iubere Ditẽ patrẽ, deamq; Proserpinã, fieri sacrũ sibi, priusquam cõmitteretur prælium. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus arã sub terra ædificarũt: & statim sacrificio facto, pedũ uigiti aggere contexerunt, ut ea ab omnibus præterquam Romanis ignoraretur. Alexãder ab Alexãdro scribit, quendã suũ familiarẽ, nõ ambiguæ fidei hominẽ, amici funus curasse: et cũ inde Romã reuerteretur, nocte aduenière in hospitiũ uiæ proximũ diuertisse, & ibi se animo & corpore fatigatũ quieti dedisse. Cũq; solus degeret, & adhuc uigilaret, fert repẽtè amici nuper defuncti imaginẽ summo pallore & macie, ac eo fermè habitu oris, quali illũ cũ ægrotaret dimiserat, ad se accessisse: quẽ quũ fuisset intuitus, et præ timore nec animo nec mẽte satis cõstaret, quisnã esset, interrogauit. Ille autẽ cũ nihil respõdisset, exutis ut uidebatur uestibus, in eodẽ cui ipse incũbebat lectulo se collo cauit, ac propè accessit quasi eũ amplexurus. Alter uerò cũ ferè iã metu exanimis uideretur, ad lectuli spõdã secessit, illumq; propius accedentẽ abegit: qui se repulsam pati uidens, alterũ toruo & minus familiari uultu aspectat: resumptisq; mox uestib. è lectulo surrexit, et cinctus calceatusq; inde abiẽs, nũquã postea apparuit.

Ang. Pol. in Mis. ca. 58. *Mõstrosa specie apparet diabolus.*

Li. 2. Genial. dierũ cap. 9.

Spectrum mirum.

paruit. Quo timore familiaris ille perculsus, graui corripitur morbo, ut propemodum interierit. Addebat his, dum in lectulo cum illo luctaretur, se nudum illius pedem usq; adeò gelidum contrectasse, ut nulla glacies huic frigori potuerit comparari. Adhæc, Gordianus amicus meus spectatæ fidei homo mihi retulit, quum Aretium cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut fit, lõgè aberrassent per difficilia & deuia loca, ubi nihil uiderent culti, sed saltẽ nemora, saltus niuei & inaccessi obijcerentur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergenteq; ad occasum sole, labore fessi consedissent: tandem hominis uocem procul audiri uisum est, quam sequuti, in proximo fastigio trium hominum conspiciunt imagines immanes & formidabiles ultra humanum modum, nigris & demissis tunicis, in ueste lugubri funestáq;, barba capilloq; summisso, horribili facie. qui quũ uoce gestuq; ad se ipsos aduocarent, ac iam propè illexissent, ingente interim corporis mole, longè humana maiores apparuerunt: atq; alius specie non absimili nudus, mirificos edidit saltus gestusq; indecoros. Quo spectaculo consternati fugam hi cæpere: uiamq; arduã & præcipitem emensi, uix rustici demum uile hospitium, ubi diuerterent, inuenere.

Tres uisi dæmones.

Genial. dier. li. 4. ca. 19.

Idem Alexander eiusdem argumenti historias describit lib. 4. in hæc uerba: Nuper amicus meus summus, ingenio & fide singulari, rem dictu admirabilem sibi euenisse narrauit, eius ueritatem multorum compro-

comprobans testimonio: se uidelicet, cum apud sibi familiarem & coniunctissimum Neapoli diuerteret, & nocte intempesta hominis in uia clamantis, opemq; implorantis uocem audisset, accenso lumine accurrisse, quid rei esset inquisitum. ibiq; dæmonem & dirum quoddam numen tetra & horribili specie conspexisse, quod iuuenem uociferantem & reluctantem in uia infestis manibus inuadere nitebatur. Ad hunc propè accedentē miser ille accurrit, uestemq; & manum quàm potuit tenacissimè apprehendit: multūq; & diu frustra reluctatus, inuocato numinis diuini auxilio, uix tandem à dæmone se uindicat. Quum uerò iuuenem animo turbatum in domum recepisset, ut ab ipso dimitteretur, aut palliū relinqueretur, nūquam potuit effici: tantus enim illum inuaserat horror, ut mente euicta sui non esset compos, quum illi perpetuò ob oculos uersari uideretur illa species. Vbi tandem ad se redijsset, rem omnem quo pacto habuerat, exposuit. Fuerat autem sceleratæ uitæ, contemptor Dei, & parentibus immorigerus: quos tunc obiurgarat, contumeliasq; & intoleranda probra in eos congesserat, ut ab illis consecratus diris execrationibus abierit. At ne cui hæc uana fictaq; appareant, Thomas monachus, homo minimè malus, cuius fidem probitatemq; in rebus non paucis expertus sum, seriò mihi retulit, quum in monasterio & sacris ædibus, sitis in Lucanis montibus, cum pluribus altercatus fuisset, & post multa conuicia rixasq; animo perturbato

De iuuene parentibus immorigero, & ab illis execrato, insigne exemplum. N.

turbato solus secessisset per nemora, se speciem hominis uultu tetro, aspectu deformi sæuoq; nigra barba, promissis tunicis, obuiam habuisse. qui rogatus, quid solus per deuia oberraret loca? respondit, se equum, quo uehi solet, amisisse, & sua opinione in proximos excurrisse campos: cumq; per sinus inuios equum unà quæsitum pergerent, ad riuulum in cuius alueo gurgites latebant formidabiles, deuenerunt. Quare monachum calceos exuentem in faciliorem transitum, magnopere urgebat alter, ut in ipsius conscenderet humeros, transferendus ab eo qui maior erat corpore. ille acquiescens, collumq; amplexus alterius uada inquirentis, pedes ipsius non humana, sed tetra & deformi specie contuetur. Qua re animaduersa, terrore perculsus, diuinam implorat opem: atque euestigiò dæmonem & simulachrum illud dirum, audita inuocatione diuina, murmure querulo & turbine usqueadeò ualidò profugisse asseuerat, ut imminentem quercum ingenti collisérit impetu, & infractis ramis radicitus euerterit: se autem consternatum, & uelut exanimem diu iacuisse: & nisi præuidisset, diabolum in uertices & uoragines fluuioli prærealtas præcipitaturum fuisse, atque interempturum, persuasum habet. Sed præ omnibus quæ audiuerim aut uiderim, res est admiratione digna, quam recenti memoria euenisse Romæ comperimus. Quum apud Gabios quidam infimæ sortis & obscuris natalibus

Monacho dæmõ apparet.

talibus adolescens, furiosus, corruptorum morum & facinorosæ uitæ, parentem obiurgasset, conuicijsq; prosciditisset, ijs agitatus furijs dæmonem inuocat, cui se deuouerat, Romámque meditatur, ut grauius aliquod flagitium in patrem moliretur. In itinere dæmonem facie hominis truculenta, sordida barba & capillo, uestéq; obsoleta & squalida obuiam habuit: qui comitatus, tristiciæ & anxietatis causam ex iuuene percunctatur. Hic, sibi quid altercationis fuisse cum patre, & scelus aliquod iam animo constituisse respondit. Cui dæmon, sibi eandem obuenisse sortem ait, pergendúmque ut suas simul ulciscantur iniurias. Cúmque nocte appetente ad urbem peruenissent, in proximo diuerterunt hospitio, unáque incubuerunt. Iuuenis uerò somno oppressi iugulo manus injicit pestilens ille comes: quod iam infregisset, nisi alter expergefactus, Deo supplicasset. Vnde furiam illam teterrimam tanta stridulá ui & impetu cubiculum dicitur exeundo collisisse, ut tigna & tectum diruerit, teguláque penitus perfregerit. Hoc spectaculo perterritum, & ferè mortuum adolescentem, uitiositatis & anteactæ uitæ pœnituit: qui alio afflatus spiritu, perosus scelera, boni exempli uitam procul à populari tumultu egit.

A dæmonio exagitatus iuuenis parẽtib. immorigerus, resipiscit.

Sunt item qui referunt, episcopum quendã die in solitudine uidisse Benedictum octauum pontificem 151. post mor-

Platina de uitis Pontif.

post mortem equo nigro insidentem: eumq; interrogasse, quid causæ esset, cur mortuus equo nigro ueheretur? tum Benedictum hominẽ rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locum indicat) pauperibus suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant eleemosynarum nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partas constãbat. Facit mãdata episcopus, & statim episcopatu se abdicat, monasticam amplexus uitam. Id genus similia & alia tum uetera tum recentia terricu lamentorum ludibriorumq; diabolicorum testimonia possem recensere multa: at quum ea infinita multifariaq; sint, & cuiuis obuia, cognitaq;, ijs lõgiori enarratione immorari, superuacaneum existimo: potißimum, quoniam multiplicem eius argumẽti historiam, commodiori occasione, sequentes suppeditabũt libri. In Vitis patrum quoq;, ut D. Martini, Antonij, Eulogij, atq; aliorum, exempla extant non pauca.

Machinationum diaboli finis.

Atqui miraculorum, machinationum, & apparitionum diaboli quis finis unquam, et uelut ex professo alius, quàm erroris furorisúe manifestè impij, blasphemi, & in Deum contumelioſi: aut sceleris alicuius confirmatio, præceptio ue, aut approbatio uel correctio? Lib. 2 ca. 15. de orig. err. *Hinc eleganter Lactantius scribit: Hi spiritus (inquiens) contaminati ac perditi, per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suæ perdendis hominibus operantur. Itaque omnia insidijs, fraudibus, erroribus complent. Adhærent enim singulis hominibus, & omnes ostiatim domos occupãt, ac sibi*

ac sibi Geniorum nomen assumunt: sic enim Latino sermone dæmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorum, quæ ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues & incomprehensibiles, insinuant se corporibus hominum, & occultè in uisceribus operti ualetudinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatiunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere. *Genij. Dæmones.*

¶ Vt porrò latius eorum innotescant studia, citiusq; finiam, paucas obiter huc spectantes, nec ad nostram institutionem inidoneas Patrum sententias annectere placuit. Amare, docet D. Clemens, immundos spiritus inhærere corporibus hominum, ut ipsorum ministerio cupiditates suas explecãt: & ad ea quæ ipsi desiderant, inclinantes animæ motus, suis eos parere libidinibus cogant, ut efficiantur ex integro uasa dæmonũ. Et lib. 4. Dæmones habere desiderium immergendi se corporibus hominum, hæc causa est. Spiritus sunt, habentes propositũ conuersum ad maliciam: per cibos ergo & potus immoderatos ac libidinem, perurgent homines ad peccatum, eos tamen qui peccandi propositum gerunt: qui dum uidentur naturæ necessaria uelè complere, non tenentes modum per luxum, ingrediendi in semetipso dæmonibus faciunt locum. donec autẽ naturæ mensura seruatur, & modus legitimus custoditur, Dei clementia ingrediendi *Lib. 2. recog. Cur hominũ corporibus se immergere cupiant dæmones.*

Quomodo in corpora ingrediendi locus datur dæmonibus. Augustin. super homil. 3.

grediendi in homines non eis tribuit facultatem. Vbi uerò aut mens ad impietatem declinauerit, aut corpus immoderatis cibis & potibus adimplebitur, tanquam uoluntate & proposito eorum qui se ita negligunt inuitati, quasi aduersum eos qui à Deo positam legem soluerint, accipiunt potestatem. Et pòst: Dæmones quantum uiderint fidem in homine crescere, tantum ab eo refugiunt. Si tamen in aliqua infidelitatis parte resederint, cum tempus inuenient, cogitationes subijciunt cordibus hominum: & illi nescientes unde hæc ueniant, suggestionibus dæmonum, quasi animæ suæ sensibus credunt. Suggerunt ergo alijs, occasione corporeæ necessitatis delicias sequi: aliorũ iracundiã excusant per abundantiã fellis, aliorũ insaniam nigri fellis uehemẽtia colorãt, sed & stulticiam quorũdã ob phlegmatis multitudinẽ extenuãt. Quod etsi ita esset, tamen hæc singula molesta esse corpori non possent, nisi ex ciborum potuumq; redundantia: qui cùm iusto amplius sumuntur, abundantia eorum quam decoquere naturalis non sufficit calor, crudescit in uenenum quoddam, idq; in uisceribus uenisq; omnibus sentinæ in modum redundans, motus corporis insanos reddit, & turpes. Docet Augustinus, illos spiritus qui decipere uolunt, talia procurare cuiq; qualibus irretitum eum per suspiciones & consensiones eius uideant. Rectè itaq; Lactantius: *Illicita, inquit, desideria immittit dæmon, ut aliena contaminent, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit*

Lact. de doct. Christ. cap. 24.

quippe

quippe oculis irritabiles formas, suggeritq; fomenta, & uitijs pabulum subministrat: tum intimis uiscerib⁹ stimulos omnes conturbat ac commouet, & naturalem illum incitat atq; inflammat ardorem, donec irretitum hominem implicatumq; decipiat. Eadem sensit & prodidit Athenagoras philosophus Christianus: ὅταν ὁ δαίμων αὐλὴν προσκύνημα παρὰ, τὸν νοῦν ἐβλαψε πρῶτον: Si quando dæmon cuipiã cõparet mala, mentẽ labefactat prius. Tatianus scriptum reliquit ad Gentes in Apologetico: δαίμονες εἰς πολλὴν πανίαν ἐξοπείλαντες, τὰς μεμνημένων παρ' ὑμῖν ψυχὰς διὰ ἀγνοιῶν διὰ φαντασιῶν ἐξεπατήσασι: Dæmones, ait, in multũ scelus prolapsi, animas apud nos initiatorum per insciti as & apparentias deceperunt. Proinde uoluit Deus (authore Lactantio) qui homines ad hanc militiam genuit, expeditos in acie stare, & intentis acriter animis, ad inuisibilis hostis insidias uel apertos impetus uigilare: qui nos, sicut periti & exercitati duces solẽt, uarijs captat artibus, pro cuiusq; natura & moribus sæuiens. Alijs enim cupiditatẽ insatiabilẽ immittit, ut opibus suis tanquã cõpedibus illigatos, à uia ueritatis excutiat. Alios inflammat iræ stimulis, ut ad nocendum potius intẽtos à Dei cõtẽplatione detorqueat. Alios immoderatis libidinibus immergit, ut uoluptati & corpori seruiẽtes, ad uirtutẽ respicere nõ possint. Alijs uerò inspirat inuidiã, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitent, nisi eorum quos oderint felicitatẽ. Alios inflammat am-

Lib. 6. de uero cultu. cap. 4.

mat ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerendos magistratus omnem uitæ suæ operam curamq; conuertunt, ut fastos signent, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, non ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate dominos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem pios uidet, in anibus implicat religionibus, ut impios faciat. Iis uerò qui sapientiam quærũt, Philosophiam in oculos impingit, ut specie lucis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepsit omnes uias publicis latas erroribus: quos ut discutere possemus, ipsumq; authorem malorum uincere, illuminauit nos Deus, & armauit uera cœlestiq; uirtute. Et in proœmio de Opificio Dei: Ille colluctator & aduersarius noster, scis quàm sit astutus, & idem sæpe uiolẽtus. Is hæc omnia quæ illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiant, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hæc blanda sunt, & lasciua, & sensus uoluptate demulcẽt: statimq; ut apparuerit, ad usum sui prouocant.

In epist. ad Damasum. *Cibus diaboli.*

Lib. de opif. dei ca. 19. 20. *Quare dæmonem hominibus aduersarium constituerit Deus.*

Hunc autẽ, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersarium, nequissimum & fallacissimũ spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictoria constare sine certamine non potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine hoste. Ita,

ſte. Ita, quoniam uirtutẽ dedit homini, ſtatuit ei contrariò inimicum, ne uirtus torpens naturam ſuam perderet. Noluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicato itinere peruenire.

¶ Sua uerò nomina, aptè ipſius ſtudium & fabricam prodentia, ſortitur diabolus tum alibi, tum maximè in ſacroſancta Scriptura: quæ hic recenſere lubet, ut præter nomenclaturas ſuprà recitatas copioſius, quibus Deum mentiebatur ſatan, eiuſq; ſibi honorem aſſumebat, denominationibus nunc his qualis eſt affectu & opere cognoſcatur plenius. ipſa ſiquidem nominum diuerſitas, diuerſa illius uitia commonſtrat: ne quis præter ordinem, nouum hic dæmoniacorum nominum catalogum contexi arbitretur.

Iob. 40. *Dæmonum nomina, ipſorum ſtudia prodentia. Behemoth.*

Elephas ubi in Iobo deſcribitur, Behemoth uocatur, id eſt bruta, ut Græcis frequenter θῆρα. Et quidem plurali numero, deſignatur eius uaſtitas. Sub allegoria uerò elephantis, ſatanæ potentia docetur. Behemoth (reſpondens Dominus è turbine, ipſi Iobo inquit) fœnum comedat ritu bouis: hoc eſt, paleas ignè comburendas. Ecce uirtus eius exiſtit in lumbis eius, & robur illius in umbilico uentris ſui. Illecebris enim uenereæ uoluptatis, quæ circa lumbos & umbilicum præcipuè ſentitur, frequenter impugnat. Oſſa eius uelut fiſtulæ æris, & cartilago eius quaſi laminæ ferri. Ad duritiem diaboli iſta referuntur: quoniam à malicia, quam ſemel amplexus eſt, nequit dimoueri; ære & ferro obduratior. Quem arbuſta tegũt umbrę

Psal. 9. *sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur: Sedet in insidijs in occultis, ut interficiat pauperẽ, dũ attrahit eũ.*

Leuiathan. De Leuiathan idem ferè alijs uerbis prædicatur, quod de Behemoth: & uis naturæ dæmoniacæ exprimitur, supra modum potens atq; uersuta: quæ utique cuncta humana subuerteret, nisi diuini arbitrij habenis coercerentur. Vnde integrũ Iobi caput 40. & 41. Sonat autem Leuiathan, sibi traditus, uel appositio: qui uerbo Dei & rebus quibuscunque addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Asmodæus. Asmodæus, spiritus uel deus cæcitatis, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tobiæ 3.

Mammona. Mammona uoce Syriaca, cupiditas pecuniæ aut diuitiæ, Matt. 6. His ille imprudẽtiũ mẽtes implicat, ne Deo seruire queant, cũ mãmonæ cœperint famulari.

Diabolus. Diabolus Græcis, calumniator. Matth. 4. Ioann. 8. & alibi sæpius.

Dæmon. Dæmon, ob scientiam: & dæmonium. Matth. 8. Iacobi 2. uel ob terrorem, ut uult Eusebius.

Cacodæmon. Cacodæmon, peruersè sciens. Quoscunq; uetustas deorum cultu uenerata est, omnes κακοδαίμονας fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & dæmon βλαβερώτατος, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum.

Satan. Satan, Hebræis aduersarius, qui obsistit atq; obturbat. Iob. 1. 2. Zachar. 3. item satanas. Matth. 12. Marc. 1. Apoc. 12.

Abaddon

Abaddon Hebraicè, perditor aut perdens: Græcè ἀπολλύων, Apoc. 9. Abaddon. ἀπολλύων.

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spiritualeś astutiæ in cœlestibus, à Paulo inscribuntur hi spiritus, Ephes. 6.

Legio, quia multi sunt: Marc. 5. Luc. 8.

Item, Princeps cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filijs contumacibus: Ephes. 2.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans. 2. Corinth. 4.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12. 14. Habens mortis imperium. Hebr. 2. Qui seducit totum terrarum orbem. Apoc. 12.

Spiritus mundi. 1. Corinth. 2.

Rex super uniuersos filios superbiæ. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

Spiritus Dei, spiritus Dei malus. 1. Reg. 16.

Spiritus malus. Act. 19.

Spiritus ad uindictã creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent uirtutem: & furorem eius qui fecit illos, confundent. Eccles. 39.

Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiens obambulat, quem deuoret inquirens. 1. Petr. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permansit: mendax, & pater mendacij. Ioann. 8.

Author peccati. 1. Ioann. 3.

Spiritus qui non confitetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioann. 4.

Spiritus Aegypti, & uertiginis, qui fecit errare Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaiæ 19.

Spiritus Pythius, uel diuinationis. Leuit. 20.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus. Luc. 11.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Marc. 9.

Spiritus iræ. Iob. 4. Psal. 17.

Spiritus procellarum. Psal. 10. 106.

Spiritus soporis. Esaiæ 29.

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.

Angelus Domini. Psal. 34. Ita *uult Hieronymus.*

furor Domini. 1. Paral. 21.

Angelus satan. 2. Corinth. 12.

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angelus abyssi. Apoc. 9. *Habens iram magnam.* Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum. Apoc. 12.

Loliorum seminator. Matth. 13. Marc. 4. Luc. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Ioann. 2. *Malus ille.* Matth. 13. *Quoniam omnium scelerum princeps est, & inuentor, per excellentiam uocatur ὁ πονηρός.*

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix

Meretrix Babylonica, bestia habens septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18.

Abominatio desolationis. Matth. 24. Daniel. 9.

Venator: illius astus, laqueus: timor nocturnus, sagitta uolans in die, pestis in tenebris grassans, exterminium meridianum. Psal. 90.

Volucres cœli. Matth. 13. *quia semen uerbi Dei, quod in duro solo & nullo compunctionis uomere prosciſſo cecidit, rapiunt protinus, & absumunt.*

Aspis & basiliscus illis dicitur, quos primo congressu superat: aspis quippe morsu, basiliscus aspectu statim perimit.

Leo, quia aperto marte nos inuadit ut dilaniet: Draco, quia occultè nobis insidietur, uiroso afflatu perdens. Psal. 90. Apoc. 16. 20. *Viro autem iusto promittitur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.*

Serpens, scorpio: Genes. 3. Luc. 10. *Mera enim uenena sunt, quicquid diabolus suadet. Vnde tamen suos liberat Saluator dicens: Ecce dedi uobis potestatem* Luc. 10. *calcandi super serpentes & scorpiones.*

Onocrotalus, ericius, ibis, coruus, struthio, onocentaurus, satyrus, Lamia, miluus, ululæ uel zijm Hæbraicè. Esaiæ 13. 34. Perdix, malleus, thaninim: Hieronymus in epist. ad Damasum.

Locustæ similes equis in prælium paratis, quia feroces dæmones: & super capita earum tanquam coronæ similes auro, quia superbi: facies earum uelut

facies hominum, & capilli sicut capilli mulierũ, quia utrique sexui insidiantur: & dentes quasi leonũ, quia quos uiderint, perimunt: loricas sicut loricas ferreas habent, quia in malicia obdurauerunt: alis perstrepunt, quia uelociter omnia permeant: caudas scorpionum aculeatas gerunt, quia unus eorum finis est nocendi hominibus. Et habent super se regem angelum Abyssi, cui nomen Hebraicæ Abaddon. Apoc. 9.

Greg. lib. 14. Moral.

Iumentum ijs quos luxuria inflammat, auis ijs quos superbia euehit.

Diaboli membra et expressa imagines.

Plerisq; tamen hisce nominibus satanæ quoque membra nuncupari possent: uelut Ioannis 6. Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figuræ imagines q; expressæ Pharao, Antiochus, rex Babylonis, Assur, & omnes impij.

De spiritibus quoque alijs Suidas in dictione ἐμπουσαι.

Diuersè, adhæc pro actionis uarietate frequenter Ethnici dæmonio commutarunt nomina. ut quòd uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parentatur, calamitosis iubente Hecate obuersatur, ἐμπουσαν nominant: quẽadmodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est, quia uno incedat pede, ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterũ pedẽ habeat æneũ. Id genus terriculamẽta dicuntur quoque à Græcis Hecatæa, quòd ab Hecate immittantur.

Hecatæa.

Δείνελον.

Δείνελον etiã uocant, quòd terrorẽ incutiat representatione uel imitatione. Erant & dæmones quidam Dionysiaci, asperi & immites, quos λυβάλλας nuncuparunt, quasi dicas ludificatores. Qui uerò dæmon

λυβάλλοι.

interuer-

interuertere & elidere res bonas ac salutares, calamitates autē & incommoda tū inferre, tum si impenderent, maturare atq; in capita uostra cogere, & uelut per præceps agere, omninoq; ad scelera & flagitia propellere, indeq; in discrimina uitæ adducere, uel in subitū præcipitare exitiū putabatur, ἀλαστῆρίον, πρόστροπαῖον, ϖαλαμναῖον, & δαίμονας λυμῶντας τὰς ἄρας appellarūt antiqui. Qui ad uitæ tædiū & dispēdiū urgēt dæmones, ϖαρέδρους, assessores illis uocantur. Diabolicā uirtutē, ciusmodi fuerat in Simone mago, paredrū dici, annotauit Eusebius: & sic deinceps. ϖαρέδρους.

Ex officijs quoq; dæmones distinxêre Latini. ut hi qui regionū administrationi præsidere cēsentur, antè recitati, Penates dicantur: qui pacatius ædes posidēt, Lares: aut si quando exterreāt, domosq; incursionibus infestent, Laruæ. qui autē nobis singulis designati sunt, genij mali, itē manes: quos Græci Heroas indigitarunt. & iracundos occursantibus q; infestos fuisse, Menāder signat. Hos Lemures Latini ueteres appellare solent, Italis Folleti dicuntur, & Empeduſe. Penates. Lares. Laruæ. Genij. Manes. Heroes. Lemures. Folleti. Empeduſe.

Dæmones ficticij & poetici, ut Matuta, Oceanus, Galacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, memorantur à Platone in Timæo, à Marco in lib. de Vniuersitate. Terniſtratores dicuntur etiam dæmones, quòd triplici calle ad animarum properent interitum: uerbo nempe cogitatione & opere. Dæmones Poetici.

Sunt ex Larum & Laruarum familia, qui uulgo nostrati dicuntur terrei uiruncul, iam detectis Terrei uiruncu li.

nonnihil manifestis dæmonum imposturis infrequentiores quàm olim. Horum duplex genus. Sunt enim aliqui mites, meritò Lares familiares nuncupandi, qui in domibus concubia potissimùm nocte uersantur, atq; ministrorum munia peragere, auditui apparent, descẽdere scilicet è gradibus, ostia aperire, struere ignem, haurire aquam, cibum & quæcunq; alia cuiq; domui consueta apparare, quum prorsus nihil faciant. Horum plerisq; rerum quoq; futurarum ex occultis indicijs præscij, ea quæ paulo pòst comperimus perfici, antea administrare audiuntur: ut etiam breui adfore mercatores signis prænuncient, qui merces uenales sint allaturi. Id quod aliquoties in ædibus paternis obseruaui puer, admodũ territus, ubi quum in tabulato ingens lupuli asseruaretur copia, si quando uenturi essent emptores, præcedẽti nocte per gradus deijci eo modo audiebantur sacci, quo ueritatem subsequens ostendebat dies. Omen id ut faustum, plausu semper excipiebatur. Quum enim de rebus suis statuunt mercatores, aliquò mercium causa profecturi, de ijs antea loquuntur, ingrediq; se earum nomine iter fatentur. Quod intelligens diabolus, sua his ad quos contendunt, antè ostendunt ludibria, quàm illi adueniant. Tempus siquidem suppeditat locorum distantia. Ita & prænouisse & prænunciare uidetur dæmon, quæ iam fieri cœpta sunt. Alij tetrici sunt, familiam quocunq; modo uel turbantes, uel exterrentes. Hos dæmones etiam in subterraneorum, ut Theologis

Tetrici familiares dæmones.

logis placet, substantiarum numero habitos, in quibusdam uersari fodinis, tradit uir eruditissimus ac metallicarum rerum inuestigator accerrimus, Georgius Agricola: truculenti autem & aspectu terribiles, plerunq; metallicis infesti atque inimici sunt. Talis fuit Annebergius ille, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit in specu, qui Corona rosacea appellatur: eo nomine relictus, quantumuis argento diues esset. Flatum uerò emittebat ex rictu. equi enim specie, habentis procerum collum, & truces oculos, dicitur uisus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius, nigro cucullo uestitus, qui in fodina Georgiana operarium è solo sublatum, in superiore loco maximæ illius concauitatis quondam feracis argenti collocauit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam deserere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis, apparente. Psellus certè, cum sex genera dæmonum definiat numero: hoc cæteris peius esse dicit, quòd ipsi amictui sit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominant brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorum alij, ut etiam Græci, Cobalos uocant: quòd hominum sunt imitatores. Nam quasi lætitia gestientes rident, & multa uidentur facere, interim nihil planè efficientes. Alij uiruncúlos montanos nominant, staturam significantes, qua plerunq; apparent: nempe

In lib. de anim. subterraneis.

Annebergius dæmon.

Snebergius dæmon.

Cobali.

Virũculi montani.

nani, tres dodrantes longi. Videntur autem esse seneciones, & uestiti more metallicorum, id est, uitteto in dusio, et corio circum lumbos dependente induti. Hi damnũ non solent dare metallicis, sed in puteis & cuniculis oberrãt: & quũ nihil agant, se tamen in omni laborum genere uidẽtur exercere, quasi modò fodiãt uenas, modò id quod effossum est in uasa infundant, modò machinam uersent tractoriam. Quanquã uerò interdũ glareis operarios lacessunt, rarissimè tamen eos lædunt. Nec lædũt unquã, nisi prius ipsi cachinno aut maledicto fuerint lacessiti. Itaq; non admodũ sunt absimiles dæmonibus, tũ his qui rarò hominibus apparent, quum quotidie partem laboris domi perficiant, & curent iumenta: quibus quòd nostri causa benignè faciant, generiq; hominum sint, aut saltem uidentur esse amici, nomẽ imposuerunt Germani (Gutelos siquidem appellant) tum Trullis uocatis, quos sexu tam mulieris quàm uiri emẽtito, cùm apud alias nationes, tũ maximè apud Suionas in famulatu fuisse ferunt. Sed dæmones montani potissimùm laborant in his specubus, è quibus metalla iam effodiuntur, uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laboribus non deterrentur metallici: sed omen inde capientes, alacriori sunt animo, & uehementius laborant, eosq; exoptant.

Familiares quoq; referuntur dæmones, priuatorum hominũ se nutũ obseruare simulãtes. Tali fretus legitur Socrates: de quo uide Apuleij librũ, et Sermonem

Bergmãn

Gutteli.

Dæmones mõtani.

Dæmones familiares.

nem 26 & 27 Maximi Tyrij philosophi Platonici.

Benedicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Moguntinensi dæmonium quoddam, sub cuiusdam sacrificij pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiaris esset, latitans, illum accusabat, quòd ea nocte cum procuratoris filia concubuisset: ut Sigebertus atq; Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus pleriſq; peculiaribus tanquã familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudẽda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in commonstrando pullato funeris adhuc ignoti, subsequuturi tamẽ comitatu, sub ipsa meridie ostentant.

Ludibria insuper quædam diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinam Euangelij, è superstitionum tenebris minus euolutam repurgatamq;, in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria adeò, ut publicæ lemurum (albas mulieres, & Sibyllas albas, uernaculo sermone appellabamus) choreæ celebratæ hoc uel illo loco, narrarẽtur. Eratq; hoc laruarum genus apprimè infestum puerperis, et infantibus lactẽtibus, cunis adhuc inhærẽtibus. Quod etsi olim erat frequentissimũ, cũ satanæ præstigijs nimium tribueretur, Christoq; eius supplãtatori ac nostro patrono unico ignauius adhærerẽt animi, diabolo ludẽte, ridẽte, uarijsq; artibus, quibus ad se imperitam multitudinẽ illexerat, impiũ cultum stabiliente: tamen post puriorem feruentioremq; Euangelij præ-

Albæ mulieres.
Sybillæ albæ.

dicatio-

dicationem mentibus hominũ insonantem, id usque adeò euanuisse, est quod Deo gratias agamus summas, ut ne leuia quidem eius uestigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super obitu Blesillæ in epistola sic scribentem: Quid causæ est, ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes, à dæmonio corrumpantur?

Deumus. ¶ Deunum nuncupatum cacodæmonem uenerantur rex emporij Indiæ celeberrimi Calechut, confisus illi factam à Deo potestatẽ iudicãdi orbis terrarum, & tribuendi unicuiq; pro benefactis uidelicet & malefactis mercedem meritam. Eius imaginem ut monstrum horrendum ingens, sedentem capite redimito diademate, Romanorum pontificum modo, scribit Ludouicus Romanus Patricius regem habere in sacello suo. Hoc autem illi accedit, quod diadema ipsius ternis insignitur cornibus. Deum uerò maximum Tamerani appellant incolæ.

Lib. 5. nauigat. ca. 2.

Tamerani.

Agnan. Agnan uocatum dæmonem nunc hac, nunc alia forma uidere Americos, ab eoq; multum infestari, tradit frater Andreas Theuet Angoulesme, in obseruationibus suis in America cap. 35. & 36.

Grigri. Grigri dictum dæmonium apud eosdẽ in Canada & Guinea, maximè uerò in eorũ syluis conspicitur.

Habent etiam suos dæmoniorũ sacerdotes aut uates, Pages uel Charoibes uocatos: horũ aliquis postquam dies nouẽ ab uxoribus abstinuit, in nouo quodam

dam turguriolo importatis ad uictum, ut regio fert, ne cessarijs, mundo lecto à uirgine annorum duodecim strato, totus decumbit solus, semoto populo inuocans dæmonem quem Houioulsira nuncupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tãdem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astante populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas & denuncies prophetæ nostro intus operienti. Paulo pòst rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat. *Houioulsira.*

Nomina adhæc ridicula admodum, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsessis nomẽ alter alterius haud ita pridem Hammonæ coram pastore inquireret, unus plumarũ fascem uel plumifascem se nuncupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius Roseam arborem se appellari respondit. Commenticiorum horum & futilum nominum, quorum nullus est finis, enarrationi diutius immorari tædet. Orãdus sedulò & ardenter Deus per Filium, ut nostros animos, natiuum suum templum, ab illius maligni conspurcatione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur. *Plumifascis. Planipes. Rosearbor.* 1. Corin. 3. 6:

¶ Sunt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuũt gradus, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, ψευδόθεοι, hoc est falsi dij dicũtur, qui assumpto di- *Distinctio dæmonum secũdum Theologos.* ψευδόθεοι.

pto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs coli uolunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut satan ille Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Secũdo habẽtur loco spiritus mẽdaciorũ: cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mẽdax in ore prophetarũ Achab. Hoc dæmoniorũ genus sese oraculis immiscet, & Pythiorũ uatũ diuinationibus ac prædictionib. homines ludificat. Tertio ordine censentur iniquitatis uasa, qui spiritus sunt inuentores malorũ, omniumq; artiũ prauarũ: qualis apud Platonẽ Theutus ille dæmõ, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esaiæ 13. uasa iræ, Ieremiæ 50. uasa mortis, Dauidi Psal. 7. Quarto loco, ultores scelerũ. Quinto, præstigiatores, qui miracula imitãtur, & magis infamibus maleficijsq; inseruiũt, atq; ita populũ seducũt. Sextæ classi assignãtur aereæ potestates, se tonitruis, fulminibus & fulguribus miscẽtes, corrũpẽtes aerẽ, pestilẽtias et alia inducẽtes mala. Septimã mãsionẽ tenẽt furiæ, seminatrices malorũ, discordiarũ, bellorũ et uastationũ. Octauã, criminatores & exploratores. Postremã, tẽtatores et insidiatores, qui singulis adesse hominib. creditur, mali Genij idcirco nũcupati. Nolo hic dæmones in igneos, aereos, aqueos, terreos, subterraneos & lucifugos, in Iouiales, Saturnios, in oriẽtales, occidẽtales, meridionales, septẽtrionales, in diurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres mõtanos, cãpestres, domesticos, cũ Psello & reliquis Magis secernere: nec eorũ itidẽ numerũ & officia secũdũ duodecim signazodiaci iuxta decurios cœli, quinarios,

2. 3. Reg. 22.
3.
4. Eccles. 39.
5. Apoc. 13.
6.
Apoc. 7.
7.
8. Apoc. 9.
9.

Dæmonũ uaria apud diuersos distinctio.

narios, triplicitates, elemẽta, planetas, et reliquã magorũ, bonos interim dæmones prætexẽtiũ, cõmẽticiã scenã recẽsere: aut Marci cuiusdã imbibitas ex dæmonũ institutione opiniones, à Pſello recitatas & creditas, enarrare inquã nolo: hic religionis noſtræ (ut in exordio dixi) limitibus cõtẽtus. Philoſophi qui dæmones eſſe crediderũt, triſariã eos diuiſerũt. Alij immortales, & omnes malos eſſe putãt, ac imbecilles: ut Pſellus, qui cũ eſſet Chriſtianus, Chriſtianorũ ſentẽtiæ ſubſcripſit. Alij mortales, aliosq; bonos, alios malos, potẽtes, ſed qui metu mortis ſibi proſpicerent. Tertia Platonicorũ eſt diſcretio, qui eos immortales potentesq;, ac nobis familiares, partimq; bonos, partim malos eſſe affirmãt. Omniũ adhæc philoſophorum is eſt cõſenſus, naturales eſſe dæmones, quos Plato ueneficijs, incantationibus, magicæ, γοητείᾳ, ſacerdotumq; artibus & oraculis præficit. Porrò clarè & Proclo apertius bonos à malis dæmonibus diſtinguit Iamblichus de myſterijs: Dij (inquiẽs) angeli, dæmones boni nõ apparent phãtaſtico modo, ſed proprio prorſus, & uero: at ſpiritus mali, phãtaſtico fallaciq;, ſimulãt deorũ præſentiã, dæmoniq; bonorũ: idcirco cultorẽ ſuũ iubẽt eſſe iuſtũ, ut ipſi uideãtur boni, ſicut & dij. Quoniã uerò natura ſunt mali, rogati mala inferre, libẽter inferũt, atq; nobis ad iniuſta cõducũt. Hi ſunt omnino, qui et in oraculis mẽtiũtur et fallũt, et turpia cõſulũt atq; peragunt. Dij autẽ boniq; dæmones neq; fallũt unquã, neq; cõferũt ad iniqua. Eſt inſuper malorum natu-

Dæmonum differentiæ ſecundum philoſophos. 1 2 3

Bonorum & malorum dæmonum diſtinctio.

Clem. li. 4. Recog.

natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis, secumq; dissidens, aliàs alia suadens. Superiorum uerò natura sibi constat assiduè, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Dæmones malos arbitratus est bonos Plato interdum, & Porphyrius, & multi alij Platonicorum. nam Plato suam eã philosophiam ab Aegyptijs, cæterisq; barbaris, Plutarcho iudice, hauserat. Amussis autem qua interstinguuntur spiritus, ita proponitur à Petro apud Clementem lib. 3. Recog. Ille quia à malo est, signa quæ facit, nulli prosunt: illa uerò quæ facit bonus, hominibus prosunt: Nam dic quæso, quæ utilitas est, ostendere statuas ambulantes? latrare æreos aut lapideos canes, salire mõtes, uolare per aerem, & alia his similia, quæ dicitis fecisse Simonem? Sed quæ à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur: ut sunt illa quæ fecit Dominus noster, qui fecit cæcos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit, languores & dæmones fugauit, mortuos fecit resurgere, & alia his similia, quæ etiam per me fieri uidetis. Ista ergo signa quæ ad salutem hominum prosunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere nequit.

Et quanquam Deus suo consilio & nostro merito, ut dæmon sua ludibria & tyrannidẽ in cuiuscunq; ordinis homines exerceat, quandoq; permittit: non tamen indulget ei, cõniuetq; ad omnia: nec infinitam, nullisue astrictam limitibus licentiam concedit: alioqui uno momẽto à diabolo enecti interiremus omnes.

Agendi limites diabolo constituũtur.

sed metas

sed metas constituit, quò usque illius actiones tolerare uelit (interea tamen nos clementissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quibus tam anguste satanam coercuit, ut citra eius assensum ne in bestias quidem aliquid possit, multo minus in homines. Exemplum habes Matth. 8. *ubi porcos ingredi nequiuit, nisi singulari* CHRISTI *permissione. Nec unquam illi* Deus *in homines uel tantillum concedit, nisi ut uel probentur, si boni sunt: uel castigentur puniaturq́; si peccatores, præfixis terminis, ultra quos ferri non sinitur. Vt infideles (ait Clemens) à fidelibus, & pij discernantur ab impijs, permissum est maligno utl his artibus, quibus singulorum erga uerum parentem probentur affectus. Sic* Deuteron. *ca. 13. legitur: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se uidisse dicat, & prædixerit signum aut portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, sequamurq́; deos alienos quos ignoras, et seruiemus eis: nõ audias uerba prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat uos Dominus Deus, ut palàm fiat an diligatis eũ, an non.* Pulchra Gregorij est sententia: *Diabolo ex se uoluntas semper mala est: sed potentia eius quam à Deo habet, nunquam. Voluntatem etenim iniquam non permittit illi Deus; sed ut rectè agat, quèadmodum ipse uult. Propterea non est iniustè timendus, qui nihil quàm quod Deus uult & permittit, potest. Terminum uerò hunc statutum esse, author* Clemens *exist it, ut nisi*

Citra Dei assensum, ne tãtillũ quidem potest satan. Quare diabolo aliquid in homines permittitur. Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 7. item serm. 241. de tempo. lib. 2. Recog.

Li. 2. Moral.

Li. 8. Recog.

ut nisi quis prius fecerit dæmonum uoluntatem, dæmones in eo non habeant potestatem.

Exodi 7.8. *Permittit Deus, ut præstigijs miracula quædam Mosis, adminiculo diaboli imitentur magi Aegyptij, uirgasq; in dracones uideantur uertere, flumina sanguine tingere, ranas ex fluminibus euocare: at cyniphes ex terræ puluere productos, uel muscas domus Aegyptiorum solas infestantes, uel fœda hominum et pecorum ulcera, aut reliqua Mosis opera imitatione mentiri, minimè conceditur, ut à solo Deo ea proficiscicogerentur fateri. Annuebatur satanæ, ut regem*

Daniel.4. *Babyloniorum Nabuccdnezar in furorem actum, & ab hominum usu in solitudinẽ propulsum, forma miserè defœdata, durissimè affligeret & exagitaret totum septennium: ne autẽ animæ uim faceret, prohibebatur. Interea nec penitus illum reijcit, nec pœnis obrutũ deserit: sed exacto septẽnio liberatum à furijs regno restituit. Itidem illi Deus assensit, ut in fortunas & corpus Iobi sæuiret: ne tamen animam illius læderet, mandato cauit. Concedit ut septem uiros Saræ*

Iob.2. *uirginis uita priuet dæmon, propter effrenem in illam affectum, cuius illi erant indigni matrimonio: at*

Tobiæ 3. *in castum iuuenẽ Tobiam, nihil illi licuit. Petrum ex-*

Luc.22. *petiuit satanas, ut cribaret sicut triticum: nec illi permissum est. Nec ullo modo admittendum puto, uel leuissimum quiddam illum posse, cui ex sacrosanctis literis exemplum uel ἀναλογίαν non attestentur: quum*

1.Ioann.3. *huc Veteris & Noui testamenti monumenta, prophetarum*

phetarum concio, Christi aduentus spectent, ut diabolus, eius artes, conatus & potentia innotescant, illius neruus infringatur, opera dissoluantur, regnumq; pessum eat.

Cæterum quemadmodum mirificas satanæ uires, actionesq; præstigiosas confessi sumus: ita quoq;, machinetur, fabricetur, architectetur, moliatur, formet, reformet, fingat, mutet quadrata rotundis, artē quancunq; iactet, oculos præstringat: plurima tamen illi ἀμίμητα atque impossibilia proponam, constanter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo condere, aut uerè prō suo nutu transmutare, uelut à Deo factum est. Nam coniugis Loth corpus in salis petram reuera immutabatur: in dracones, Mosis uirgarum essentia conuertebatur: & aquam in uinum à Christo uerè mutatam legimus. At satanæ seruos maleficos nec uirgas in dracones uerè transformare, nec ranas procreare, nec cyniphes ex terra efficere, euidenter sequenti ostendetur libro. Nequit etiam diabolus cum suis membris, extinctos ad uitam reuocare: aut eorum animas in manu Dei existentes, & in Domino obdormientes, è sua quiete turbare, uel institutum diuinitùs naturæ cursum impedire (quēadmodum Iosue Amorrhæos expugnante, ac Domino nostro IESV patiente, reuera factum legimus) destruere aut mutare. Nec quoq; penitùs destructa redintegrare potest, non cœlo deducere lunam, nec

Diabolo impossibilia.

Genes. 19. Exod. 7. Ioann. 2.

Sapient. 3. 1. Thessal. 4.

Iosue 10. Esaiæ 28. Eccl. 46. *Dionys. ad Polycar.*

quæ adhuc in herba sunt, aut fatas alio traducere messes: non honestos bonosq; homines diligere, non improbos odisse: non introspicere ac integrè pernoscere sensus & cogitata hominum, contra Platonem in Epinomide: non duras, asperas & acutas materies, per solidas corporis partes illæsè, aut per strictiores meatus magnitudini materierum certa proportione aut dimensione secundum naturæ legem neutiquam respondentes, in ipsa corpora immittere: nõ ad ullum malum (in quod nocte diuq; ipse totus malus, malignaq; uoluntate quoscunque pessimos mortales uincens, sponte propendet, nec uitiata natura aliter potest) ullius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere compelli: non se in hominum corpora pro sua uoluntate, aut ad alicuius malicioſæ & maleferiatæ anus arbitrium imprecationemue insinuare, nec eiusdem edicto è corporibus egredi: non deniq; præuidere prius, quomodo fata mundi, imperiorum aut priuatarum rerum dispensaturus sit Deus, quàm illa uoce diuina promulgantur, declaranturq;. In Decretis est: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue immutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quàm ab ipso omniũ Creatore, pagano & infideli deterior est. Omnibus itaq; publicè annunciandum est, quòd qui talia crédit, & his similia, fidem perdidit. &, qui rectam fidem non habet, hic non est eius: sed illius in quem credit, id est diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: Omnia

Augusti. de Diffinit. ecclesiastic. dogmatum.

2. parte. 26. q. 5. episcopi.

Ioann. 1.

per ipsum

per ipsum facta sunt. Scribit Psellus Platonicus & Christianus, dæmonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item et gloriam, victoriam, amorem, cum tamen tradere ex se non possint: quippe quòd nullum imperium habeant, sed usu tandem quædam inania suis cultoribus afferunt, uaria prorsus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tãquam uerè gesta, hactenus diabolo & illius mancipijs attributa sunt, ut fraudulenta aut præstigiosa, uel non eo quo apparuêre modo, reuera existentia, collabascere oportet: quemadmodum luculentis porrò demonstrationibus, fusius in sequentibus docebitur libris.

DE MAGIS INFAMIbus, Lamijs & ueneficis, eorumq; potentiâ: Lib. II.

QVanquam mota interdum quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacræ mox obijciantur Scripturæ testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam præstigiatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur: eoq; denotari nuncupatas uulgo Lamias uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs, illicitisq; diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominibus

Malefica, c.

minibus reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si cõtextum Hebraicũ cum quacunq; uersione non oscitanter conferis, Rabinorumq; & interpretũ iudicia attẽtius obseruaueris omnibus his locis, ubicunq; ulla horũ portentorũ fit mentio: uelut Exodi ca. 7. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hiere. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paralip. 33. Ob eiusmodi diuersitatẽ interpretũ, & diffidia, prædictis in locis uirum undequaq; doctissimũ, & linguarũ peritissimum D. ANDREAM MASIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atq; hic usurpatas numero septẽ, his explicuit uerbis. Primam, uidelicet כשף Chasaph, uideo cõstanter in uulgaribus Latinis Bibliis ita redditã, quasi id maleficiũ significet, quo à dæmone demẽtati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiã ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi è uita sublatos uoluit Exodi 22. hoc decreto, מכשפה לא תחיה: hoc est, Maleficam non patieris uiuere. Nomen enim מכשפה Mechassepha, quo lex hic utitur, à כשף Chasaph deflectitur: positumq; est in fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinã simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus asscribimus, decretum illud liberius reddidit, φαρμακὸς οὐ περιβιώσεται:

Chasaph.

Mechassepha.

Unfcj, c.

φάσητε: hoc est, Veneficos (ut masculino genere fœminineum comprehendam) non retinebitis in uita. Animaduerto autem prædictũ uocabulum כשף Chasaph, & quæ ab ipso deducũtur, uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficiũ significent: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακὸς, φαρμακοῦς, φάρμακα, & quæ huius sunt inflexionis. Nam & uulgo etiã creduntur illi quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atq; efficere: ut taceam authores tum Græcos tum Latinos. Aben ezra autem apud Hebræos magni nominis scriptor, dicit uocem כשף Chasaph propriè ad præstigias spectare: hoc est eas delusiones, quibus res aliter atq; se habẽt, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi concedamus, tametsi mihi sanè nõ uideatur facilè ex sacra Scriptura id euinci posse: tamẽ Danielis secũdo cap. ubi legimus, Nabugodonozerẽ interalios somnij sui interpretes adhibuisse etiã מכשפים Mechassephim: si præstigiatores uertas, nõ uideo quid illi ad explicãdũ somniũ adferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci interpres, Leui Gersonis filius, summus in illa gẽte philosophus, ait Machassephim esse eos qui artẽ profitẽtur, astrorũ genios cœlo deducẽdi, atq; in characteres quosdã certis horis siderũq; cursibus fabrefactos cõcinnatosq; pelliciendi, & illectos in eorũ hominũ quos uelint, aut cõmodũ aut incõmodũ incitãdi, uel ad quæuis etiã alia officia

φαρμακὸς. φαρμακοῦς.

Pharmacus

Magi,

adigendi, ueluti ad præsagia significationesq; rerum abditarum. Ego uerò, si meum iudicium etiam requiris, putarim illud uocabulum latè patêre, atq; ad quamuis magicam artem spectare: & in hac sententia uideo etiam esse uulgus Hebræorum. Secunda uox erat קסם Kasam. ea uidetur, etiã Hebræis authoribus, peculiariter ad futurarum rerum præsagia pertinere. Quare & in Græcis Biblijs ubique, quod sciam, significatione uerbi μαντεύεσθαι, quod ratiocinari significat, redditur: ueluti Deuter. 18. Hierem. 27. & alibi. In Latinis uerò Biblijs (loquor autem semper de uulgari tralatione) interdum uertitur hariolandi, interdum diuinandi uerbo: ut in ijs locis quos iam citaui. Tertia עינן Onen, in Latinis Bibliis aliquando obseruare somnia, ut Deuter. 18. & 2. Paralip. 33. aliquando augurari, ut Hierem. 27. interdum etiam diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis uerò, nonnunquam οἰωνίζεσθαι, id est augurari, ut Hierem. 27. plerunq; etiam ἀποφθέγγεσθαι, oracula edere, Micheæ 5. Veteres Hebræorum dicunt id uerbum ad eos propriè pertinere, qui temporum momenta superstitiosè obseruant, atq; alia fausta rebus gerendis, alia infausta præscribunt. Quarta נחש Nahas, Deuter. 18. & 2. Paralip. 33. Latinè uertitur, obseruare auguria: Græcè uerò, ut ea quæ proximè præcessit, οἰωνίζεσθαι, uox est in Biblijs frequens. Hebræi dicunt, ad eas cõiecturas accommodari propriè, quibus rerum præsentium futurarumq; statum nimis curiosa

Kasam. μαντεύεσθαι. Onen. οἰωνίζεσθαι. ἀποφθέγγεσθαι. Nahas.

curiosa & sanè delira religione conijcimus ex fortuito quopiã euentu: uelut ex dextro aut sinistro auium uolatu, aut animalis cuiusp̃iam occursu, uel membri nutu, tinnitue aut lapsu, sternutatione item, singultu, cantu, cribri motu: et quæ sunt aliæ huius generis mille superstitiones apud mulierculas in uanissimo usu. Quinta חבר Habar, latinè incãtare, Græcè ἐπᾴδειν traducitur. Vtuntur Hebræi ea, quando arcana quædam uerba à Magis mussantur, quibus efficacia inesse mira putatur. Quale illud est Vergilij nostri: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. *Habar. ἐπᾴδειν.*

Et ego uidi qui uerbis sisterent feras, teliq; iactum expectare cogerent: & qui fœdum illud & domesticum animal quod Rattum dicimus, simulatq; conspexissent, quouis loco quasi attonitum aut stupidũ subsistere, nec se loco mouere compellerent (siue id uisu solo, siue incantatione effecerint) donec non ex insidijs, sed protensa manu apprehensum strangularent. Quin & Dauid eiusc̃emodi miracula fieri per incantationes, satis uidetur de aspide surda significare, cuius mentionem facit Psal. 57. aut iuxta Hebraicos codices, 58. Quo loco utitur uerbo isto חבר Habar: & simul etiam uerbo לחש Lahas, quod idem significat. *Lahas.* Sexta uox אוב Ob, plerunq; redditur in Latina translatione Python, aut Pythonicus spiritus, ut Deuter. 18. Esaiæ 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac alibi crebrò. interdum etiam, sed ut mihi uidetur, minus propriè, magus: ut 2. Paralip. 33. In Græca autem ferè *Ob.*

semper ἐγγαστρίμυθος: nisi quod 4. Reg. 21. & 23. interpretetur θελητὴς, & nescio an usquam alibi. Significat uerò uox אוב Ob, Hebræis utrē aut lagenā: unde & eos dæmonas qui obscuris uocibus, ex semotioribus corporis humani partibus (ueluti ex axillis, aut fœminarū pudendis) responsabant, quasi ex utre aut lagūcula, אוב Ob, aut plurali numero Oboth, ea gens uocauit. Græci uerò apposita uoce appellarūt ἐγγαστρίμυθος, aut ἐγγαστρίτας, eo quòd ex uentribus hominum prosarentur. Quum uocem Græcam imitati Latinorum quidam, non ineptè uentriloquos dixêre. Accommodantur autē illa uocabula propriè ad ipsos malos spiritus: interdū tamen etiam ad ipsos homines qui illos patiuntur. Eius generis dæmonium nobilitauit olim apud Athenienses quendam Euryclem magum, ut author est Aristophanes in Vespis: ubi ait, se supposititijs suis comœdijs multū commodi attulisse Reipubl. Atheniēsiū, quas, Euryclis imitatus oraculū & morem, in aliorū poetarū uentres ingressus, clam recitandas curarit. Ab illo Eurycle (ut doctissima cōmentaria Græca ostendūt) uates eius generis postea dicti sunt σὺνηλῆται, & ἐγγαστρίμυθοι, uel etiā ἐγγαστρίται. Memini etiā me legere, Delphicum illud celebre oraculum è pudēdis fœminæ reddi solere. Puellā quoq; cuius in Actis Apostol. cap. 16. fit mentio, uentriloquā fuisse, author est diuus Augustinus in eo libro quē de Doctrina Christiana cōposuit. Quin & Tertullianus, author grauissimus, affirmat, se uen-

ἐγγαστρίμυθοι. ἐγγαστρίται.

se uentriloquas uidisse fœminas, è quarum pudendis uocula quædam, dum sedebant, excitabatur, respondebatq; sciscitantibus. Denique Cælius Ludouicus, patrum nostrorum memoria fœminam se uentriloquam crebrò uidisse Rhodigij, Italiæ urbe, scribit: ex cuius pudendis uocem immundi spiritus prætenuem quidem, sed tamen prorsus intelligibilem, sæpe audierit, de rebus præteritis aut præsentibus mirificam, at de futuris plerunque incertam, sæpe etiam uanam & mendacem. Sed de hoc satis. Postrema uox Hebræa erat ידעוני Iidoni, quam ab Hebræo uerbo ידע iada, quod scire atque cognoscere significat, deductam puto: quanquam non ignorem quas nugas Hebræi adferant de animali quodam terrigeno, humana forma, cui nomen Iadua fingunt, & cuius osse uaticinentur ij qui Iidonium uocentur. Est enim illa gens nimis quàm stulta, in eiusmodi animalibus delirijs & fingendis & credendis. Vocabulũ Iidoni uertitur Latinè aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & fortasse alibi: nonnunquam etiam hariolus, ut Leuit. 19. item 4. Reg. 23. Esaiæ 19. Græcè uerò interdum ἐγγαστρίμυθος, ut 2. Paralip. 33. Leuit. 19. & 20: interdum autem γνώστης, quod illi (quam dixi) etymologiæ appositissimum est, ut 1. Reg. 28. 4. Reg. 21. & 23. Est etiam ubi uertitur, ὁ ἀπὸ τῆς γῆς φωνῶν qui è terra clamitet: ut Esaiæ 8. & 19. Quod an ad oraculum è terra redditum spectet, an uerò ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factum

Ventriloquæ.

Iidoni.

factum, non satis scio. Equidem putarim, uocabulum hoc Iidoni, omne dæmonum uaticinantium atque responsa dantium genus complecti: illosq; ab rerum omnium cognitione, quam profitentur, sic esse appellatos. eam uerò quæ hanc proximè antecedit, dico אוב Ob, horum certam speciem, ex uentribus scilicet aut axillis, aut alijs secretioribus humani corporis partibus obscura uoce profantium significare. Cuius rei uel id argumentum esse potest, quòd in uniuersis Bibliijs hæ duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptæ usquam habeantur: certè ultima hæc Iidoni, nusquã omnino nisi mox post illam penultimam. Atque ita fiet, ut illarum septem uocum quas commemorauimus, priores quinque ad hominum superstitiosas uanitates, aut ueneficia etiam, quibus uel res abditas cognoscere, uel miracula efficere se posse putant, uideantur spectare: duæ uerò postremæ, ad ipsa malorum dæmonum, aut dæmoniacorum hominum (ut sic dicam) oracula. Hucusque Masius. Nostris adhæc Germanis uno eodemq; nomine Zauberer nuncupatur magus illusor, saga uel Lamia delusa, & uenenum usurpans ueneficus. Hinc euenit, ut quando sagarum fit mentio, uel ueneficorum, mox Pharaonis præstigiatores, longè à sagarum & ueneficorum actionibus alienos, opponant, æquiuoco Germanico falsi. In ea opinionum uarietate, ne tenebras offundat nominum confusio, ad hoc nostrum institutum uarijs de causis libuit, Magum infamem à Lamia & ueneficâ

Magus illusor, et Lamia delusa, & ueneficus, eodẽ nomine à Germanis explicantur.

nefica seiungere: ut clarius, exulceratißimo hoc nostro seculo, & adhuc (in hoc negocio) tam indocto, res innotescant (cui usui uoces seruire oportet) & hi interno scantur de quibus mihi sermo est: atq; palàm uideatur, ubi ab aliorum male inolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmißimè, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quædam esse cõmunia nõ diffitear.

Magi itaque infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarum uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à dæmone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborũ formula recitata, submurmurata, applicataue, uel characteribus quibuscũq;, aut exorcismis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solẽnibus ritibus, aut rebus pleriſque adiunctis, pro suo arbitrio, dæmoniũ in præstigiosum, fallax, uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut ascitícia sese uel conspicua ostendat imagine, ad quæsitaq; uel uoce uel susurro respondeat, uel picturis, uel notis, uel quocunq; alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præter naturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitiose modoq; uetito futura prædicunt. Ferè etiam ad hunc numerum, quanquam impropriè, ob συμπά-

θειαν

Magia infamis.

Magiã Aegyptiorũ inauspicatam Calasiris apud Heliodorũ de Histor. Aethiopica ex Aegypto προφήτης, id est magiæ antistes, duplicem facit.

Magus.

θεαν tamẽ, illorũ quoda merito, eos asscripsero, qui uaticinijs his superstitionẽ, impietatẽ & dæmonẽ authorẽ redolentibus fisi, eorum architectos consuluntꝫ

Hunc magum γόητα uel ἐπῳδὸν (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supra naturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet, in turbando multifariam aere, in quacunq; specie ostentanda, in mortuorũ spectris educendis, in rerum abstrusarum aut alioqui longißimè dissitarum commonstratione, uel etiam de ijs diuinatione: breuiter, miracula extra rerum naturã hic facere creditur. Magorum artẽ omnem ac potentiam aspirationibus dæmonum constare, perhibet Lactantius: à quibus inuocati, uisus hominũ præstigijs obcæcantibus fallunt, ut nõ uideant ea quæ sunt, & uidere se putent ea quæ non sunt. Sic Clemẽtis & fratrum oculos effascinarat Simõ magus, ut patris Faustiniani uultui facies uideretur impressa Simonis: Petrum uerò deludere poterat minimè. Hoc uerè incantare, fascinare, effascinare dicitur: γοητεύειν Græcis, ἐπᾴδειν, uel etiam βασκαίνειν (quanquam duæ hæ uoces minus generales exiſtãt.) qua dictione Paulus usus est: O insensati Galatæ, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν; quis uos incantauit, & oculis ueluti præstigio imposuit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Paulum intellexisse, testantur sequentia. Est autem planè præstigij genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non est, te uidere putes: ita uisus intuentiũ præstringitur. Fascinũ id, fascina-

Li. 2. ca. 15. de Orig. err.

Clem. li. 10. Recog.

Incantare.

Fascinare.

γοητεύειν.

ἐπᾴδειν.

βασκαίνειν.

Gal. 3.

Præstigium.

Fascinum.

fascinationē, incantationē, maleficiū uel carmē appel
les licet: Magiā uoce Persica, magicen, magiā infamē, magicā artē, immūdorū spiritu ū cōmercijs inauspica
tā: Græcè ἐπῳδὴν & ἐπαοιδὴν, quasi dicas excātatricē: uel celebriori uoce γοητείαν, incantationibus & carminibus nefariæ curiositatis arte cōpositis con
cinnatā: quā honestiore uocabulo etiā θεσργίαν uoca
re audent, licet quodā discerniculo: quasi illius cultō
res, ut artibus illicitis deditos; putēt dānandos: huius uerò patronos laudabiles. quāuis utriq; sint ritib. dæ
monū fallacibus obstricti, sub angelorū nominibus.
Quandoquidē & Porphyrius quandā quasi purga
tionē animæ per theurgiā, cūctanter tamen & pudi
bunda quodāmodo disputatione promittit: reditū au
tem ad Deū hac artē præstari cuiquā, inficiatur omni
no. Quibusdā uerò cōsecrationibus theurgicis, quas τελετὰς nuncupant, idoneā fieri atq; aptā susceptio
nem spirituum & angelorū ad uidendos deos (uel cer
tius, meo quidē iudicio, dæmones colludētes) arbitra
tur. Hāc & Augustinus reijcit. At μαγίαν esse boni,
ad bonum aliquod, dæmonis aduocationem, Græci
quidam fuco illito uolunt: cuiusmodi fuerunt Tyanei
Apollonij uaticinia. γοητείαν autē mortuos excitare:
unde etiam ἀπὸ τῶν γόων, id est à luctibus sit nun
cupata, qui ad sepulchra edi noctu assueuissent. at
que noxios dæmones in subsidium permouere &
excire credebantur: & ob id illa aspergine lustralis
aquæ & tedarum igne expiabantur, ne dæmones ea
uel obsi-

Magia infamis.

ἐπῳδὴ.

γοητεία.

θεσργία.

Porphyr. Epist.

τελεταί.

μαγείᾳ quorundā Græcorum.

Athenæus ex Clidamo, lib. 9.

uel obsiderent, uel læderent. Hanc artem omniũ placita legum exterminant, execranturq;. Hinc inter sacrilega Manassis regis flagitia, quibus Deum irritauit, connumeratur, quòd fuerit maleficus, magiam exercuerit, & Pythonem consuluerit.

4. Reg. 21. 2. Paralip. 33.

Huius artis originem ab angelis præuaricatoribus deducit apud Clementem Petrus: referens eos docuisse homines, quòd dæmones artibus quibusdam obedire mortalibus, hoc est magicis inuocationibus cogi possent: ac uelut ex fornace quadam & officina maliciæ, totum mundum, subtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerint. Ita introductum diluuium. Cham uerò superstitis Noe filius, cuidam ex filijs suis qui Mesraim appellabatur (à quo Aegyptiorum & Babyloniorum & Persarum ducitur genus) male compertam magicæ artis tradidit disciplinam. Hunc gentes quæ tunc erant, Zoroastrem appellauerunt: admirati primum magicæ artis authorem, cuius nomine etiam libri super hac plurimi habentur. Hic à dæmone, quę importunius fatigabat, igne succensus concrematur. Huius cineres, tanquam fulminei ictus reliquias, colligentes hi qui erant primò decepti, deferunt ad Persas, ut ab eis tanquam diuinus è cœlo lapsus ignis, perpetuis conseruaretur excubijs, atque ut cœlestis Deus coleretur. Plura ibidem: & quomodo huic templa sint constructa, imagines erectæ, mysteria, ceremoniæ ac sacrificia instituta, ùt eo licentius peccarint homines, idola nec uidere, nec audire, nec

Magiæ origo. Li. 4. Recog. Lactant. Euseb.

Cham. Non multò secus Berosus scribit.

dire, nec in aliquo moueri sciẽtes. Sic Plinius quoq; in Persíde à Zoroastre (qui Persa Oromasi filius erat) ortam magiam commemorat: fusius eius originem, quãdo & à quibus cœperit & celebrata fuerit, enarrans. Iustinus in sua Epitome, hunc Zoroastrem qui magicam reperit artem, Bactrianorum regem fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Tẽporibus, & in decimo de præparatione Euangel.) plus 800 ferè annis ante tempora Troiana fuit: quo etiam tempore Abraham & Ninus uixerũt, cum agerctur annus ab orbe condito ter millesimus ac centesimus octogesimusquintus. Zabulum & Zamolxidem in illicitas artes pronos, hanc primos excogitasse, uel potius propagasse, ut à patre diabolo hauddubie natam, ferunt alij. Ex Persíde in Græciam illatã prodiderunt Græci, à quodam Osthane, qui Xerxem Persarum regem bellum Græciæ inferentem comitatus, semina artis portento se obiter dispersérat, infecto quocunq; commeauerat mundo. Hunc ad rabiem, non auiditatẽ modò scientiæ eius, Græcorum populos egisse, certò asserit Plinius. Horũ uestigia sequuti sunt Almadal & Alchindus ex Arabũ turba, Abbaris itẽ apud Hyperboreos, Charondas, Dæmogorgon (alijs Damigeron) Eudoxus, Hermippus: extiterunt & alij clariores antistites; ut Trismegistus Mercurius, Apollonius Tyaneus, Dardanus, Gog Græcus, Germa Babylonicus, Porphyrius à posteriore gẽtilitate maximè cultus, & inter Platonicos ob excellentiam philosophus cognominatus,

Li. 30. cap. 1.

Ioro. 1. addo.

2185.

Almadal. Alchindus de effectu proiectuque radiorum Ioã. Fr. Picus lib. 7. ca. 5. & 6. ex professo. Aduersus Apollonij Tiagmagica, idẽ lib. 7. ca. 10. contra Porphyrium & illius lib. de respõsis, idẽ lib. 7. ca. 4.

minatus, sed hostis ille Christi asophos uel misosophos potius appellandus, cuius præceptor Plotinus Italicæ scholæ Platonicæ patronus, ut Iamblichus Aegyptiacæ, & Proclus Asiaticæ: hic habitus omniū Platonis mysteriorum consultissimus, cuius librū de Sacrificio & magia nō minus grauiter quàm acerbè perstringit Ioannes Franciscus Picus lib. 7. cap. 5. de Prænotione superstitiosa. Hi simul operam dedere, ut cum studio & labore insanirent, philosophi alioqui sua laude digni. Amphionem quoq; & Orpheū magicis artibus ualuisse, tradit Pausanias. His adde Apuleium, & Artephium: qui in Compēdio studij Theologiæ affirmat se peragrasse omnes Oriētis regiones exquirendæ sapiētiæ gratia, & ad Tantalum peruenisse in aureo throno sedentem, deq; cœlestibus, de natura, de moribus docentem, qui nihilominus ab Artephio sit doctus. Illustrata hæc magia est, & ferè absoluta, à Democrito Abderite, qui Dardani Aegyptiorum magi peritissimi libros de Magia conscriptos, in eius monumento abditos eruit, atq; iustis commentariorum uoluminibus ex disciplina Apollonicæ Captidenis & Dardani Phœnicum explicauit. Eodē Dardani exemplo duodecim libros à se de hoc præstigiarum genere concinnatos, in sepulchro secum recondi uoluit Numa Pompilius, rex & pontifex Romanus. Extant & de hoc artificio Hermetis libri.

Io. Pic. lib. 2. c. 5. de Præn. diui.

Ad hanc præterea artem discendam Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato (Plinio authore) nauiga-

Lib. 30. ca. 1.

nauigarunt, exilijs potius quàm peregrinationibus susceptis. Hanc reuersi prædicarunt, hanc in arcanis habuerũt. Quin & Pythagorã, Platonemq;, ob eam capessendam Memphiticos uates accessisse, & penè totam Syriam, Aegytum, Iudæam, & Chaldæorum scholas perlustrasse, compertum est. Enimuero hanc apud Chaldæos, religionẽ in sapientiam philosophicam cõmutantes, Assyrios, Persas, Aethiopes, Arabes & Indos plus ab initio cultã fuisse atq; celebratam, quàm apud ullas alias gentes, constat. Aegyptios adhæc natura superstitiosos, in aniles fabulas & histrionica commenta religionem uertentes, in primis ea claruisse, quòd potissimùm apud eos dæmonum uiguerit cultus: quibus nihil studio maiori fuit unquam, nihil prius, quàm ut quibuscunq; possent modis, à uera Dei & naturæ contẽplatione abreptos transuersosq; homines suis illaquearẽt uaframẽtis. Ita Græci amantes & perquàm studiosi nouarum & ingeniosarum inuentionum, in Pyrronias disputationes religionem transfuderunt: quemadmodum Romani dominationis naturâ cupidi, eam ad suos similiter inflexerunt; attemperaruntq; affectus, & imperio conformarunt politico: qua ratione utrique dæmonum artibus manum quoque pronius dedere.

Aegyptij natura superstitiosi.

At quanquam naturalẽ magiã pleroſq; eos coluisse authores obijcietur, plurimũ tamen eosdem superstitionis impiæ infamisq; magiæ admiscuisse cõperiturut naturalis illa goetiæ & theurgiæ illecebris cõ-

Naturalis magia quid, & eius commendatio.

fusa, malorumq; dæmonum imposturis irretita, non satis secernatur: aliàs penitissima illa rerum naturalium abstrusarum speculatio & cognitio, uera numinum philosophia, sanctiorq; magia, à sapientibus solenni plausu excipienda colendaq;, à me hic non eleuatur, cui etiam nulla ex parte quicquam derogatum uolo. Nam quos Græci sophos aut philosophos, Chaldæi etiam magos uocant, ut in Danielem testatur D. Hieronymus: hos cõmẽdat ueritatis historia, Matt. 2. Superiorum uerò infamia uel hinc magis eluceſcet, quod in Diuinationib. Cicero ſcribit, in Perſis augurari magos, & diuinare, congregariq; in phanõ commentandi cauſa, atq; inter ſe colloquẽdi. Et quod grauius multo eſt, in libro de Sacrificio & magia Proclus, dum hanc naturaliũ ſympathiam cognationẽq;, & ſi uoles, compaßionem latißimè demõſtrat, etiam numinum aduocatione uti ſolitos magos, per huiuſmodi rerum conſenſum, tradit. Eos quoq; multæ idololatriæ occaſionem dediſſe, fabricatos temerè ſuperſtitionum & falſæ credulitatis plurima genera, teſtatur Laertius. Ex quo artis liquet ignominia, quòd numinis appellatione prætenta, ad dæmonum inclinans uerſutias, impeditißimis & ipſa erroribus obretita, minus prouidos in interitum præcipites rapiat. Sed utinam poſterioribus Magis ea mãſiſſet religio, quæ Magorum Perſarum erat, & Aegyptiorum ſacerdotum, & Druidum Gallorum: qui nefas eſſe arbitrabantur, ea magiæ ſacra literarum monumentis committere,

mittere, ne uulgo innotescerent. Ita tandem fuisset spe randum, illud prodigiosum diaboli artificium, atque generi humano exitiosum, prorsus interiturũ: quem admodum & iam Theologis & Medicis quocunque moliminis genere conandum, ut artium hæc pernicio sissima, fraudibus plena, è religionis nostræ sacris quàm lõgissimè exulet, & è diuinæ Medicinæ castris omnino procul exterminetur, quum utranq; suis fucatis exorcismis, barbaricarum uocum preculis, obscurorum nominum recitatione, sacrosancti eloquij abusu, ligaturis, periaptis, carminibusq; ad salutis et uitæ hominum perniciem conspurcarit: sicuti apud Iudæos secretiorem diuinæ legis interpretationem Cabala nuncupatam, identidem ab ea defœdatam uitiatamq; legimus: ut Cabalistica ciusmodi Magia, Christum incomparabilia effeciss miracula, astruere non exhorrescant perfidi Iudæi.

Et hodie adhuc titulis, quos præ foribus splendidos suspendunt hi magi, ementitis circunferuntur libri sub nominibus Adæ, Abelis, Enoch, (quem diuiniorem ante cæteros omnes fuisse asserunt uetustas) item Abrahæ, Aaronis, Danielis ob somniorum explicationem, Solomonis (insigni coniectura ita ex Iosepho augurantur sacrilegi, indoctis auribus irrepentes) adhæc Zachariæ Babylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Thomæ, Hieronymi & Eboracensis cuiusdam: ut ob speciosa hæc nominum lenocinia magis arrideant, illiciantq;, & citius fidem sortiantur.

Libri magici.

Enoch.

Li. 8. Antiq. Iud. ca. 2. uide sequenti lib. 4. eam de Solomone opinionem scitè dilutã.

Verùm acrius intuenti, aperte se prodit horum furciferorum circulatorumq; fallax præstigium, et nostro æuo iampridem conficta sese profitentur ipsa uolumina. Ioseph quoque Israelis filio, ex peculiari Dei munere uaticinanti, somnia interpretanti, in fratrum ministerium à prouidētia diuina segregato, Christiq; typum gerenti, eam aspergit maculam Iustinus, illum magicas nouisse artes, easq; ad Mosen & reliquos peruenisse scribens. Idem de Mose tradit Plinius, & Tacitus: quem etiam Aegyptium sacerdotem dixere non ualde diligētes (teste Cæpione) quidam rerum scriptores, ut Strabo Cosmographiæ lib. sextodecimo. Magum item & fallacem eum appellat Posidonius, & Lysimachus, & Apollonius Molon, & plerique alij, similiter Apion: quos mēdacij, ignorantiæ et insaniæ insimulat Iosephus multis argumētis. Eam labem in primitiua Ecclesia quoq; multis Christianis illeuerunt gētes, qui tantū differebant à Magis, quantum à tenebris lux, à mendacio ueritas, ab ima uanitate, summa & syncera pietas. hos Origenes defendit.

Iustinus lib. 16.

Lib. 30. ca. 1.

Lib. 1. & 2. cōtra Apionē.

Magi prophani.

In Rogeriū Bac. lib. 7. ca. 7. & contra Petrum Apon. & Albertum scribit Io Frāc. Picus lib 4. ca. 9 & li. 7. ca. 5. & 7. de Prænot. superst. uelut & aduersus Indorum Brachmanū & Gymnosophistarū Aethiopum magica, cap. 9. lib. 7.

Superiorum magorum nugamēta insulsè sequuti sunt, Robertus Anglicus apud Heluetios miserè mortuus, Rogerius Bachon, Petrus Aponēsis Conciliator. dictus, Albertus Teutonicus, Arnoldus de Villa noua, Anselmus Parmensis, Picatrix Hispanus, uel author libri ad Alfonsum sub Picatricis nomine: Cicchus Asculus Florentinus, Iulianus apostata, Apion Grammaticus, & plerique alij obscurioris nominis scriptores, de-

res, deplorati certè ingenij homines: qui quum se magiã tradere pollicẽtur, non nisi aut deliramenta quædam, nulla ratione subnixa, aut superstitiones, pijs omnibus indignas congesserunt: quorum plures etiam in hac arte florentissimos, fama mulctatos, & quàm miserrimè hoc mundo defunctos fuisse, se partim cognouisse, partim testantibus fidelissimis hominibus audiuisse, asserit eximium illud olim Germaniæ decus Ioannes Reuchlinus, linguarum peritissimus. Quandoq; enim eiusmodi societatis iure deuinctos, uel ancipitibus falsisue præstigijs ad mentiendum per motos perdunt homines, & iudicibus uinciẽdos, excarnificandos enecandosq; produnt: uel ipsi tragico aliquo tristiq; supplicio interemptos abripiunt. Solẽt eiusmodi quidem honore, tenebrarũ potestates suam afficere clientelam. Zaroes & Arsaxat magos in Persidis ciuitatibus ludificantes homines, ipsa hora martyrij Simonis & Iudæ Apostolorum fulguris ictu exustos fuisse, tradit Abdias Bab. episc. lib. 6. certam. Apostol. Sic & Cynopem Magorum principem, Ioanne Euangelista orante, fluctus absorpsisse legimus. Scribit Olaus Magnus, quòd Methotin quidã arte magica insignis, excellentem fictæ dignitatis uel potius diuinitatis opinionem sibi assumens, simplicium animos præstigiosæ artis fama seductos, ad præstigiosa libamenta sibi pendenda adduxerit. Hic cum esset summus deorum põtifex, sacrificia ceremoniasq; ita disposuit & ordinauit, ut discretus superum

Lib. 2. de bo mirif.

Lib. 3. cap. 4. de gent. Septent. *Methotin magus occiditur.*

cuique cultus & libatio obseruaretur, asserens deorum offensas communibus sacrificijs aut permixtis ceremonijs expiari non posse. Tandem scelcribus eius detectis, concursu populi occiditur: occisusq; pestifera cadaueris sui contagione plurimos perimēs, tumulo extrahitur, ac palo infigitur, quemadmodum uanitatis ipsius meruerant præstigiæ. Et eiusdem libri cap. 18. hæc narrat: Colebatur etiā inter alia Aquilonis numina magus quidam Hollerus nomine, non minori fraude, quàm singulari superstitione, diuinitatis opinionem & cultum sibi in gente curiosa uendicans. Is siquidem parem cum Othino amplitudinem in medio deorum assecutus, adeò armorum & præstigiarum usu clarus euasit, ut ad traijcienda maria esse, quod diris carminibus obsignauisset, nauigij loco uteretur: nec segnius eo, quàm celerrimo uelorum uentorumq; usu præiecta aquarum impedimenta superaret. Tandemq; ut diuinitas eius ostenderetur esse mortalis, ab æmulis suis truculentissima morte est interemptus. Præterea Oddonem Danicum piratam maximum, tradit absq; carina altum pererrasse mare, & hostilia sæpe nauigia concitatis carmine procellis euertisse: ac postremò peritiore hoste circūuentum, gurgite submersum esse, qui marinos uortices præstigiosis carminibus olim calcare consueuit.

Hollerus magus trucidatur.

Oddo magus submergitur.

De prænot. superst. li. 4. cap. 9.

Alloquutum se plurimos asseuerat Ioannes Franciscus Picus, qui uana spe futurorum delusi ab apparente sibi dæmone, per inita pacta uocato, usq; adeò

uexati

uexati fuerunt postremò, ut optimè secum putarint actum, ne uitam amiserint. Alium quoque intellexit ab eiusdem socijs adhuc uiuis, à dæmone quinquaginta ferè abhinc annis uiuum ablatum, nusquam comparuisse, dum curioso cuidam & male sano principi Troiæ oppugnationem repræsentare quasi in scena, pollicitus esset, Achillemq; & Hectorem introducere præliantes. *Magus uiuus à diabolo ablatus.*

Recenti adhuc memoria, anno 1530, sacerdoti in crystallo thesauros Noribergæ ostenderat dæmon: hos cùm loco perfosso ante urbem quæreret sacerdos, adhibito amico spectatore, & iam in specum arcam uidisset, atque ad eam cubãtem canem atrum, ingressus sacerdos in specum, opprimitur interficiturq;, ruente cacumine & specum rursus complente. Saltzburgi incantator iactabat, se omnes in uicinia ad miliare serpẽtes posse in unam perducere foueam, & interimere: quod cum tentaret, tandem antiquus & ingens proserpit serpens, quem quum carmine in foueam compellere niteretur, ille exiliens incantatorem uelut cingulum amplectitur, trahitq; in foueam, & enecat. Hæc magiæ huius stipendia, hi simulatæ fructus amicitiæ, hæ ementitæ phialæ, annuli, carceres, ficti compedes, & uesana pernicioſaq; ludibria. *Sacerdoti in crystallo thesaurus ostenditur à dæmone, & ab eodem opprimitur in specu.* *A serpente magus enecatur.*

Rectè igitur ac piè Petrus Lombardus ait: Dæmonum scientia & uirtute exercentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quàm scientia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Aegyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum ope- Li. 2. Sententiarũ, dist. 7.

ratione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderent, uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est dæmonibus hanc rerum uisibilium materiam ad nutum seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

Præterea non eximios tantum uiros, sanctos patriarchas & Dei angelos tam sceleratorum execrandorumq; dogmatum iactant authores: uerùm etiam libros à Raziele & Raphaele, Adæ & Tobiæ angelis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fuco suã pulchrè adornent Empusam: qui tamen libri, ut & superiores, penitius introspicienti præceptorum canonem, rituum modum, uerborũ consuetudinẽ, characterum genus, barbarum constructionis ordinem, indoctam phrasim, sententiarum uim, res insulsas, manifestè sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas suppositiciasq;, nec nisi meras nugas imposturasq; eos continere, necnon ita pridẽ ex unius conspirationis uolutabro cunctos nostra ætate scaturijsse, minimeq; Chaldæorum & Hebræorũ linguã uetustatẽq; resipere, nec duplicẽ Aegyptiorũ characterẽ, unum in sacris, alterũ in prophanis agnoscere, certũ est: ac interim à pernicioſißimis abominationũ architectis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gentilitijs quibusdam obseruationibus, nostræ religionis ceremonijs, ueluti ex insidijs, ut circũueniãt citius, studio immixtis, insertisq; multis ignotis nominibus & signaculis,

Libri magici.

gnaculis, ut stupori terrorique sint rudioribus, simplicibus & incautis. Congestos eiusmodi tenebrarum libros, ut damnabiles, improbatæ lectionis uocat Vlpianus, prorsusq; corrumpendos esse statuit. Eosdem ignibus absumi uoluit Paulus apostolus. L. Ceteræ paragrapho 1. ff. fa. hercis. 4 Act. 16.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmamenta ac sacrilegi negocij methodus, cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusq; inexpugnabili potestate & cæca numinũ coactorum uiolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridentes, his certè miseri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosaq; studia frustrati euentus. Præstigias ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed Dei permissione ob hominũ incredulitatem, & dæmonum pactione sortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ~~ars Almadel, ars Notorit, ars Bukaphicæ, ars Artophij, ars Paulina, ars Reuelationum,~~ & similia impietatis monstra plura, neutiquam toleranda: quæ hoc ipso sunt magis exitialia, quo indoctis apparent diuiniora. Ex hoc magorum collegio etiam ingens hæreticorum numerus in Ecclesiam irrepsit, qui sicut Iannes & Mambres resiterunt Mosi, sic & illi Apostolicæ ueritati oblatrarunt. Horum princeps extitit Simon Samaritanus, qui Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione, SIMONI SANCTO DEO. hic tandem uelut in *Magiæ artes quædam.* 2. Timoth. 3. *Simon Samarit. magus, hæresium seminarium.*

lut in aere uolans, à dæmonibus uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, miserèque interijt.

Abdias epis. Bab. lib. 1. certam. Apostol.

Eius blasphemias prolixè recensent Clemens, Eusebius & Irenæus. Ex hoc Simone, tanquam ex hæresum seminario, per multas successiones, monstrosi Ophitæ, turpes Gnostici, impij Valētiniani, Cerdoniani, Marcionistæ, Montaniani, & multi alij pullularunt hæretici, propter quæstus & inanis gloriæ aucupium, mentiētes aduersus Deum, nec quicquam utilitatis aut beneficiorum hominibus conferentes: at decipientes, & in errorem perniciemq; præcipitantes. Huc pertinet famosissimi magi Cynopis historia, quicum Ioanni Euangelistæ, iussu Domitiani, in Pathmo exulanti controuersia erat.

Incantationum uarij modi.

Incantationum uerò diuersi admodum omnibus seculis extiterunt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigiarum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phasmataq; edunt, multa miracula fraudulēter ostentantes, plerunq; Goëticis incantamentis, coniurationibus ineptis, illicitis gentilitijs sacrificijs, imprecationibus, mētione diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitiosè uel dolosè admotis, interdum etiam certis suffumigijs, luminibus,

nibus, collirijs, ωρισάντοις seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabrefactis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis, characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commẽtantur: item speculis, & similibus huius magicæ artis monstris organisq; quibus licet interdum aliquid uirtutis naturalis inesse possit, tamen utplurimum ad eorum constructionem aut usum adhibentur nefandè uel sacra Dei oracula, uoces siue sententiæ, uel blasphema uocum diabolicarũ deblateratio, à quibus uim omnem manare propagariq; in hæc media, ac ab ijsdem pendere confidunt, dæmonio interea colludente cooperanteq;: imò rem omnem Dei permissu, ob magi impietatem & astantium incredulitatem expediente, quam elusus incãtator alioqui frustra machinaretur: quod equidem ad omnes horum hominum mirificas, naturalisq; potentiæ cursum & modũ exuperantes actiones, semel hic dictũ responsumq; uolo. Quanquam eò usque horum hominum animos sathanicæ huius professionis œstrum peruaserit, ut creditũ sit, id genus impostoris dæmoniacis omnino perfici quæ requirũtur, aut naturis rerum uel nouas indũi uires, uel priores adimi, infirmari aut negetari, siue naturæ cursum mutari, fulmina cieri, tonitrua, uentos, pluuias inopinatò concitari uel sedari, serpentes feriate uirulentiaq; exui, bestias indomitas coerceri, ferrum rumpi, morbos infligi & curari, manes ac umbras

In actionibus illis magorum, naturæ cursum superãtibus, dæmõ operatur, Dei permissu ob magi impietatem, & astantium incredulitatẽ.

bras euocari, & (ut Apuleius ait) animas agiles reuerti, pigrũq; mare colligari, & noua corpora creari. Nec portentosas eas res enumerare hic lubet, quas cum Coracesia, Callicia, Menaide, Corinthade, Aproxi, à Pythagora celebratis herbarum nominibus, ad hoc certè aptis, si non excogitatis, ut sono terreant: & cũ Democriti Chirocineta, Aglaophotide, Marmaritide, Achemenide, Hippophanade, Adamãtide, similibusq; terrificis plantarum monstris, apud inagos usurpatis, & iam singulari Dei bonitate in hominum utilitatem memoriæ excußis, penitusq; abolitis, quandoque prorsus sublatas uolet Deus. Immensus siquidem est harum fallacium actionum et rerum numerus, quas latêre præstat: saltem incautos nimisq; credulos præmonuisse utile est, ne impiè attractis diuinis nominibus, uel sacræ Scripturæ uerbis inique contortis fallantur seducanturq;, quemadmodum hactenus factum animaduertimus, ut hoc nomine, quò grauißimè delinquitur, se purgent excusentq;, quòd nimirũ nomina sacrosancta inuocent, uerbumq; Dei commisceant in hoc opificio diabolico, ubi scelere horribili sanctißimum Dei nomen prophanatur, atque abusu abominãdo Scriptura conspurcatur diuina. Et quanquam iniquis impijsq; his rationibus dæmones se accersere, aut ijs imperare posse, maleferiati hi homines glorioßius iactent, & ad horum illicita murmura nutumq; illi obedire uideantur quasi obstricti compulsiq;: interim tamen suos hos dominos

& impe-

et imperatores, sibi magis deuinctos seruilesq; habẽt, ut quibuscunq; dæmonũ spectris, laruis aut propositis imaginũ dolis seu ludificantibus formis, fidẽ adhibere cogantur: unde tamen nihil ipsis unquã cõmodi sperandum aliud, quàm quo sibi hac ratione magis placeant, aliosq; in admirationẽ pertrahant, tãquam rerum non uulgariũ, at curiosarum periti. Interim ab his cogi se simulant dæmones: quanquã uenire optẽt, teste Porphyrio, ut suis deinde alios præstigijs irretiãt. Sic quendã se uidisse Ioannes Fernelius scribit, ui uerborũ spectra uaria in speculũ deriuare, quæ illic, quæcũq; imperaret, mox aut scripto aut ueris imaginibus (ut ille ait) ita dilucidè exprimerent, ut promptè & facilè ab assidẽtibus omnia internoscerentur. Audiebantur quidem uerba sacra, sed obscœnis nomi nibus spurcè contaminata: cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrẽda quædã et inaudita principũ nomina, qui Orientis, Occidentis, austri, aquilonisq; regionibus imperẽt. Hæc ille. Etsi uerò huiusmodi formæ & literæ appareãt, à præstigiatore mẽdacijq; parente nostris oculis obiectæ: nõ tamen nõ debent esse præstigiosæ, mẽdacesq; uel mẽdacijs inuolutæ, ut mercedem requisitã dignãq; curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

Lib. de abditis rerum cauſ.

In epiſt. ad Germanum Gauaiũ Reg: conſiliar.

Huc referatur Caroli Bouilli testimonium de Ioanne Tritenuo Abbate Spanhemensi, cuius in hæc uerba meminit: Ad Tritemiũ diuerti, quẽ reperi magum, nulla philosophiæ parte insignem. Eius Stenographiam

Tritemius magus.

Stenographia Tritemij.

phiam euolui uelitatim, nõnullorum capitum perlegens initia: uix horas duas librum in manibus habui: abieci enim eum ilicò, quòd terrere cœperãt me tantæ adiurationes, ac tam barbara atque insolita spirituum (ne fortè dicam dæmonum) nomina: uniuersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignotæ linguæ sunt. Aut enim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca: Latina pauca, aut fermè nulla. Innumeri autem sunt characteres, quibus adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Boscum Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarũ aut uocabulorum trãspositione, ita ut omnes legant & intelligant: secretum tamen illius qualecunq; erit, manere ignotum: hactenus uera loquutus sit. Nã in tota huiusmodi Stenographia passim sanctissimas ac pissimas orationes inserit, quæ ad amicum epistolarum loco mittantur: re autem uera lachrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere uidetur, quod D. Dionysius in epistola ad Sositatrũ de Apollophane sentit: Diuinis aduersus Deum nephariè uti tur, ac per mundanam inanemq; sapientiam, diuinam sapientiam euacuare molitur. Quod autem sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum, re-
Daniel.13. ctè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetq; puto angelus Dei bonus, ut secet eũ medium, dissoluatq; fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis inisse ac sanxisse, palàm ex ipso Opere
Ordo Stenographiæ declaratur. Porrò, si ritè memini, hunc ipsum in

Stenogra-

Stenographia illa ordinẽ seruat: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorũ adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atque elicere liceat. Partitur autem in huiusmodi figuris; spiritus ipsos in quatuor, Imperatores, Duces, Comites & Seruos. Imperatores uerò totius orbis esse tãtum duodecim, quotquot & uenti à philosophis esse traduntur. Ex his quoque quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, Occidentis & Septentrionis, quos ut magnos imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & seruos sub comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suæ effectum conuertitur. Cum uult dissito amico sua aperire consilia, (hæc enim sua uocat secreta) scribit epistolæ loco orationem quandam miræ sanctitatis & deuotionis fuco affectatam, eamq; charactere cuiuspiam duodecim Imperatorũ imprimit, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artẽ, mittit. Exceptam igitur chartã aperit is amicus: & in calce epistolæ, characterem in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritq; confestim ex suis libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum

ad se mittat. Elicit autẽ adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas: spectansq; in auroram profert. qua ritè prolata, mittit ilicò Imperator ille quendam suorum aut ducum aut comitum aut seruorum, qui protinus aduolans, fit uiro eminus uisibilis, uelut nebula aut caligo in aere pendula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusq; ad eius aures expetita amici secreta propalat et nũciat. Sunt autẽ (quod sentiam) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum, ad uarium quendam magicæ artis modum ordinatorum: suntq; huiusmodi nomina (ut dixi) omnia fermè ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius Opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem, tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogantur. Quòd si in his adiurandis territus, pauxillũ trepidaueris, aut in explenda adiuratione (siue uocabuli omissione, siue seriei immutatione) aberraueris, te ilicò necabunt. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis adeò erit mente captus, ut bonos clementesq; spiritus esse probet? Vidi in eo Opere adiurationes nõnullas, quas uocat potentes, quibus posit unusquisq;, qui assiduè cupit spirituum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, eiq; in cunctis famuletur. cæterùm in semotissimo (ut ait) à turba loco

Simulat se ligari dæmon, ut alios liget.

ba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredientes necet, &c. Satis superq; me feciſſe uideor, ſi tibi hæc expoſui, quibus liquidius & uiri & artis quam pollicetur, ſuci, ne dicam mendacia, tibi patescant. Hactenus Bouillus.

Incantamentorum etiam peculiares modos apud Septẽtrionales obſeruatos, his uerbis deſcribit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septẽtrionis paſſim reperiebantur malefici ac magi tanquam in proprio loco, qui per ſummam ludificandorũ oculorum peritiam ſuos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerant, fallacibusq; formis ueros obſcurare conſpectus. Nec ſolũ pugiles, uerum etiam feminæ & teneræ uirgines pro uoto ſuo laruas liuïdo ſqualore terribiles, faciesq; adulterino pallore diſtinctas, ab aeris teneritudine mutuari conſueuerunt: et rurſus ablegato nubilæ inũbrationis uapore, præſentas ori tenebras ſudis perſpicuitate diſcutere. Tantamq; uim carminibus eorum adfuiſſe conſtat, ut rem remotiſſimè poſitã, & quantalibet nodorũ conſertione perplexã, è lõginquo ſoli ſibi cõſpicuã ad cõtactũ euocare poſſe uideretur. Talibusq; præſtigijs idipſum hoc modo demonſtrãt. Scire cupiẽtes ſtatũ amicorum aut inimicorũ, longinquo terrarũ ſpacio quingentorum uel mille miliarium inde diſtantium, Lapponem ſeu Finnonem huius rei peritum, dato munere, lineæ ſcilicet ueſtis aut arcus, rogant ut experiatur, ubinam fuerint et quid agãt amici uel inimici. Quocirca

Lib. 3. ca. 19. Hiſtor. de gẽt. Septẽt. *Incãtationũ modi apud Septentrionales.*

Saxo Grammat. in ini iõ lib. 7. Hiſt. Dan.

conclaue ingreditur, uno comite uxoreq; contentus, ranam æneam aut serpentem malleo super incudem præscriptis ictibus concutit, carminumq; murmure hinc inde reuoluit: continuoq; cadens in extasin rapitur, iacetq; breui tempore ut mortuus. Interea diligẽtissimè à prædicto comite, ne quoduis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eum cõtingat, custoditur. Carminum nanque potentia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulum uel cultellum) in testimonium expeditæ legationis seu commissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadẽ signa cum cæteris circumstantijs conductori suo declarat. Idem capite præcedente de Ventis uenalibus, illud miraculum tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negociatoribus in eorum littoribus contraria uentorum tempestate impeditis, uẽtum uenalem exhibere, mercedeq; oblata tres nodos magicos, non Caßioticos loro constrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uentos haberent placidos: ubi alterum, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita sæuas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad uela deprimendá, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uiribus potirentur. His addit Olaus: Insana certè sunt documenta, quæ nostra excogitauit credulitas, ut acrius torqueremur. Vtinam faceſſeret à mentibus hominum tale figmentum: quod esse falsum, & nullius momenti etiam

Venti Venales.

Nota.

etiam à maioribus est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis confessionem, legis inhibitione, nunquam usa est uti palàm: nec alios eam, nisi cum uitæ discrimine, docuit. Multa alia eiusmodi maleficorum opera enarrat Olaus, impudenter satis, in eiusdem libri capitibus diuersis, quæ profectò non semper fidem merentur: proinde in ijs recensendis breuior esse uolui. Ventos tamen ita uendi, testatur Herodotus quoq; lib. 7. de præfectis Xerxis: quòd ij triduana tempestate quadringentas naues amisere, donec quarto die magi incisiones faciendo, & ueneficijs incantando, uentum Theti & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt: siue eadem tempestas aliter cessauit. Interijciatur hic Apuleij commentum, cuius hæc sunt uerba: Athenis, proximè & ante Pœcilen porticum, isto gemino obtutu circulatorem aspexi equestrem, spatham præacutam mucrone infesto deuorasse: ac mox eundem inuitamento exiguæ stipis uenatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse: & ecce ponè lanceæ ferrum, qua bacillum inuersi teli ad occipitium per inguen subit, puer in molliciem decorus insurgit, inq; flexibus tortuosis, eneruam & exossam saltationem explicat, cum omnium qui aderamus admiratione: diceres Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit, serpentem generosum lubricis amplexibus inhærere. His adde uarios incantationum ritus cultoris magicæ

Apulei. Lib. 1. de asino aureo.

Ritus incantationū Artephij.

De uarietate lib.16.ca. 9i. Pasetes ludificator magicus.

stulticiæ maximi Artephij, à Cardano enarratos: ut hinc non solum dolosos, sed & mēte captos esse eiusmodi magos, quis iure censeat. Adhæc, à Græcorum plerisque, literis proditum est, fuisse Pasetem quendam, inter magicæ uanitatis consectatores primæ notæ, qui carminum potentia refertissimū repentè conuiuium hospitibus discubituris præmonstrare consueuerit, idq; cum libuit: mox euanuisse rursus, ut nihil omnino apparatum uideretur, discumbētibus omnibus fame & siti elusis. Si quid precio comparasset, id agebat, ut erogati nummi in uenditorum loculis apparerent, illis interim ludificatis. Simile quid passum

Menippus Lycius delusus à sua sponsa.

esse Menippum Lycium machinatione sponsæ, literarum monumentis traditum inuenitur, in nuptijs: ubi aurea supellex & imaginarium argentum, uelut fumus effluxêre, administriq; & coqui ac reliqua familia increpata euanuit.

Aqua cribro hausta.

Tucciam uirginem Vestalem incesti criminis ream Romæ, cum precatione certa aquam cribro hausisse, anno urbis 609. commemorat Plinius. Huius & Tertullianus meminit in hæc uerba: Quid ego de cæteris ingenijs, uel etiam uiribus fallaciæ spiritalis edisseram? phantasmata Castorum (qui scilicet toties Romæ uictorias nunciarunt) & aquam cribro gestatam, & nauem cingulo promotam (à Claudia Vestali) & barbam tactu irrufatam? ut & numina lapides crederentur, & deus uerus non crederetur. L. Domitio rure quondam reuertēti, iuuenes gemini augustiore forma ex occursu impe-

Lib.28. ca. 2. Valer. Max. li.8. In Apologet. aduersus gentes cap.22.

fu imperasse traduntur, nunciaret Senatui ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat. atq; in fidem ueritatis adeò permulsisse malas, ut è nigro rutilum æriq; similem capillum redderent: unde Aenobarborum cognomen. Suetonius.

Aenobarborũ cognomen unde.

Habet etiam hoc hominum genus suos modos, quibus uinum uel butyrum, numerata prius pecunia, ad loca dissita, satanæ opera adferri iubet. Magos quoq; ipsos, quibuscum dæmon colludit, non est mirũ quandoque uel transferri subitò, uel ita apparere: quum pleroscque dæmonum uexationibus obnoxios, transuehi nonnunquam aliò sciamus. sic Pythagoram uno momento & in Thurijs & in Metapontijs fuisse, Apollonium adhæc è Smyrna celerrimè Ephesum uerbo dicto translatum esse, ferunt historiæ. Atqui meritò omnem dæmonum quauis arte cõparatam necessitudinem, cunctamq; harum delusionum rationem, pestiferam fraudem esse, in extremum hominum exitium introductam, credimus.

Magi & demoniaci trãsferuntur interdum.

Multa insuper imperitioribus uisa miracula, manuum expedita agilitate & industria quotidie ab histrionibus et ioculatoribus fieri uidemus, miramurq;. Narrat Pomponatius, se Mantuæ & Patauij quendam eius generis hominem, Reatium nuncupatum uidisse, qui incredibilia operabatur, eaq; dæmonũ arte perfici uulgo credebãtur: quare ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus subditus quæstionibus, bona fide occultò ostẽdit fraudulẽtas esse suas actiones, merasq;

Miracula manuum agilitate quandoque à ioculatoribus edi uidentur.

manuum agilitates, & multis secreta intelligentia col ludentibus peragi. Proinde dimissus, interimitur tandem à quodam quem deceperat. Præstigiator quidam magicus Magdeburgi equulum in theatro frequenti per circulum transilientem ostentabat, certa stipe: in fabulæ exitu paucam se apud mortales collegisse pecuniam questus, se in cœlum conscendere uelle ait. Hinc in sublimi iecto fune, consequitur in altum equulus: præstigiator quasi eum cauda retenturus, quoq; ascendit: cuius uxor maritum apprehendens assectatur, itidem ancilla, ut uiderentur ascensu contiguo uelut concatenati, simul aera petere. Hæc dum populus ad stuporem spectaret, cuidam ciui eò fortè declinanti, quærentiq; quid nam rerum ibi ageretur, responsum est, circulatorẽ cum equulo in aera conscendere: hic se statim uidisse eum in uico ad diuersorium abeuntem asseuerauit. Illusos itaque se ubi animaduerterent, discesserunt.

Præstigiator magicus in aere cũ equulo conscendere uidetur.

Cæterùm ut omnium obtutui hæc magorum fabula & potestas, uel potius ludibria magis pateant, penitiusq; cognoscantur, agite oculis non delusis contemplemur, solertiq; indagine inuestigenus magorũ uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam: sic & illis satisfiet, qui, cum deceptarum mentẽq; læsarum quarundam muliercularum fit mentio, confestim ad uoluntarios Pharaonis magos confugiunt, quasi eadem utrorumq; sit professio: quam longè lateq; differre sentio.

In manu

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuersa in uiuum, Dei uerbo, transformatur draconem. Quo argumento se, à Deo cœli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè transmutare) missum esse testatur. Quòd autem idipsum à Pharaonis magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem altius introspiciens, non eandem quæ à Mose uerè ostensa est, metamorphosim intelliget: sed saltem draconis præstigiosam formam, obtutibus regijs offusam apparuisse. quare etiam mendax draconis magicæ uanitatis facies, in præstigij reuelationem, à uero Mosis dracone deuorabatur: uti mendacium à ueritate absorbetur, uinciturq;. Proptered, Iosepho teste, Moses inquit: Iam declarabo manifestè, non esse hæc præstigias, ueritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cum dicto, uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Aegyptiorum uirgas, quæ draconum specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unã deuorauit. Enimuero si uerus extitit magorũ draco, dæmonis ope ex uirga ita transformatum esse oportuit. ineptam autem prorsus esse in uiuæ bestiæ transmutationem uirgæ materiem, cuiuis liquidò constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimillimam, aut etiam cõtrariam pro suo arbitrio transfun-

Exodi 7.

Veritas trãsformationis in opere Mosis.

Præstigiæmagorum Pharaonis.

Li. 2. ca. 5. antiq. Iudaic.

virer the ritatis!

dere essentiã, penes diabolũ est minimè. Corpoream materiam non subijci potentiæ dæmonis, quãtum ad transmutationem ipsius ad formam, confirmat Augustinus: Non est putandum, inquiens, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hãc rerum uisibilium materiem, sed soli Deo. Fatendũ tamen, dæmones etiã celeritate incredibili, quibusdã rebus remotis, serpentes, dracões, uel quid aliud earũ loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebãt: ait Clemẽs. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginantur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nãq; finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usq; ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.

Auguſt. 3. Trinit.

Li. 3. Recog.

Eodem censendum modo de reliquis signis: quòd nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis aquam coram Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinem: mortuisq; piscibus tantus extitit fœtor fluminis, ut Aegyptij de eius aqua bibere non possent, totaq; Aegyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Aegyptiorum magi effecerunt, à quibus plerique omnes Aegyptij, idololatræ & idonea Satanæ organa pendebãt: quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulenter offerre, Dei permissu, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuidebat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occalleſceret

Aqua in ſanguinem mutata.

calleſceret duritie, meritāq; tandē lueret pœnā. Magorum autem fuiſſe præſtigias facinus illud, uel hinc palàm eſt, quòd unicus ille Aegypti fluuius Nilus in ſanguinem conuerſus erat, eiusq; piſces computruerant opera Moſis ſerui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuerſæ Aegypti aqua non tincta: ut Aegyptij omnes undique circum flumen aquam effodere cogerentur, quā biberent. Vnde proculdubiò colligendum, magos tantūmodo pauculæ aquæ antea in uaſe cōſeruatæ, uel effoſſæ, rubicundā præſtigioſe faciem oſtendiſſe ſuis carminibus uel faſcino, ut Scriptura teſtatur: hoc eſt, ludificāte dæmonum operatione, qui etiā agitatis ad hanc deluſionē commodis humoribus, ſpiritum opticū uel uiſualē quibuſcunq; imaginibus imbuere queūt: quēadmodū pleriſq; melācholicis uſuuenire obſeruamus, atq; in hypochymatis uel ſuffuſionis oculorū initio ex humoris affluxu ad uiſus organa ueluti puſillos culices obuerſari intelligimus, interdū quaſi lucētia quædā corpuſcula, pleruq; ueluti caliginoſa ſe oculis offerre, nōnullis tanquā lanarum filamēta & aranearū telas apparere, quibuſdam circa lucernas circulos uideri: item regio morbo laborantibus, propter ſuffuſam bilem omnia lutea & flaueſcentia ſeſe oſtendere: atq; hæc fiunt magis uel minus, hac uel illa forma, ſecundum humorum & ſpirituum uiſoriorum conſtitutionem, quemadmodum naturæ peritis cognitum & perſpectum eſt. Nota.

Quid aliud dicendum de ranis ex Aegypti fluminibus

Exod. 8. Ranæ Aegypti.

nibus eductis, quibus terra cooperta est, Dei mandato, Aarone manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorum ranas solummodo fuisse eadem ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus Deo omnino peculiare, nec ulli unquam creaturæ, multo minus satanæ eiusúe clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mansit prærogatiua, qua neminem dignatus est. Præterea si ueras in terram ex aqua hi produxissent ranas, utique & reducere uniuersum hoc ranarum genus, eadem arte potuissent. Procliuius etenim multo fuit, uisas in natiuum naturalemq; suum locum, fluuium nimirum & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, imò aduersissima, primùm eas nõ apparentes excire, ubi illis moriendũ est, quum in aquis (ut designato his uiuario) liberi uictitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebantur, facilimum fuisset. Vel quam sortitos credemus magos nocendi aut perficiẽdi potentiam, si ne ranas quidem lædere, aut carminibus, quibus eductæ putabantur, tantum abigere ualuerunt? Hoc usque adeò nequiuerunt, ut Pharao rex posito priore supercilio, coactus fuerit suos aduersarios Aaronem & Mosem hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq; populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoq; die ranæ sunt exterminatæ à domibus: ijsq; mortuis

Genes. 1.

Creare solius Dei est.

in cumu-

in cumulum coaceruatis fœtebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorem deferre oportuit: quemadmodum & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quum Deo non amplius præstigiàs permittente, cyniphes uel pediculos, tũ homines tum bestias infestantes, producere, Aaronem & Mosem imitati, frustra tentassent: coram Pharaone confessi sunt, Digitus Dei est hic. quasi dicerent, Digitus uel potentia Dei est, quæ uere progignit & condit ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitratu uult, & quãdo illi placitum est. Id uerò quod à nobis effectum uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquã reuerà procreare, sed phantasticam saltem rerum imaginem dolose ostentare potest. quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotẽtis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te ac tuum populum hactenus illusimus, Deo uero ob tuam incredulitatẽ & cordis duritiem conniuente. At cessat iam illa permissionis horà, ut non amplius satanæ ludibrijs supersit locus, sed Dei uiuentis ueritati testimonium perhibere cogantur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis impostoris derogarunt: Dei gloriam prædicant, qui eam suis fucis prius obscurarunt. Nec posita uiuum usqueadeò glorificassent Deũ, nisi antea impediti, frustra suam tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi contumaces occasio fuisset reliqua, nisi prius ad præstigias conniuisset, deinde impedijsset, quo se suamq; potentiam

tiam notam faceret, ostenderetq; illã longè esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantem cum ea, quã Aegyptij idololatræ & magi in ueri Dei contemptum hactenus adeò uenerati essent. Non absre hic Decretorum testimonium acciuero, in quibus hæc leguntur: Nec mirum de magorum præstigijs, quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Mosi in illis signis resisterent, uertẽtes uirgas in dracones, & aquam in sanguinem. In gentilium etiam libris legitur, quòd quædam maga Circe socios Vlyßis mutauerit in bestias: item de sacrificio quod Arcades de suo Lycæo immolabant, ex quo quicunq; sumerent, in bestiarum formas conuerterentur. Sed hæc omnia magicis præstigijs potius fingebantur, quàm rerum ueritate complerentur. Vt ergo ipsi errores ignorantibus manifesti fiant, de eorum proprietate atq; inuentoribus iuxta traditionem maiorum patrum dicere cõgruum arbitramur. Magi sunt, qui uulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes hominum minus confidentium in Deo, &c. Hucusque Decreta.

In 2. parte, cauſ. 26. quæſtio. 5. epiſcopi.

Hinc, ut ad mulierem in Endor maleficam uel Pythonis spiritu imprægnatã, meo proposito obijciendam, confugiatur, per me licet: quĩ nullum hic æquè atque sacræ Scripturæ testimonium admittam. Ea Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem, solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu

1. Reg. 28.

adhuc

adhuc posita prædicentem. Ecclesiastici quoque author tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia fuisse, quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è terra, & uaticinatum esse, delendam esse impietatem gentium. Eccles. 46.

Etsi uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach asserere uideantur, ipsum apparuisse Samuelem: penitius tamen rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libenter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse: ubi ob Pythiæ uocem præmonuero, Pythium quibusdam dictum Apollinem, ob nocentissimum draconem πύθωνα, in infantia, eius iaculis interemptum: unde spiritus ille, quo afflati futura prædicebant, Pytho uocari cœptus est. Alijs Pythium oraculum ἀπὸ τῦ πυθάνεσθαι, id est, à sciscitando, sortitum nomen putatur, quod de futuris occultisq; & ignotis consulebatur. Ab oraculo autem oppidum, cui alioquin Delphorum nomen erat, πύθος & Apollo, quem hominis specie ex solido auro conflatum, in templo uenerabantur, ac præsidere loco fingebant, Pythij nomen adeptum est. Mulierem quæ cum halitu dæmonem excipiebat, atque ipsius incitatione Græcè uaticinaretur, Pythiam ob eandem causam, & πρόμαντιν uocabant. Chrysostomus de Pythia, uel Apollinis oracullo ita perhibet: Dicitur hæc Pythia fuisse fœmina, quæ super tripode cruribus diuari-

A Pythiæ fœmina non Samuel, sed huius imagine spectrum diaboli excitatur.

Pytho unde, & Pythium oraculum.

Pausanias in Phocicis. Strabo li. 9. *Pythia mulier.* πρόμαντις.

diuaricatis malignum spiritum inferius immissum, partesq; genitales è quibus loqueretur, subeuntem excipiens, furore repleretur, & crinibus sparsis spumansq; ore debaccharetur, funderetq; insana oracula. Act.16. Diuinãdo etiam magnum præstabat quæstum suis dominis puella illa in Actis Apostolorum, Pythonis spiritum habens. Iam ad laruati Samuelis explicationem progrediamur.

A mortuis non quærenda ueritas.

Primò diserte seueroq; edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, mulcta mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Leuit.19. 20. Deuter.18 Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est βδέλυγμα deo suo: hoc est, res talis quam odit Deus, abominatur, & in æternam abijcit damnationem. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquiens: Mosen habent, & prophetas. βδέλυγμα. Luc.16.

Magorũ carminibus non obediunt beatorũ animæ.

Adhæc, animas maleficarũ carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidẽ Abrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu conseruatæ. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire, nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus si reuocentur redire, ut Ethnicis persuasum erat, confessum est hactenus: sed ascititia se illarum imagine

ostentant

ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerùm à Dæmonibus illorum habitu uestitis νεκυομαντεῖς responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur, νεκυομαντεῖα: sin uerò tenues, nebulosas & euanidas sibi circunfunderent umbras, σκιομαντεῖα nuncupabantur. Verè D. Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines decipiat, sic confingit. νεκυομαντεῖα. σκιομαντεῖα. In Matt. homil. 29.

Antea quoque Samuel plus minus biēnio mortuus fuerat, & eius corpus si non omnino computruerat, tamen ita deformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc denuò fictus hic sistit Samuel, apparere nequiuerit: neq; etiam deorum magnificentiam referre potuisse cadauerosum corpus, quilibet nouit: quum tamen deos è terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix. Quorsum etiā Samuelis pijssimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momēto, ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset? Hoc autem sanctissimi uiri spectrum ostentare, facilè fuisse illi, in scias ire nolo: qui se in lucis angelum transformat, cùmprimis apud impium regem, tum perditā satanæ seruulam. Deinde quùm ipsa historia paulo antè testetur, Deum cōtumaci & abiecto regi se consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel per somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte susci- 2. Corint. 11.

tatum, uel per angelum è cœlis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat. qui hoc etiam nomine motus, Pythiam diuinatricem, professionis ergò, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israel exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione consulere uoluit: quasi indignabundi animi institutum fuisset,

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odisse & execrari hoc factum Deus, et iusto iudicio deploratam illusione dæmoniaca Saulis impietatẽ cõtra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientiæ testimonium defignatam punire, ut in præfracti Saulis mẽtem satanæ fascinum meritò permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est: ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet, præscitq;, magis solet excæcare, indurare, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis inuicta pertinacia, & extrema punitio.

Exod. 7. 8. 9. 10. 11. 14.

Quòd porrò historia commemoret, Samuelem indignè tulisse, quòd è sua quiete excitus esset, atq; eum Sauli regi uaticinatum fuisse: hinc non conuincitur, uerum extitisse Samuelem hoc spectrum, quòd diabolo non sit difficile quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit satan certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir dei Samuel: ideo à Samuele antea prædicta repetit,